

Udsprung Ljeflöje 1910 p.
B.

891. 99

7-34

891.542-2

7-36

ՆՇԱՆ - ՊԱՊԻԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

ԱՄԲՈՂՁ ԵՐԿԵՐ

Յ. Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

Գ.

ԹԱՏՐԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՆ ԱՐԵԻԼԵԱՆ

ԵՐԿՈՒ ՏԷՐՈՎ ԾԱՌԱՅ ՄԸ

ՊՌՈՅԳ

ՏՊԱՐԱՆ ԵՒ ԳՐԱՏՈՒՆ

Ն. ՇԱՆ - ՊԱՊԻԿԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

1911

10 NOV 2011

ՆՇԱՆ - ՊԱՊԻԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱԳԱՐԱՆ

230

ԱՄԲՈՂՋ ԵՐԿԵՐ

Յ. Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

891.99

7-34

67

F.

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՆ ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ

3358

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳԱՆԱԹՆ Ի ՇԽԳ ԱՐԱՐՍ

ՏՊԱՐԱՆ ԵՒ ՏՐԱՏՈՒՄ

ՆՇԱՆ - ՊԱՊԻԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱԳԱՐԱՆ

Կ. ՊԱՆԻՍ

1910

18.07.2013

99897

ԱՆՁԻՆՔ

Թափառնիկոս
Մարթա
Երանեակ
Թովմաս
Սօֆի
Մարգար
ԼԵՆԻՆ
Նիկո
Կիրակոս
Մարկոս

Ասանաքոյժ 45 տարու
Անոր կինը 60 »
Աղջիկը
Վանառախան 70 »
Անոր կինը 40 »
Երանեակի նշանածն
» սիրականը
Թափառնիկոսի ծառայ
Թովմասի ծառայ
Աղխոս գործաւոր

Պարտականութիւն մէջ պարտուներ

ՏԵՍԱՐԱՆ Է Ի Կ. ՊՈԼԻՍ

Ա. Բ. Ե. Արարուածները Թափառնիկոսի տան մէջ. Գ. Բ.
Թովմասի, Գ. Բ. պարտանակիւնի մը մէջ կը կատարուին:

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՆ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ

(Թափառնիկոսի տան մէջ տրան մը, մեղսեղը սե-
ղան՝ որոշ վրայ դրուած են գրէր, մեծ ու փոքր շի-
շեր, ջուաններ, դիտակ մը, ասրանակ մը եւ գիր գը-
րեղու պիտոյք. պատկեր հայեղի մը կախուած. քիկնա-
քոռ եւ արտուներ. աջ կողմը խուց մը. միջինը դռն:)

ՏԵՍԻԼ Ա.

ՄԱՐԹԱ. Ի խեղճուան հազար տոկ, վերջը ՆԻԿՈ

Մարթա. — (Բարկութեամբ ներս կը մտնէ ծառան
կանչելով) Նիկո... Նիկո... Աս վերջապէս դիմա-
նալու բան չէ, ալ համբերութիւնս հատաւ, ամէն
գիշեր սպասել եւ դարձեալ միտ միտակ պառկել...
Հաբա՞՞րդ գիշեր մը միայն տուն կը պառկի, միւս
գիշերները... չգիտեմ ուր: Պիտի հարցնեմ իրեն
նայիմ գերի՞ առաւ զիս այս տանը մէջ... ստակը-

վրա գերի ըլլալ չեմ ուզեր: Ոչ... գիտեմ իս ինչու համար միս մինակ կը թողու, վասն զի ես ալ ծերացած եմ, թէ որ տասնութեց տարու օրիորդ մը ըլլայի, աս ճամբան չէր բռներ: Իսկ եթէ օրէնքը այսպէս կը պատուիրէ որ կանայք երիտասարդութեան ատեն սիրուին, և ծերութեան ատեն նախատուին, ըսելիք չունիմ. բայց կ'ուզեմ գիտնալ թէ ո՞ր օրէնքն է այս... միթէ՞ Սահմանադրութիւնը կըտայ այս պատուէրը. ո՞ր յօդուածին մէջ կը գրէ... տեսէ՛ք մէյ մը և պօռացէք թէ, Ազգը յառաջադիմութեան ասպարէզին մէջ կը քայլէ... բոլ ոտքով: Ո՛վ յառաջադիմութիւն, Հայութիւնը պոչդ կախած գետնաքաշ ո՞ւր կը տանիս, այդպիսի հասցեալով դէպ ի ո՞ւր կը դիմես. մի՛, մի այնքան շուտ վազեր, վասն զի բեռը ծանր է. կը յոգնիս և ճամբու վրայ կը մնաս, և Հայութիւնը կ'աւելի վրայ կ'իյնայ... պոչ ի ձեռին: Տեսէ՛ք, կնիկնին ծերութեան ատեն ասանկ երեսի վրայ կը թողուն, և իրենք գեղեցիկ ու երիտասարդ... ունինե՞րու քննելու կ'երթան... ա՛հ բոլոր անդամներս կը դողան: (Արտի մը վրայ կը նստի: Այս միջոցին Նիկո միջին դասն առջեւ կ'երեւի, ձեռքը լոյսի մը՝ զոր վրձնակով կը ներկէ): Ես ալ երիտասարդութեան ատեն երբ տասնութեց տարու էի, անանկ աղւոր աղջիկ մ'էի որ, բոլոր աշխարհ ճամբուս վրայ կ'սպասէր զիս տեսնելու համար. այն ատեն չէի՞ կրնար, եթէ ուզէի, մէկու մը հետ սիրահարութիւն ընել. օր մը աշուրներս վեր առած մէկուն երեսը նայած չունիմ. որովհետեւ մայրս այսպէս կը պատուիրէր, որովհետեւ պարկեշտութիւնը ասանկ կը պահանջէր: Բնաւ չեմ մոռնար,

եկեղեցիէն ելած ժամանակս բոլոր եկեղեցականները դրան առջին կը շարուէին և իւր թէ իրարու հետ կը խօսակցէին, քանի քանի անդամներ ես ականջներովս լսած եմ, որ անկէ անցած ժամանակս իրարու կ'ըսէին « Ընկեր, նայէ սա կնիկը որքան աղւոր է, հազար ոսկի կուտայի ասանկ կին մը ունենալու համար, տես աչքերը որքան հրապուրիչ են, այտերը որքան կարմիր են. » Ասոնք իրաւէին, վասն զի ան ատեն վարդի պէս այտեր ունէի. ետքէն ուրիշ մը կ'ըսէր. « Եղբայր, տես ինչպէս սև են մազերը, ինչպէս ճերմակ են ձեռքերը, որքան փոքր են ոտքերը »: Ասոնց ամէնն ալ ճշմարիտ էին. բայց ես առանց նայելու ճամբաս կը շարունակէի, և ինքը հիմա զիս մինակ կը թողու ասանկ: Արդարեւ իրմէ տասնընեակ տարու մեծ եմ. բայց իր օձիքէն բռնելով՝ եկու՛ր. ինձի հետ կարգուէ չըսի իրեն. ինքը յօժար կամքով և մանաւանդ աղաչելով ամուսնացաւ հետս, վասն զի աղւոր էի... վասն զի հարուստ էի... վասն զի ուսումնական էի... վասն զի ստակ ունէի... վասն զի... վասն... ինչ գիտնամ, խել մը աղւոր բաներ ունէի, և հիմա ամէն զիչեր գլուխն առնէ երթա՛յ, ակուայ պիտի քաշեմ ըսելով... (Կ'երգէ):

Ոչ, ոչ, չեմ ուզեր,
Որ ամեն գիշեր,
Երիկս դուրս երթայ.
Եւ քաշեմ ակուայ:

Այո՛, գալուն պէս,
Յայտնեմ ամեն բան
Թող գիտնայ քե ես
Մարդ եմ, չեմ անբան:

(Նիկոնե տեսնելով) Հիմա կուգաս :

Նիկո. — Տիկին. ես հոս էի...

Մարթա. — Հոս էիր. երբ եկար :

Նիկո. — Երբ տաանուվեց տարու աղւոր աղ-
ջիկ մ'էիր, և բոլոր եկեղեցականները ճամբուդ վը-
րայ կ'սպասէին քեզ տեսնելու համար, ես այն
ատենէն ի վեր հոս եմ, տիկին, ձեզի կ'սպասեմ :

Մարթա. — Սուրճա բեր :

Նիկո. — Տիկին... (Կ'երթայ)

Մարթա. — Այս ամէնը մէկ դի թողունք :
Չէր գիտեր որ իրմէ շուտ պիտի ծերանամ, այս
յանցանքը իմա է չէ նէ բնութեան, որուն ինքը
ֆաթուրա՞ կըսէ, նաթուրա կըսէ. նաթուրայովը
մէկտեղ գետինն անցնի : Ամուսին մը որ իր կրն-
կանը ստակովը հարստացեր է, վերջէն այս ընթաց-
քը ձեռք առնու... ի՞նչ անդգայութիւն... ինչ
բարբարոսութիւն... : Փառք Աստուծոյ կոյր չեմ,
սապատող չեմ, մարմնոյս կողմէ պակսութիւն մը
չունիմ. (Հայելի կը նայի) ի՞նչ ունիմ... ինչո՞ւ
համար չի հաւնիր ինձի. մազերս միայն քիչ մը
ճերմկցեր են, ի՞նչ փնաս ունի : Ինչպէս որ տար-
ւոյն ամէն մէկ եղանակը իւր գեղեցկութիւնը, և
յարգը ունի, միթէ տարիքն ալ չունի՞ նոյն գեղեց-
կութիւնը. օրինակի համար, զարնան ատեն դա-
լարեօք զարդարուած լեռ մը որքան որ գեղեցիկ
տեսարան մը ընծայէ մեր աչքին, ձմեռ ատեն ալ
երբ նոյն լեռը ձիւնով ծածկուի աղւոր չնրեւոր,
բայց էրիկ մարդիկ միշտ դարուեն կ'ուզեն. ի վերայ
այսր պէտք է գիտնալ որ ամէն տարիք իր գեղեց-
կութիւնն ու յարգը ունի : Հասակը առած տիկին-
ներէն ծափահարութիւն առնելու համար չեմ ըսեր,
եւ շողոքորթ չեմ, ճշմարիտը կը խօսիմ : Ա՛հ...

էրիկ մարդեր, ամէն տեղ կանայքը վար կը զար-
նէք, կը բամբասէք. հանդարտ եղիք, ա՛լ ժամա-
նակը հասաւ որ անոնք ալ պիտի սկսին ձեր վարքը
նկարագրելով գրքեր յօրինել. ա՛հ Թափառնիկոս,
վրէժ պիտի լուծեմ քննէ, վրէժ : (Սեղանին վրային
շիշ մը կ'առնու և գետիկը զարնելով կը կոսէ :)

Նիկո. — (Սուրճը բերելով) Հրամայէ՛ տիկին :

Մարթա. — Թափառնիկոսը եկա՛ւ :

Նիկո. — Տիկին, ես հազիւ թէ անկողին մը-
տած էի, դրան ձայնը առի բա ա աթ, իսկոյն ոտք
եկայ, սկսայ ճրագը փնտռել. այս միջոցին դարձ-
եալ չորրորդաթրարարաթրաթ, իբրեւ որոտումն
երկնից, խելքս գլխէս թռաւ, ինչ ընեմ գիշեր ա-
տեն ճրագ չկայ, սենեկին դուռն ալ կորուսի,
ծունկի վրայ գալով «Ով Աստուած իմ դուռն ողոր-
մէ» ըսելու չմնաց, դարձեալ թրրորդաթ կարծեցի
որ տունը կը փլի... կամաց կամաց սենեկին դու-
ռը գտայ, վարտիքս գլուխս անցուցի, փողոցին
դուռը բանալուս պէս, Աս ինչ կերպարանք է
(Բարձրաձայն) Է՛շ (Ցած) ըսաւ...

Մարթա. — (Վախմտով) Կորի՛ գարչելի :

Նիկո. — (Երթալով) Վերջը ապտակ մը զար-
կաւ ես ալ դացի պառկեցայ :

Տ Ե Ս Ի Լ Բ.

ՄԱՐԹԱ, ԵՐԱՆԵԱԿ

Երանեակ. — Բարեւ մայրիկ, ի՞նչ ունիս աս
առտու. բարկացած կ'երեւիս :

Մարթա. — Մ'ըսեր բարկացած, այլ խելքը

փախուցած: Երանեակ, հայրդ իւր ընտանիքին թշուառութիւն կը պատրաստէ իր անվայել վարքով. աս առտու երբ արթնցայ ու զինքը սենեկին մէջ չտեսայ կարծեցի որ տունը գլուխս փլաւ: Ո՛ւր գացեր է դարձեալ երէկ գիշեր:

Երանեակ. — Անշուշտ հիւանդ հայելու գացած պիտի ըլլայ:

Մարթա. — Ի՞նչ տեսակ հիւանդներ ունի, որ միշտ գիշեր ատեն կ'երթայ հայելու:

Երանեակ. — Ինք կ'ըսէ որ ակուայի ցաւն շատ անգամ գիշերը կը հանդիպի, և թէ ցաւած ժամանակը պէտք է որ դարման մը ըլլուի չուտով:

Մարթա. — Ատոնց ամէնն ալ անտեղի բացատրութիւններ են. ես չեմ հաւատար: Այսօր պիտի խօսիմ հետը, կամ իր վարքը ուղղէ և կամ... ես գիտեմ ինչ ընելիքս, ասանկ ամուսնութիւն չըլլար: (Երանեակ կը հառաչէ) Ի՞նչ ունիս աղջիկս... ինչո՞ւ կը հառաչես:

Երանեակ. — Ո՛հ, մայրիկ, ինչպէս չհառաչեմ, մինչդեռ ակներե կը տեսնեմ որ իմ ամուսնութիւնս ալ ձերինին պէս պիտի... պիտի...

Մարթա. — Ի՞նչ կը խօսիս Երանեակ. Մարգարը աղջիկ բնաւորութեան տէր...

Երանեակ. — Աղջիկ բնաւորութեան տէր... ինչ ընեմ որ գրսեցի է... ես կ'ուզէի Պոլսեցույ մը հետ եթէ հնար էր...

Մարթա. — Դուն ալ իմ բարկութիւնս աւելի եւս զրգռելու համար կ'ընես այդ խօսքերը. ամբողջ տարի մ'որ հետը նշանուած ես և դո՛ւ էիր, այսօր մէկէն ի մէկ պողի՛ւ. ի՞նչ ունի տղան. քաղցրաբարոյ պատանի մ'է:

Երանեակ. — Ը՛հ, քաղցրաբարոյ, միշտ հին լաթեր կը հագնի, բնաւ նոր հագուստ մը տեսած չունիմ վրան. նշանուած մէկը անանկ պատուած զգեստով պտըտի... ոչ մայրիկ ոչ, աւելի կը սիրեմ ամուրի մնալ, քան թէ Մարգարի պէս հասէր մարդու մը հետ... հետ... (Մեկուսի) Ա՛հ, Լեւոն, Լեւոն...:

Մարթա. — Ալ պիտի բարձրացնեմ ձայնս, ապտամբ աղջիկ, դուն ալ գլուխ վերուցիր, չե՞ս հաւնիր նշանածիդ, որուն ազգասիրութիւնը...

Երանեակ. — Ը՛հ, ազգասէր, միշտ հին լաթեր կը հագնի: Մեծ քիթ մը ունի, ճակատը դուրս ելած, կարճահասակ, մինչդեռ անդին լուսնի պէս աղւոր երիտասարդ մը...

Մարթա. — (Բարկութեամբ) Ի՞նչ ըսիր, ի՞նչ, անգամ մ'ալ զուրցէ, շուտ եղիր:

Դրսեհ. — Թրի թա թա թա թա թա:

Մարթա. — Անեքես աղջիկ, գնա սենեակդ քաշուէ՛. վերջը կը խօսիմ քեզի հետ: (Երանեակ կ'երթայ):

Դրսեհ. — Թի թա թի թա թի թա թի...

Մարթա. — Շուտ եկուր որ տեսնես թի թա թի:

Դրսեհ. — Թի բա բա թի բա բա...

Մարթա. — Եկուր որ խօսք հասկնանք իրար բոլ:

Դրսեհ. — Թի թա թա:

Մարթա. — Աստուած պատիժդ տայ:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ.

ՆՈՅՆ ԵՒ ԹԱՓԱՌՆԻԿՈՍ ԴԻՔԵՐԱՂԳԵՍՏՈՎ

Թափառնիկոս. — Թի՛ր բա՛րա, բարեւ անուշիկս:

Մարթա. — (Մեկուսի) Անուշիկը:

Թափառնիկոս. — Ինչո՞ւ համար առանձին նստեր ես նսնջիկս:

Մարթա. — (Բարկութեամբ) Չեմ գիտեր:

Թափառնիկոս. — Տիկինը այսօր բարկացած է, հա՛, հա՛, հա՛, ծերուկ տիկին:

Մարթա. — (Բարկութեամբ) Ծերուկ տիկին, և կը յանդգնի՞ս:

Թափառնիկոս. — Չյանդգնելու ի՞նչ կայ:

Մարթա. — Կուզե՞ս որ բերանս բանամ:

Թափառնիկոս. — Բա՛ց որ հով առնես:

Մարթա. — Երկուշաբթի գիշեր ո՞ւր էիր:

Թափառնիկոս. — Հիւանդ նայելու գացեր էի:

Մարթա. — Երեքշաբթի՞:

Թափառնիկոս. — Մէկուն ակուան քաշելու:

Մարթա. — Չորեքշաբթի՞:

Թափառնիկոս. — Ակուայ լեցնելու:

Մարթա. — Հինգշաբթի՞:

Թափառնիկոս. — Ակուայ պարպելու. հա՛, հա՛, հա՛ մեր տիկինը օրացոյց է. շաբթուան բոլոր օրերը անսխալ կը ցցունէ:

Մարթա. — Այո՛ պարոն, օրացոյց մ'եմ, և

այնպիսի օրացոյց մը որ, մինչեւ վերջին շունչդ չպիտի փոխես: Երէկ գիշեր ո՞ւր էիր, ո՞ւր կորսուած էիր, ո՞ր ծակը մտած էիր:

Թափառնիկոս. — Երէկ գիշեր, կորսուած չէի, թատրոն մտած էի, ուր ազգային ներկայացում մը տուին: Հայ եղողը պէտք է ազգային հանգէսներուն ներկայ գտնուի:

Մարթա. — Առանց ինձի թատրոն կ'երթաս:

Թափառնիկոս. — Թատրոնը ծերերու համար չէ:

Մարթա. — Հապա ձեզի համար, երթալ անկէ վարպետութիւններ սովորիլ, և ետքը ձեր կիները խաբել, վասն զի դուք միայն խաբելու և խնդալու կտորներու ուշ կը դնէք, ոչ թէ ամբողջ խաղին՝ որ լի է բարոյականութեամբ:

Թափառնիկոս. — Դուն ի՞նչ կը ծախես:

Մարթա. — Ես ի՞նչ կը ծախեմ, սրիկայ, դուն իմ ստակովս մարդ եղար, համբաւ ստացար, հիւմա զիս միս մինակ թողլով, գլուխդ կ'առնես թատրոն կ'երթաս:

Թափառնիկոս. — Ուրիշ անգամուն գլուխս քեզի կը ձգեմ անանկ կ'երթամ:

Մարթա. — Կը ծաղրես զիս խայտառակ, իմ ստակովս մարդ եղար:

Թափառնիկոս. — Անցեալ օր աղբոր երգ մը լսեցի, մտիկ ըրէ, երգեմ, նայէ ինչպէս պիտի հաւնիս: (Կ'երգի)

Սաւիով կնիկ մ'առնե՛ր —

— Ի՛շխել կուգե՛ վրադ

Առճու, ցե՛րեկ, գի՛շեր —

— Ապսակ կու՛սայ բադ բադ:

- Ո հ գեւ ասեն —
— Անշահ բան
Իրաւ շահ —
— Անպիտան:

Մարթա. — Մտիկ ըրէ, երկրորդ տունն ալ
ես երգեմ նայէ ինչ աղւոր է: (Կ'երգէ)

- Առանց ստակի կնիկ —
— Թե որ առնել ուզես՝
Ծախես բանկոն շապիկ —
— Որ զինք սնուցանես:

Գեւ ասեն, եւայլն:

Առանց ինձի թատրոն կ'երթաս, այնպէս չէ՞:

Թափառնիկոս. — Այնպէս է:

Մարթա. — Պարոն, քեզի բան մը հարցնեմ,
գիտե՞ս թէ ինչ է կին մը:

Թափառնիկոս. — Այո գիտեմ. կին մը իր
ամուսնոյն գլխուն փորձանք է:

Մարթա. — Լեզուդ չորնայ, ինչպէս ալ առանց
կարմրելու կը համարձակիս ըսելու թէ փորձանք
է, մինչդեռ բոլոր աշխարհ կը վկայէ որ դուն
իմ ստակովս մարդ եղար: Պատասխան տո՛ւր նա-
յիմ:

Թափառնիկոս. — Տամ:

Մարթա. — Պապանձէ՛:

Թափառնիկոս. — Պապանձիմ:

Մարթա. — Բերանդ գոցուի, զրուցէ՛, գե-
րի՛ առիւր զիս այս տանը մէջ:

Թափառնիկոս. — Ինչո՞ւ գերի պիտի ըլլաս.
կին մը տան մէջ կա՛ն կարասիք կը սեպուի:

Մարթա. — Կա՛ն կարասիք. տեսէք ինչ պա-
ղարեամբ պատասխան կուտայ:

Թափառնիկոս. — Էրիկ մարդիկ պաղարիւն են,
կնիկները տաքարիւն կ'ըլլան: (Մեկուսի) Ամառը:

Մարթա. — Անօրէն մարդ, ըրածիդ կը հաւ-
նի՞ս, ամուսնութեան մէջ, միշտ վէճ, կռիւ կը
վայլէ՞:

Թափառնիկոս. — Առանց կռուոյ ամուսնու-
թիւնը, անլի կերակուրի կը նմանցնեն խոհարար-
ները:

Մարթա. — Աղջիկ զաւակ ունիս, պէտք չէ՞
որ խնամք ունենաս վրան, հոգաս և կառավարես
զինքը:

Թափառնիկոս. — Աստուած մարդս ազատ
ինքնիշխան ստեղծեց. աղջիկս անձին տէրն է,
կրնայ զինքը կառավարել. ես Աստուծոյ դէմ չեմ
մեղանչեր:

Մարթա. — Գիտցիր որ այդ խօսքերը մահ-
ուանս պատճառ պիտի ըլլան. ասանկ կեանք ան-
ցունել չըլլար. ես ապրիլ կ'ուզեմ, մանաւանդ
չատ ապրիլ:

Թափառնիկոս. — Ինձի ի՞նչ կ'ըսես, Արուես
երկայնակեցութեան կարդա:

Մարթա. — Լռէ՛, անգուլթ. ափսոս որ ինձի
պէս պարկեշտ կին մ'ունիս:

Թափառնիկոս. — Դու տարիքիդ մէջ կանայք
պարկեշտ ըլլալու են:

Մարթա. — Ալ բաւ է, պիտի լռե՞ս:

Թափառնիկոս. — Դուն ալ լռէ:

Մարբա. — Ամուսնութեան կապը կամաց կամաց թուլնալ սկսաւ :

Թափառնիկոս. — Տաքէն անանկ կ'ըլլայ :

Մարբա. — Բոլորովին պիտի քակուի գիտնս :

Թափառնիկոս. — Զանիկայ կապողը պինդ կապեր է. չը քակուիր. քահանաներուն կապածը աշխարհականները չեն կարող քակել :

Մարբա. — Ես կը քակեմ :

Թափառնիկոս. — Գէշ չըլլար :

Մարբա. — Բոլոր լրագիրներու մէջ հրատարակել պիտի տամ թէ (Բարձրաձայն) Թափառնիկոս իր կիներ թողուց :

Թափառնիկոս. — Շատ աղէկ խորհեր ես, ասով բարութիւն մը ըրած կ'ըլլանք. թէ որ մեզի պէս ուրիշ կուուող ամուսիններ ալ դանտին, անոնց օրինակ կ'ըլլանք, թող անոնք ալ բաժնւնին : Ասով լրագրատպաններն ալ կը վաստկին, թո՛ղ վաստկին, ինչու որ անոնք ազգին և ընդհանուր մարդկութեան յառաջադիմութեան համար կ'աշխատին, գրել տո՛ւր, ծանուցման մէկ ատուր երեք դահեկան է :

Մարբա. — Ինչպէս որ կ'երեւի դուն չես ամբհար :

Թափառնիկոս. — Փառք Աստուծոյ, ամհնալու ի՛նչ կայ որ...

Մարբա. — Երբ ըսեն թէ Թափառնիկոս իր կիներ թողեր է :

Թափառնիկոս. — Պիտի ըսեն թէ պատերազմէն ողջ դարձեր է :

Մարբա. — Շատ աղէկ, մնաք բարով :

Թափառնիկոս. — Երթաք բարով :

Մարբա. — Ապրիս...

Թափառնիկոս. — Դուն ալ ապրէ :

Մարբա. — Ուրեմն մնաք բարով :

Թափառնիկոս. — Երթաք բարով :

Մարբա. — Վերջինն է որ կ'ըսեմ, աղէկ խորհէ և անանկ պատասխանէ. մը... նաք... բա... ըր... ր... վ :

Թափառնիկոս. — Երթաք բարով... ով...

Մարբա. — Քեզի դէմ դատ պիտի բանամ :

Թափառնիկոս. — Բա՛ց :

Մարբա. — Տանդ դռները պիտի դոցեմ :

Թափառնիկոս. — Դո՛ցէ :

Մարբա. — Ընդհանուր ժողովքը պիտի ելնեմ :

Թափառնիկոս. — Ելի՛ր :

Մարբա. — Վերջէն Թաղական պիտի իջնամ :

Թափառնիկոս. — Իջի՛ր :

Մարբա. — Վերջը կը տեսնուինք : (Կ'երթայ) :

Տ Ե Ս Ի Լ Դ .

ԹԱՓԱՌՆԻԿՈՍ ԽԱՆՈՒՄՈՒՄ ԳԵՐԵՐ ՄԱՐԿՈՍ

Թափառնիկոս. — Կորսուեցաւ գնաց թշուառականը, առաւօտուն ելեր՝ կռիւ ընելու պատճառ կը վնասուէ. կը տեսնես անգամ մը ըրած հարցումները. երկուշաբթի ուր էիր, երեքշաբթի ուր էիր, չորեքշաբթի ուր, ուր էիր, ուր էիր, ուր էիր... ո՞ր ծակը մտած էիր. ս՛ր կորսուած էիր. կարծես թէ դպրոցի մէջ ենք և քննութիւն կու

տանք: Ահ... ես մեծ յանցանք մը գործեցի ստա-
կով կնիկ առնելու... Բայց ինչ ընելու է... Թէ
որ հարուստ աղջիկ մը առնուս, ահա ասանկ
կ'ըլլայ. իրեն գերի ըլլալու է... Թէ որ աղքատ
աղջիկ մը առնուս, ան ատեն ալ իրեն ծառայ
ըլլալու է. միշտ անոր համար աշխատելու է, որ
ուտէ, խմէ, հագուի, սգուի... Ինչ և է գոնէ
այն ժամանակ հանգիստ ու երջանիկ կեանք մը կը
վարես, ասանկ ամէն օր կուի չըլլար, ես այսպէս կը
հաւատամ իւրաքանչիւր ոք իրեն հասակին, հարըս-
տութեան, բնութեան, սիրոյն համապատասխանող
ընկեր մը գտնալու է, որպէս զի այս վաղանցուն
կեանքին մէջ, երանելի ամուսնութեամբ ասլի:
Վաթսուն տարուան եղեր է և սիրուիլ կ'ուզէ...
Սէր, սէր, ո՛ր տեղուանք կ'երթաս. դուն յիրաւի
կոյր ես եղեր: Իսկ ես ալ աղէկ պատասխանեցի
իրեն, ինչ որ ուզէ թող ըսէ: Սա աղէկութիւնը
ունի որ շուտով կը հաշտուի. քէն չպահէր: (Դեռինը
կոտրած շիշը տեսնելով) Ա՛յ սատանորդի չիշը կոտորե-
ր: (Կ'առնէ գետնէն կը հոսուրսայ ու ֆիքը բռնելով աս-
դիկ անդիկ կը վազաւրտէ) Ո՛հ... քիթս... բերանս...
գլուխս... ամէնէն պիտանի դեղն թափեր է, ա-
նուշադրի ոգի՛ն:

Մարկոս. — (Դռնէն մտնելով) Ասիկայ ըլլալու
է Պ. Թափառնիկոսը:

Թափառնիկոս. — (Չը շտելով, բարկութեամբ)
Ա՛հ կանայք, կանայք, տուններու մէջ դուք էք
անհանգստութեանց պատճառ:

Մարկոս. — (Ինքնին) Բարկացած կ'երեւի:

Թափառնիկոս. — Թէ որ տան մէջ ոտք կոխէ,
բզիկ բզիկ պիտի ընեմ զինքը:

Մարկոս. — Բարեւ, Պարոն Թափ...

Թափառնիկոս. — Ամէն օր, ամէն ժամ կը
պօռայ թէ իր ստակովը մարդ եղած եմ...

Մարկոս. — Բարեւ, Պարոն Թափառ...

Թափառնիկոս. — Ես չեմ ուրանար, իր ստա-
կին համար առի զինքը. բայց դաշնադրութեան
ատեն չըսու որ ամէն օր այսպէս պիտի պօռայ:
(Կնկան ձայնով) Իմ ստակովս մարդ եղար:

Մարկոս. — Բարեւ, Պար...

Թափառնիկոս. — Երբ էրիկ մը կնկան իշխա-
նութեանը տակ է ամուսնութիւնը անկատար է և
վատակար:

Մարկոս. — Բարեւ, Պարոն Թափ...

Թափառնիկոս. — Ծունկերս կը դողդա՛ն,
չեմ կրնար ոտքի վրայ կայնիլ. այսպէս բարկա-
ցնէ զի՛ս... չգիտեմ ո՛ր փիլիսոփան կը գրէ թէ՛
մէկը բարկացած ժամանակը ա բ գ դ մինչեւ
վերջը ե՛րբ է կարգայ, բարկութիւնը կ'անցնի. փոր-
ձենք...

Մարկոս. — Բարեւ, Պարոն Թափ...

Թափառնիկոս. — Ա բ գ դ ե գ ե բ բ ժ ի լ խ ծ
կ ն ձ ձ դ ն... սխալեցայ: (Աւելի բարկութեամբ նո-
րէն կ'սխալ, դարձեալ կը սխալի) Լսողն ալ պիտի
կարծէ որ ա բ գ դ չեմ գիտեր. ահա հարուստ
աղջիկ առնող ամուսիններն ասանկ Բերական կը
կարդան: (Ա. բ գ. ը մինչեւ վերջը կ'ըսէ) Բարկու-
թիւնս երթալով կ'երթայ և կը սաստկանայ, ու-
րիշ կերպով փորձենք. աա բբ գգ դդ եե գգ եե
բբ բբ ժժ իի լլ խխ ծծ կկ նն ձձ դդ ճճ մմ յյ ճճ
բբ յյ յյ պպ զզ ոռ սս վվ սս բբ գգ և և փփ ֆֆ

LL 00 33: Աս բարկութիւնը ինձի սուղի պիտի
նստի...

Մարկոս. — (Ինքնիրեն) Փախու՞նք է, ի՞նչ է:

Թափառնիկոս. — Ախշ բժպ գիջ...

Մարկոս. — (Բարձրաձայն) Ի՞նչ ԳՂՎ...

Թափառնիկոս. — (Բարկութեամբ վրան եր-
թաշով) Զի՞ս կը ծիծաղիս, խայտառակ մարդ:

Մարկոս. — Է՛հ Պարոն, երկու ժամէ ի վեր
ձեզի կ'սպասեմ, ակռաս կը ցաւի:

Թափառնիկոս. — Նստէ՛ քիչ մը:

Մարկոս. — Շատ աղէկ Պարոն նստիմ: (Կը
նստի):

Թափառնիկոս. — Արդէն աչքէդ յայտնի է
որ ակռադ կը ցաւի:

Մարկոս. — Կ'աղաչեմ, Պարոն ատամնաբոյժ,
ձեռքէդ եկածը մի՛ խնայեր զիս բուժելու համար:
Զեր համբաւը Պօլսոյ մէջ ամբողջ տարածուեր է,
ես ալ ձեր անունը լսելով փութացի հոս գալ,
որպէս զի...

Թափառնիկոս. — Վասն զի՝ արուեստս կա-
նոնաւոր կերպով յառաջ կը տանիմ: Ես Եւրոպա-
յի մէջ ուսեալ բժիշկներէն չեմ. իմ բժշկութիւնս
բնականէն է. ինձի եկող հիւանդները միշտ գոհ
կ'ըլլան. կը յուսամ որ դուն ալ անոնց պէս շնոր-
հակալութեամբ պիտի նրբաս:

Մարկոս. — Շատ աղէկ...

Թափառնիկոս. — Մէկ հատ միայն կը ցա-
ւի, չէ նէ ամէնն ալ...

Մարկոս. — Մէկ հատ, Պարոն, մէկ հատ...

Թափառնիկոս. — Մէկ հատ կամ երեսուն
երկու հատ ըլլայ, չէ ինձ փոյթ. ինձի համար մի
և նոյն բանն ըսել է:

Մարկոս. — (Մեկուսի) ճարտար մէկու մը կը
նմանի:

Թափառնիկոս. — Շատո՞նց ի վեր է որ ու-
նիս այդ ցաւը:

Մարկոս. — Շուրջ երկու շաբաթ...

Թափառնիկոս. — Արուեստդ ի՞նչ է:

Մարկոս. — Վաճառական մը...

Թափառնիկոս. — (Թիկնարոտեան եղևելով) Նե-
րեցէք, եթէ չը կրցի ճանչնալ զձեզ. հրամանեցէք
հոս նստեցէք, սաքդ պագնեմ, ելէք թիկնաթոռը
նստեցէք:

Մարկոս. — Հոգ չէ, Պարոն, աշխատ մ'ըլ-
լաք:

Թափառնիկոս. — Կ'աղաչեմ: (Մարկոս թիկ-
նարոտիկ վրայ կը նստի) Շարունակեցէք: (Յարգա-
նօք կը վարուի):

Մարկոս. — (Մեկուսի) Ի՞նչ խոնարհ մարդ:

Թափառնիկոս. — (Մեկուսի) Ի՞նչ ագահ
մարդ:

Մարկոս. — Վաճառական մ'էի ատենօք, իսկ
հիմա ջաղացքի մը մէջ գործաւոր եմ: Մարդ չե՞նք,
այսօր հարուստ՝ վաղը աղքատ. այսօր առողջ՝
վաղը հիւանդ. այսօր աշխարհ՝ վաղը գերեզման.
բայց ես յոյսս չեմ կորեր, քիչ փամանակէն երե-
ւելի վաճառական մը ըլլալու գիտաւորութիւն
ունիմ:

Թափառնիկոս. — Ըղձաղի գիտաւորութիւն:
(Մեկուսի) Սա անօրէն կնկան պատճառաւ, այսօր
գործերս ձախորդ կ'երթան:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե.

ՆՈՅՆԻ ԵՆ ՆԻԿՈ

Նիկո. — (Սուրճը քերելով) Տէր...

Թափառնիկոս. — (Մարկոսին) Ի՞նչպէս անցուցիր այս գիշեր:

Մարկոս. — Ամենեւին աչքս չգոցեցի:

Նիկո. — Յայտնի է որ Պարոնին աչքը կը ցաւի:

Թափառնիկոս. — Մինչեւ որ սուրճս խմեմ, դուն նախապատրաստութիւնները լմնցու Նիկո՛:

Պարոնին ակօան պիտի քաշենք:

Նիկո. — Այո՛, տէր իմ:

Թափառնիկոս. — (Սուրճը խմելով) Ուշադրու՛

թեամբ ըրէ՛ որ չը վախնայ:

Նիկո. — Այո՛, տէր:

Թափառնիկոս. — Նայէ՛ որ բռնութիւնը ձեռք չ'առնենք:

Նիկո. — Այո՛:

Թափառնիկոս. — Անուշութեամբ լմնցուր:

Նիկո. — Շատ ազէկ: (Կ'երթայ սեղանին վրայէն չուսն վր կ'առնու) Քսիս եկուր եզրայր:

Թափառնիկոս. — Քովը գնա:

Նիկո. — (Մարկոսին ձեռները կապել կ'ուզէ, որն որ չըողոր) Թող տուր որ կապեմ:

Մարկոս. — Ի՞նչու եզրայր, ես խնդրեմ եմ. փառք Աստուծոյ խելքս գլուխս է. ակօայի ցաւունիմ:

Թափառնիկոս. — Հնազանդութիւն Պարոն.

իմ բանեցուցած կերպերս թէպէտ և հիւանդներուն անհաճոյ կ'երեւին, բայց վերջէն հաճութեամբ դուրս կ'երևնան. թող որ կապէ, թո՛ղ, թո՛ղ:

Մարկոս. — Ի՞նչ կ'ըսէք. ես գո՞ղ եմ, աւա՛ղակ եմ որ...

Թափառնիկոս. — Ես քու գիտցած բժիշկներէն չեմ. իմ արուեստս ինչ որ կը պահանջէ, կատարելու եմ. կ'իմանա՞ս, պարապ տեղը մի՛ բարկացներ զիս. թող տուր կապէ:

Նիկո. — Վերջէն պիտի զղջաս:

Մարկոս. — Բայց...

Թափառնիկոս. — (Սեղանին վրայէն ասրճանակն առնելով Մարկոսին կ'ուղղէ) Հնազանդութիւն:

Մարկոս. — Թո, թո... թո թող կենայ...

Նիկո. — (Կապելով) Ինչո՞ւ խօսք մտիկ չէք ընել:

Թափառնիկոս. — Մի վախնար իմ սովորութիւնս է. երբ մէկուն ակօան պիտի հանեմ ձեռները կը կապեմ, անոգ եղիր դուն. սեպէ՛ թէ ակօադ ելաւ. հիմա իմ հարցումներուս պատասխան տո՛ւր. արեւելեա՞ն թէ արեւմտեան կողմը կը ցաւի:

Մարկոս. — Զաղա՞ցքը կը հարցնէք, Պարոն, հոս մօտ պարտէզին մէջն է:

Թափառնիկոս. — Ատիկա իմ հարցմանս պատասխան չէ:

Մարկոս. — (Նիկոսին) Ի՞նչ ըսել կ'ուզէ:

Նիկո. — Միշտ ասանկ կը հարցնէ, պատասխանելու է...

Թափառնիկոս. — Վարի՞ յարկն է չէ՞նէ վերի:

Մարկոս. — Վեբ՞ի յարկը, Պարոն, վերի յարկը, յիսուն դանեկան ամսականաւ վարձեր եմ.

պղտտիկ սենեակ մ'է, ձմեռը շատ տաք կ'ըլլայ, վասն զի թղթապատ է. կին մ'ալ կայ հոն որ անկողինս կը չխնէ և ինձի ծառայութիւններ կ'ընէ, թէ որ կ'ուզէք, սենեակ մ'ալ ձեզի համար վարձեմ, փողոցն ալ գէշ չէ:

Թափառնիկոս. — Չհասկցար իմ հարցումներս, բերնիդ ո՞ր կողմն է ցաւող ակռան:

Մարկոս. — (Մասնիկը ցուցնէ աջ կողմը) Ահա պարոն սա կողմը:

Թափառնիկոս. — Ես ալ քեզի սա հարցուցի, և դուն ջաղացքին պարտեղի մէջ ըլլալն ըսիր: Վարի՞ չարքէն է ցաւող ակռան:

Մարկոս. — Այո՛, այո՛, ահա (ցցունելով) վարի չարքէն:

Թափառնիկոս. — Եւ դուն բնական սենեակիդ վերի յարկը թղթապատ և տաք ըլլալը ըսիր: Ես բերնին մէջ գտնուած տեղերուն և գործիքներուն մէջ մէկ անուն տուած եմ, և միշտ անանկ կը հարցնեմ. կ'ուզեմ որ ինձի եկող հիւանդներն ալ սորվին:

Նիկո. — (Յած, առ Մարկոս) Ձանայ որ սորվիս. ուրիշ անգամուն պէտք կ'ըլլայ:

Մարկոս. — (Մեկուսի) Ասիկայ վարպետ մէկուն կը նմանի. ինչե՞ր կը հարցնէ:

Թափառնիկոս. — Է՛հ գործը լմնցաւ, ցաւող ակռային ուր ըլլալն ալ իմացանք, չիմաց զայն հանելու աշխատելու է. Նիկո սա ատրճանակը ա՛ռ և պարոնին դէպի բերանը ուղղէ:

Մարկոս. — (Վախճալով) Ի՞նչ կ'ընէք Պարոն:

Թափառնիկոս. — Ամենափոքր շարժում մը ընելուն պէս պարպէ՛:

Մարկոս. — (Թորովելով) Թող կենայ չեմ ուզեր:

Թափառնիկոս. — Լռէ՛. պիտի պարպէ:

Մարկոս. — (Ապշած շուարած արձանի պէս կը կայնի ակշարժ) Ով Աստուած իմ:

Թափառնիկոս. — Ինչչափ վախկոտ ես, ծօ աղայ:

Մարկոս. — Չէ... չէ... վախ... կոտ... չեմ...

Թափառնիկոս. — Բերանդ բա՛ց... քիչ մ'առ բա՛ց որ լոյսը ներս մտնէ. կրցածիդ չափ բա՛ց... սա պղտի փատը մէջտեղը դնեմ որ չգոցուի. (կը դնէ) հա՛. այսպէս կեցիր, ես ալ պատրաստուիմ որպէս զի դիւրութեամբ կարենամ գործել: (Գիշերազգեստը, գլխարկը կը հանէ. շապիկին քետերն վեր կ'առնէ) Այ վախ պէտք չէ. սեպէ թէ ակռադ ելաւ:

Մարկոս. — Ըհ, ուհ... ըհ...

Թափառնիկոս. — (Դիտելով Մարկոսին քետերն ւեջը կը նայի) Չկրցի տեսնել: Նիկո սա ճրագըս վառէ. ինչ անտեսանելի ակռայ, նայինք ճրագով պիտի կարենա՞նք գտնել: (Ճրագը Մարկոսին քերին կը մօտեցնէ):

Մարկոս. — (Ետ ետ կ'երթայ) Ա՛հ:

Թափառնիկոս. — Նիկո, կապէ՛ ոտքերը:

Նիկո. — Կը հնազանդիմ տէր: (Կը կապէ):

Թափառնիկոս. — (Արողի վրայ կ'եղնէ) Ծունկ չորքէ, չուտ եղիր. ժամանակ չկորսնցնենք: (Աֆցանը քերին ւեջ կը խոթէ եւ կը սկսի ֆաշել) Ա՛հ փառը ինկաւ:

Մարկոս. — Ի՞նչ կ'ընէք, Պարոն, լեղուս պիտի փրցնէք:

Թափառնիկոս. — Մարդս կը սխալի երբեմն:

Մարկոս. — Կ'աղաչեմ թո՛ղ աքցանը և ուրիշ կերպով եթէ հնար է հանել, կատարէ՛. ապա թէ ոչ՝ ես պիտի երթամ :

Թափառնիկոս. — Տեսակ տեսակ գործիքներով յառաջ կը վարեմ արուեստս, հանգա՛րտ եղիւր. սեպէ՛ թէ ակռադ քաշուեցաւ : Իմ վարպետութիւններս եւրոպայի բժիշկները կը զարմացնէ և ի ծիծաղ կը շարժէ զանոնք : Ինձի նայէ՛, բարեկա՛մ, մէկը կատարեալ բժիշկ ըլլալու համար բաւական խելք ունենալու է. միայն բժշկութեան վկայականով չի լինար, ինչպէս որ վարդապետ մը սեւ վեղարով չկրնար կատարեալ վարդապետ ըսուիլ՝ թէ որ ուսմունք չունենայ. ասոնցմէ զատ աստամնաբոյժ մը շատ վարժած ըլլալու է որ...

Նիկո. — Ինքը շատ վարժած է :

Թափառնիկոս. — Անհո՛գ եղիր դուն, թէպէտ և քիչ մը խստութեամբ խօսեցայ հետդ, բայց իմ արուեստս այնպէս կը պահանջէ. անուշութեամբ չըլլար : Խստութեամբ սկսած գործին անուշութիւն կը յաջորդէ, ինչպէս որ անուշութեամբ սկսած գործին խստութիւն... ինչպէս որ փոթորիկէն վերջը խաղաղ հոգմ... ինչպէս որ արամուծենէ վերջը ուրախութիւն, ինչպէս որ... ինչպէս որ աղքատութենէ վերջը...

Մարկոս. — Մո՛ւրողութիւն...

Թափառնիկոս. — Չէ, հարստութիւնը կը յաջորդէ : Կունակիդ վրայ պառկէ՛ զաւակս, ես մինչեւ հիմայ կրնայի քու բոլոր ակռաներդ քաշել, այլ ինչ ընեմ որ քիչ մը բարկացած եմ այսօր. պառկէ տղաս պառկէ. սեպէ թէ ակռադ ելաւ : (Մարկոս կը պառկի, Թափառնիկոս սեղանին վրայէն դերձան մ'առնելով) Սա դերձանը ակռայիդ

պիտի կապեմ, կապելուս պէս լինցաւ գործը. բա՛ց բերանդ... տեսայ... ահա կապեցի... անհոգ եղի՛ր... տեղէդ չեբերաս... Նիկո ատրճաճակը շտկէ՛ : (Մարկոսին առջեւը կը նստի եւ ոտները Մարկոսին ոտներուն կոքնած կ'սխի քաշել) Կը ցաւի՞... համբերէ... ինչ ընենք հիմա պիտի ելլայ... թշուառ տղայ, ընկ՞ուղ կտրեցիր ինչ ըրիր որ ասանկ... տէր ողորմեա... ասանկ ակռայ մը որ տեղէն չը շարժիր :

Մարկոս. — (Պոռարով) Ահ, ուհ, բռն...

Թափառնիկոս. — Նիկո, ատրճաճակը մի՛ թուղուր... համբերութիւն տղաս... սեպէ՛ թէ ակռադ ելաւ : (Քիչ մ'ալ ուժով կը քաշէ, դերձանը կը փրփի, ինքն ալ կոկորի վրայ կ'իջնայ) :

Նիկո. — (Տիրոջը վրան մտքեղով) Փոշի եղաւ վրայ :

Մարկոս. — (Պառկած) Ահ... սէհ...

Թափառնիկոս. — Գիտեմ ես... բոլոր յանցանքը կ'սկսան է որ զիս բարկացուց : (Ոտները գետնին զարնելով) :

Մարկոս. — Ո՛ւհ... բո՛ւք... (Ոտ եղնէ կը ջանայ) :

Թափառնիկոս. — Ինչո՞ւ կ'եղնես պառկէ՛, տեղէդ մի՛ շարժիր, մ'աճապարեք, ծունկ չոքէ՛ և սեպէ թէ ակռադ ելաւ : (Ուրիշ դերձան մը կը հանէ կը կապէ ցառող ակռան) Ահա ձայն մ'առի, պիտի ելլայ...

Մարկոս. — Ահ, Պարոն, թո՛ղ տուր եղնեմ :

Թափառնիկոս. — Պապանձէ, ահա ելաւ... ահա... քիչ մ'ալ համբերէ... (Ուժով կը քաշէ) Ահ վերջապէս յաջողեցայ... (ակռան Մարկոսին տալով)

ա՛ռ ակուադ... Ինձի Թափառնիկոս կ'ըսեն... Ինք-
զինքս գովելու համար չեմ ըսեր, բայց կը պար-
ծենամ որ այս արուեստին մէջ ինչ յաջողակը չկայ.
Թող եւրոպայի մէջ ուսնալ բժիշկները սնդեն թէ
իրենք շատ վարպետ են...

Մարկոս. — Գիտէ՞ք, պարոն, որքան դժուար
է այս ակուայի ցաւն քաշելը:

Թափառնիկոս. — Գիտէ՞ք, պարոն, որքան
դժուար է ակուայ քաշելը:

Մարկոս. — Ողջ ըլլաք... բայց ցաւն փոխա-
նակ մեղմանալու սաստկացաւ:

Թափառնիկոս. — Առջի բերան անանկ կ'ըլլայ:

Նիկօ. — Անանկ կ'ըլլայ ամէնուն ալ:

Մարկոս. — (Մասուրներովը ակոսները զննե-
լով) Ցաւող ակոսն հոս է, ահա տե՛ս. դուք սը-
խալմամբ քովի ակոսն քաշեր էք:

Թափառնիկոս. — Կոյր ըլլալու եմ որ ատանկ
բան մը ընեմ:

Մարկոս. — Սխալած էք. է՛ն Պարոն ատամ-
նաբույժ, այս խաղը դեռ շատ երկար պիտի տեւէ...

Թափառնիկոս. — Կեցիր: (Մասուրներովը կը
ֆնեկե ակոսները) Իրաւունք ունիք... բայց ես
դիտմամբ քովի ակոսն քաշեցի:

Մարկոս. — (Բարկոսեանք) Դիտմամբ...
դիտմամբ, մեղք չէ՞ իմ ողջ ակուայիս որ...

Թափառնիկոս. — Ի՞նչ ըսեմ տղայ, դուն ան-
միտ ես... Թէ որ այս ակոսն չհանէի, միւսը շատ
դժուարութեամբ պիտի կրնայինք քաշել. չեմ յու-
սար որ այս խօսքիս չհամոզուելու չափ ամամբ
ըլլաս. կը հարցնեմ քեզի, միթէ կրնա՞ն ծառ մը
խլել, թէ որ արմատը աղէկ չըմանն, պատասխան
տուր:

Նիկօ. — Ըսածները ճշմարիտ են:

Մարկոս. — Է՛ն, իմ բերանս պարտէ՞ղ է:

Թափառնիկոս. — Ի՞մ ըսածս նմանութիւն
մ'է: Ես քեզի չափ չեմ խորշիր, որ ցաւող ակ-
ոսն մէկէն ի մէկ հանեմ, հա՛ հա՛ հա՛:

Նիկօ. — Ինքը աղէկ կը խորհի:

Թափառնիկոս. — Ես կ'ուզեմ որ ընելիք
գործս առաջուց մտածեմ վերջը կատարեմ, կը
հասկնամ, ալ վախ չկայ, ասոր արմատը աղէկ
բացուցաւ:

Նիկօ. — Ամէնուն ալ անանկ կ'ընենք:

Մարկոս. — Տակաւին պիտի խօսի՞ք, ինչ որ
պիտի ընես՝ լմնցո՛ւր, շուտ եղիր շո՛ւտ...

Թափառնիկոս. — Կամաց քալողը չյոգնիր,
կ'ըսէ առածը:

Նիկօ. — Իրաւ է, ինքը բնաւ չյոգնիր:

Մարկոս. — (Մեկուսի) Անգամ մը ոտքս դըռ-
նէն դուրս կոխեմ... (Բարկոսեանք բարձրաձայն)
Շո՛ւտ եղիր, ես ձեր խաղալի՞քն եմ:

Թափառնիկոս. — (Որ սեղանին վրայէն շիշե-
րը կը խառնե իւր քե բան մը կը փնտռէ) Փատը...
փատը դիր բերանը. ապերա՛խտ, հոգւով մարմնով
կ'աշխատիմ քեզի ծառայութիւն մը ընելու և
դուն կը յանդգնիս առանց ամէնալու ինձի դէմ
խօսելու, կարծեցիր թէ քենէ ստա՛կ պիտի առնեմ.
Ի՞նչ եղար՝ համբերէ քիչ մ'ալ ա՛ռ ակուադ՝ գնա:

Տ Ե Ս Ի Լ Զ.

ՆՈՅՆԻ ԵՆ ՄԱՐԳԱՐ

Մարգար. — Բարեւ :

Թափառնիկոս. — (Սեղանին առջև զբաղած)

Աստուծոյ բարին :

Մարգար. — Երէկ գիշեր ուշ հասայ :

Թափառնիկոս. — Հասար :

Մարգար. — Չկրցի հոս գալ :

Թափառնիկոս. — Չկրցիք :

Մարգար. — Ձեզի ըսելիք ունիմ :

Թափառնիկոս. — (Միշտ զբաղած) Կրնաք

ըսել :

Մարգար. — Տիկինը տեսայ որ բարկացած

կ'երթար :

Թափառնիկոս. — Կրնայ երթալ :

Մարգար. — Կռուկ՞ր էք հետը :

Թափառնիկոս. — Կռուկեր ենք :

Մարգար. — Բայց չվայլեր :

Թափառնիկոս. — Չը վայլեր :

Մարգար. — Պէտք է որ ամուսին մը իր կի-

նը սիրէ :

Թափառնիկոս. — Պէտք է որ սիրէ :

Մարգար. — Ըսել է որ դուք չէք սիրեր :

Թափառնիկոս. — Չեմ սիրեր :

Մարգար. — Այսպէսով իր մահուանը պատ-

ճառ կ'ըլլաք :

Թափառնիկոս. — Կ'ըլլամ :

Մարգար. — Պէտք է որ ըլլաք :

Թափառնիկոս. — Պէտք է :

Մարգար. — Պէտք չէ :

Թափառնիկոս. — Պէտք չէ :

Մարգար. — Կը տեսնեմ որ գործ ունիք :

Թափառնիկոս. — Գործ ունիմ :

Մարգար. — Ձեզի հետ խօսիլ կ'ուզէի :

Թափառնիկոս. — Խօսեցէք :

Մարգար. — Կ'երեւի որ զբաղեալ էք :

Թափառնիկոս. — Ձբաղեալ եմ :

Մարգար. — Ինչպէս ընենք, քանի մը ժա-

մէն գա՞մ :

Թափառնիկոս. — Եկուր :

Մարգար. — Կրնամ հոս գտնալ ձեզ :

Թափառնիկոս. — Կրնաք :

Մարգար. — Թէ որ չգտնամ :

Թափառնիկոս. — Ձէք գտնար :

Մարգար. — (Մեկուսի) Կ'երեւի որ միտքը
չառ յուզուած է, որովհետեւ ըսածը չգիտեր :

(Բարձր) Քանի մը ժամէն պիտի գամ :

Թափառնիկոս. — Եկուր :

Մարգար. — Մնա բարով :

Թափառնիկոս. — Գնա բարով : (Մարգար
կը մեկնի) :

Տ Ե Ս Ի Լ Ե.

ԹԱՓԱՐՆԻԿՈՍ, ՄԱՐԳԱՐ, ՆԻԿՈ

Թափառնիկոս. — Մօտ եկու՛ր, երկու ժամէ
ի վեր քեզի համար դեղ կը փնտռէի, ահա գտայ :

(Շիշ մը տարով) Ա՛ռ ասիկայ, բամպակի վրայ քա-
նի մը շիթ կաթեցուր, օրը ուժն անգամ ցաւող
ակռային վրայ դի՛ր, քանի մը օր ասիկայ ըրէ,
տեսա՛ր որ ցաւը կ'աւելնայ ինձի եկուր, սեպէ՛ թէ
բժշկուեցար: (Մարկոս գոյխը կը շարժէ ինացնե-
լով որ հասկցաւ) Կայնէ հիմայ բերնէդ հանեմ սա
փառը: Նիկօ՛, ոտները ձեռները քակէ: (Նիկօ կը
ֆակէ) հասկցա՛ր աղաս, կարծեմ թէ առանց քա-
շելու այդ ցաւող ակռան, պիտի բուժիս:

Մարկոս. — (Եղանիկն մօտեցալով ւսրճանակը
կ'առնէ) Պատասխան տո՛ւր հարցումներուս, ա-
րեւելեան է թէ արեւմտեան:

Թափառնիկոս. — Ա՛ս ինչ պիտի ըլլայ:

Մարկոս. — Ամենափոքր շարժում մը կրնայ
մահ պատճառել. Նիկօ՛ ձեռները կապէ՛:

Նիկօ. — Պարոն...

Մարկոս. — Հիմա կը մեռցնե՛մ, շուտ կապէ՛
(Առ Թափառնիկոս) Վերի՞ թէ վարի յարկն է:

Թափառնիկոս. — Կօրի՛ սրկէ, գարշելի...

Մարկոս. — Ապերա՛խտ, ինձի գէ՛մ կը խօսիս.
Նիկօ փառը դիր բերանը:

Թափառնիկոս. — Վերջապէս պիտի...

Մարկոս. — Համբերութիւն, սովորութիւնս
այս է կը կապեմ, վասն զի ատամնաբոյժ մը միայն
վկայականով չկրնար կատարեալ ատամնաբոյժ ըլ-
լալ, պէտք է քիչ մ'ալ խելք ունենալ, ինչպէս
որ վարդապետ մը սեւ վեղարով չկրնար կատարեալ
վարդապետ ըլլալ թէ որ ուսմունք չունենայ: Թէ-
պէտ է իմ բռնած ընթացքս հիւանդներու տնա-
հոյ կը թուին, բայց վերջը գո՛հ կ'ըլլան: (Ափցանը
առնելով) Համբերէ՛, սեպէ՛ թէ ակռող ելաւ:

Նիկօ. — (Մեկուսի) Ես երթամ, չըլլայ որ
իմ ալ ակռաս քաշէ: (Կ'երթայ):

Մարկոս. — (Ափցանը Թափառնիկոսի բերանը
խորքելով) Ա՛հ թշուառ տղայ... շատո՞նց ի վեր է
որ կը ցաւի:

Թափառնիկոս. — Ա՛հ... ա՛հ...

Մարկոս. — Ինձի տուած իւղէդ քանի մը
կաթիլ կաթեցուր և ցաւող ակռային դիր... մնաք
բարով... ահա պարոն ատամնաբոյժ ասիկայ Ասա-
ւըն ընդ աւանսն ելաւ: (Կ'երթայ):

Թափառնիկոս. — Ա՛հ... ուրկէ էր որ դի-
մացս ելաւ սա մարդը... ձեռներս ոտներս կապեց:
(Կանկելով ծառան) Նիկօ, Նիկօ...:

Տ Ե Ս Ի Լ Ը.

ՆՈՅՆ ԵՆ ՄԱՐԹԱ.

Մարթա. — (Բարկոտեաւը մտնելով) Ո՛չ Քա-
ղաքական կայ, ո՛չ Թաղական և ոչ Կրօնական
ժողով... մըշտ խառն ժողով կ'ըլլայ. կանոնաւո-
րը տեսած չունինք: Որո՞ւ երթամ յայտնեմ ցաւե-
րս... ա՛հ, կանայք թշուառ են... (Էրիկը տես-
նելով) Աս ի՞նչ է... ա՛հ անօրէն մարդ... պատի-
ժըդ գտեր ես... ահա այսպէս կապուած կեցիր...
ա՛հ... հիմա քիչ մը սկսաւ սիրտս ուրախութիւն
զգալ... կը յիշե՞ս ինձի ըրածներդ, անդգամ. տես
դուրսս, դուն ձերմկցուցիր աս մաղերը...

Թափառնիկոս. — Ճերմակը սեւին վրայ ա-
դէկ կը վայլէ:

Մարթա. — Այս վիճակիդ մէջ անգամ զիս կ'ատես. դուն իմ ստակովս մարդ եղար...

Թափառնիկոս. — Ես քեզ չեմ ճանչնար:

Մարթա. — Չե՞ս ճանչնար, հիմա կը ճանչցընեմ ինքզինքս... երթամ ժամկոչները կանչելու որ գան առնեն Փրկիչ տանին քեզ: (Վազեղով կ'երթայ):

Տ Ե Ս Ի Լ Թ.

ԹԱՓԱՌՆԻԿՈՍ առանձին, վերջը ԼԵՆՈՆ

Թափառնիկոս. — Թէ որ մինչեւ հիմայ սրբտիս մէջ իրեն համար սէր կը կրէի, ան ալ դուրս ըրի. ասկէ վերջը անհնարին է որ կարենամ հետը ապրիլ... այսպիսի նախանձորդ կանանց հետ ապրիլ... կատուներու հետ խաղալու պէս է, պանիր տուած ժամանակդ կը ճանկուտեն... և ո՞վ եղաւ բոլոր այսօրուան ձախորդութեանց պատճառ, եթէ ոչ ինքը. կ'ուզէ որ սիրուի վաթսուն տարուան հասակին մէջ. թէ որ մէկ ուրիշ կնկան երեսը նայիմ, կռիւ ընելու կու գայ վրաս... այս նախանձը չէ՞ որ կանանց գեղեցկութիւնը կ'ոչընչացնէ...

ԼԵՆՈՆ. — Մարդ չկայ հոս...

Թափառնիկոս. — Պարոն...

ԼԵՆՈՆ. — (Մեկէն ի մեկ ետեւը րոնելով իր քե ակոսն կը ցառի) Ի՞նչ կայ:

Թափառնիկոս. — Ի՞նչ կ'ուզէք:

ԼԵՆՈՆ. — Ատամնարոյժը կը փնտռեմ, կուգեմ ահա ցցունել, ո՞ւր գացեր է արդեօք:

Թափառնիկոս. — Հոս է հիմա կուգայ:

ԼԵՆՈՆ. — (Մեկուսի) Ո՞ւր էր թէ սա՛ մարդը երթար ու Երանեակը գար հետը խօսէինք:

Թափառնիկոս. — (Մեկուսի) Իրեն զուրցեմ անգամ մը նայիմ կը քակէ՞ ձեռներս. ինչ գիտնայ, զիս գող կամ աւազակ պիտի կարծէ:

ԼԵՆՈՆ. — Դուք ինչո՞ւ հոս կեցեր էք:

Թափառնիկոս. — Պիտի երթամ... սա ոտներս քակեցէք:

ԼԵՆՈՆ. — Շատ աղէկ պարոն (կը ֆակի):

Թափառնիկոս. — Հրամանքնիդ քիչ մը սպասեցէք, ատամնարոյժը հիմայ կու գայ: (Մեկուսի) երթամ սա թշուառական նիկոն գտնալու...

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ.

ԼԵՆՈՆ, վերջը ԵՐԱՆԵԱԿ

ԼԵՆՈՆ. — Քիչ մնաց որ ձեռք պիտի անցնէի, այս դէպքը Երանեակին նամակին չյարմարեցաւ: (Նառնակ վը կը հանէ կը կրտրայ) «Վաղը ժամը երեքին տան մէջ մինակ պիտի ըլլամ, եկո՛ւր զիս գրկելու»: Ո՞ւր է, չգար որ գրկեմ, կարծեմ հայրը մայրը հոս են. ծառան ծուռ ծուռ երեսս նայեցաւ, չըլլայ թէ Երանեակը զիս մատնելու համար հոս հրաւիրած ըլլայ. կը յուսադուի, վասնզի Հայ ենք, Հայ ըսելը մատնութիւն ըսել է: Այո՛, մեր ստաց-

ինչ վիճակի մէջ ալ գտնուիս, թէ որ անօթութեանէ մեռնիլ հարկ ըլլայ, պիտի մեռնիմ Լեւոն, բուռն կիրքով կը սիրեմ զքեզ, բուռն ուժով կը մերժեմ Մարգարը որ բռնութեամբ ինձի նշանեցին, կ'ստեմ իւր սէրը, կ'անիծեմ նաեւ ընտանիքս՝ որ թող չեն տար սիրոյս համապատասխանող անձի մը հետ միանամ... քուկդ եմ ես, Լեւոն, քուկդ: (Լեւոնի բազկացը փայ կ'իյնայ):

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ա.

ՆՈՅՆԲ, ԹԱՓԱՌՆԻԿՈՍ ԵՒ ՆԻԿՈ

Թափառնիկոս. — (Փսս ի ձեռին Նիկոն հաշածեղով) Ո՞ւր կը փախչիս, անիծից արմատ... իմ ոտքս ձեռքս կը կապես, ո՞վ հրամայեց քեզի:

Նիկո. — Ա. տ. տ. ր. ր. ճ. ա. ճ. ա. ն. ա. կ. ր. ...

(Երանեակ եւ Լեւոն շուարած կը նային)

Թափառնիկոս. — Անպիտան թէ որ անգամ մ'ալ ասանկ բան մը ընես, գլուխդ կը ջախջախեմ:

Նիկո. — (Առանց հասկնալու) Ինձի ի՞նչ, ջախջախէ՛:

Թափառնիկոս. — Կորի սըկէ (Նիկո կ'երթայ): Երանեակ դուն ի՞նչ գործ ունիս հոս:

Երանեակ. — Ե՞ս...

Թափառնիկոս. — Դուռն:

Լեւոն. — Անիկայ...

Թափառնիկոս. — Ինքը:

Երանեակ. — Ե՞ս...

Թափառնիկոս. — Սենեակդ քաշուէ՛:

Երանեակ. — (Երթալով) Իմս ես Լեւոն:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Բ.

ԹԱՓԱՌՆԻԿՈՍ, ԼԵՆՈՆ ՎԵՐՋԵ ՆԻԿՈ

Թափառնիկոս. — Եկուր սա ակօան քաշենք: Լեւոն. — Ակօայիս ցաւն անցաւ:

Թափառնիկոս. — Ատիկայ ինձի չվերաբերիր, թող չգայիր, հոս տեղ չիւանդանոց չէ, պէտք է որ ակօադ քաշել տաս՝ իմ աշխատութեանս վարձը տաս ու ետքը երթաս, կ'իմանաս. ե քեզի բարեկամաբար սա ալ իմաց կուտամ որ յօժարակամ անձնատուր եղիր, ակօան քաշենք, ապա թէ ոչ, վերջը գէշ կ'ըլլայ, Նիկո՛... Նիկո... Նիկո...

Նիկո. — Հրամիէ տէր:

Թափառնիկոս. — Նախապատրաստութիւնները տես...

Նիկո. — Վերջը միւսին պէս չըլլայ:

Թափառնիկոս. — Է՛շ. քեզի ինչ որ կը հրամայեն, զայն կատարէ:

Նիկո. — Պարտը ո՞ր կողմէն է, արեւելեան թէ արեւմտեան:

Թափառնիկոս. — Դործդ տես:

Նիկո. — (Չունել առնելով Լեւոնի կը մօտի) Կայնէ՛ :

Լեւոն. — (Մեկուսի) Ի՞նչ ընել կ'ուզէ, ոտքս պիտի կապէ, փախչելու ճար մը :

Թափառնիկոս. — Շուտ եղիբ :

Նիկո. — Շուտ (այն միջոցին որ Լեւոնի ոտքը պիտի կապէ, Լեւոն կից մը կուտայ կը փախչի, Նիկոն գէտնի վրայ պատկած թողոյն) :

Թափառնիկոս. — (Վազելով) Բռնեցէք դողը աւազակը :

Նիկո. — (Ելնելով իյնալով) Ես ալ սըւոր ետեւէն երթամ բռնեմ, վասն զի տէրս բարկանալուն պէս բերնիս մէջ ահուայ չթողուր կը քաշէ... շատ վարպետ է (վազելով կ'երթայ) :

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԵՐԿՐՈՐԴ

Տ Ե Ս Ի Լ Ա.

ՄԱՐԹԱ, ՄԱՐԻԱ

Մարգար. — (Մարթան ֆաշխսկելով կը բերէ) Տիկին, չվալեր ձեզի որ փողոցն իյնաք, աս դիս ան դին վազէք ժամկոչ փնտռելու : Դուք երկու աղաւնիներու պէս սիրով վարուելու էք, որպէս զի ուրիշներն ալ ձեզմէ օրինակ առնեն : Պարոն Թափառնիկոսը կ'երեւի թէ քիչ մը բարկացած ըլլալուն, ձեզի հետ խտուրթեամբ վարուեր է, ան կարելի է որ զձեզ չսիրէ :

Մարթա. — Չէք գիտեր Պարոն Մարգար, չարաթը գիշեր մը միայն տունը կը պառկի, միս մինակ կը թողու գիւս. այս տան մէջ զիս պահապան ընելու համար բերաւ հաս :

Տ Ե Ս Ի Լ Բ.

ՆՈՅՆՔ ԵՆ ԹԱՓԱՌՆԻՍ

Թափառնիկոս. — Փախաւ գարշելին, բոլոր այս ձանորդութիւններու պատճառ ինքն է... (Զանոն՝ *stenuk*) Դուք հո՞ս, Պարոն Մարգար:

Մարգար. — Այո՛ Պարոն Թափառնիկոս, ձեր սիրոյ կտպը ամբաստնութեամբ համար եկայ տիկինին հետ:

Թափառնիկոս. — Չէ՛, չէ, չեմ ուզեր, արդէն անիկայ քիչ մը թուլցած էր, բոլորովին քակուեցաւ. ինձի պէտք չէ ասկէց ետքը, ուր որ ուզէ թող երթայ:

Մարքա. — (Առ Մարգար) Կը լսե՞ս: (Առ Թափառնիկոս) Պարոն, այս խաղը դեռ չառ պիտի տեսէ՞:

Թափառնիկոս. — Պիտի տեսէ, հինգ արարուած պիտի ըլլայ:

Մարքա. — Կարծեմ այս արարուածները թատրոնէն կը սորվիք:

Թափառնիկոս. — Թատրոնէն:

Մարքա. — Եւ ինչպէս որ կ'երեւի կատակերգութիւնը չառ կը սիրէք:

Թափառնիկոս. — Շատ կը սիրեմ, աւելի կ'ուզեմ խնդալով կրթութիւն քան թէ լալով... աչերս ցաւցնել:

Մարքա. — Վաստակած ստակներդ թատրոնի կուտաս. թէ որ ես ստակ ուզելու ըլլամ, կը բարկանաս անօրէն մարդ, դուն իմ ստակովս

մարդ եղար, և հիմայ զիս ասանկ առանց մէկ ստակի կը թողուս. կ'ուզե՞ս որ ձայնս բարձրացնեմ, բարբարոս մարդ, գրպաններս պարապեն, լուծա մը չունիմ. երկու ոտքս մուճակի մը մէջ խոթած կը պտտիմ:

Թափառնիկոս. — Զոյգ մը ոտքի աման ապարէ:

Մարքա. — Կը լսե՞ս Պարոն Մարգար, ասանկ այլանդակ մէկն է ասիկայ:

Մարգար. — Կ'աղաչեմ մի կուրիք, հաշտուեցէք և ուխտ ըրէք որ մէյ մ'ալ կուր չընէք, եկուր տիկին ամուսնոյդ. ձեռքը համբուրէ:

Թափառնիկոս. — Ես չեմ տար ձեռքս:

Մարքա. — Ես չեմ համբուրեր անոր ձեռքը:

Թափառնիկոս. — Ինձի այնքան հայհոյութիւններ ըրաւ:

Մարքա. — Ինձի հետ բարբարոսութեամբ վարուեցաւ:

Թափառնիկոս. — Առաջուց հոգւոյս պէս կը սիրէի:

Մարքա. — Ի՜նչպէս կը գուրգուրայի վրան:

Թափառնիկոս. — Միշտ կը սօսայ որ իր ստակովը մարդ եղեր եմ:

Մարքա. — Ամէն օր կ'ըսէ թէ ես կան կարասիք եմ եղեր:

Թափառնիկոս. — Ո՞ւր է առջի սէրը:

Մարքա. — (Լալով) Ինքն է պատճառ որ... որ... որ...

Մարգար. — (Մարքային) Գնա ձեռքը համբուրէ:

Թափառնիկոս. — Ես անոր ձեռքը համբու-

րեմ, անիկայ իզմէ մեծ է. տուր ձեռքդ տո՛ւր համբուրեմ (կը պագնէ), ասկէ վերջը կը խոստանամ մօրս սէն սիրելի զքեզ: Մեկուսի) Դարձեալ հաշտուեցանք:

Մարթա. — (Ճակիկն համբուրելով) Ո՛հ իմ ամուսինս, կորսնցուցած էի քեզի, չիմայ գտայ, կը յիշե՞ս մեր հարսնիքը և այն գիշերը... (Լալով) ինչպէս պարեցինք, ուր էր թէ այն վայրկեանները ետ դառնային...

Թափառնիկոս. — Դառնային:

Մարթա. — Ը՛հ, բերանդ խածնում: (Միջ կը պագնէ) Ա՛հ չեմ կշտանար. (կ'երգէ).

Խնդացե՛ք դու՛ք օրիորդներ,
Ծիծաղեցե՛ք, ով պարոններ,
Ամենեւին չեմ բարկանար
Քանգի գիտեմ ես բառ առ բառ
Սերը որքան յառաջ երթայ
Այնքան հաստատ է՝ անուշ կ'ըլլայ:

Ես համբուրեմ դո՛ւք ծաղրեցե՛ք,
Զիրար սիրել ալ սորվեցե՛ք,
Երբ ծերութեան դուռը զարնէ
Մի մոռնա՛մ այս խօսք յիշեցե՛ք՝
Սերը որքան յառաջ երթայ
Այնքան հաստատ է՝ անուշ կ'ըլլայ:

(Կը պագնէ) Ա՛հ Պարոն Մարգար, գուցէ մըտքե՛զ անցնի թէ ինչո՛ւ այսչափ իրարանցում... ինչո՛ւ այսքան համբոյրներ... ինչ ընեմ տակաւին սէր կրող սիրտ մը կը տանիմ այս հողաչէն մարմ-

նոյս մէջ. այնպիսի սէր մը որ միշտ երթալով կ'աճի, ու չկրնալուսն ամանին մէջ պարունակիլ, դուրս կը պոսթիկայ և վազելու համար ճամբայ չգտնալով ուղղակի ամուսնոյս երեսը կը հասի, (պագնելով) ու կ'ողագէ զանիկայ:

Մարգար. — Կ'ողաչեմ մի քաշուէք տիկին, գործերնիդ նայեցէք, չըլլայ որ հոս արգելք ըլլամ, եթէ կ'ուզէք դուրս երթամ:

Մարթա. — Ձէ, ահա ես կ'երթամ, քիչ մը միւս սենեակը հանգստանալու:

Մարգար. — (Թելը լնկելով) Հրամանեցէք տիկին, ես կը տանիմ և չառ ուրախ եմ որ կարող եղայ զձեզ հաշտեցնել:

Մարթա. — Շնորհակալ եմ:

Մարգար. — Երթանք տիկին: (Կ'երթան):

Տ Ե Ս Ի Լ Գ.

ԹԱՓԱՌՆԻԿՈՍ, ՎԵՐՅՈՒՆԻԿՈ

Թափառնիկոս. — Այս հասակին մէջ այսքան սէր, ալ չիմայ կը համոզուիմ որ, մէկը կարգուելու է կանանց ինչ աստիճան սիրալառ և նախանձոտ սիրտ մը ունենալնին հասկնալու համար: Երբ իւր ձեռքը պագի, այնպէս ուրախացա՛ւ իբր թէ աշխարհի թագուհի անուանուած ըլլար և...

Նիկօ. — (Վազելով), Տէր, նամակ մը...

Թափառնիկոս. — Ո՞վ տուաւ :

Նիկիօ. — Մարդ չտուաւ՝ ես գտայ : Խոհանուցին մէջ աղտոտ ամանները մաքրելու զբաղած էի, մէջ մ'ալ ինչ տեսնեմ, չոր, սև, դողըղձուն թուռ մած ձեռք մը պատուհանէն վար կ'երկնար, երկու մատներուն մէջ թուղթ մը բռնած. խկոյն պահուըտեցայ որպէս զի չտեսնուիմ, վարադուրին ծակէն կը նայէի... սէ, ինչպէս սիրտս կը զարնէ... և ահա նամակը ինկաւ բայց անանկ զաղտնի տեղ մը՝ որ եթէ հոն չըլլայի, անհնարին էր մէկու մը զայն տեսնել. ձեռքն սկստաւ կամաց կամաց վեր համբառնալ, վերջէն անդայտ եղաւ : Գացի թուղթը առի, խորհեցայ որ նամակ մը ըլլալու է, թերեւս մէջը զաղտնի գործ մը գրուած ըլլայ, և ինչպէս որ կարգաւ չեմ գիտեր, մակարեքեցի թէ ասիկայ քեզի համար կրնայ ըլլալ. առի բերի :

Թափառնիկոս. — Շատ աղէկ : (Նիկիօ կ'երաց) Ուսկի՞ց կրնայ ըլլալ այս նամակը : (Հասցեն կարդարով) Առ Օրիորդ Երանեակ Թափառնիկոսեանց, ա՞ս ինչ պիտի ըլլայ (կը բանայ նամակը կ'սկսի կարդալ) :

Այս օրուան դեպքը զիս բոլորովին վնասեցուց : Այնպէս որ ասկէ վերջը ձեռք տանք մեզ ոսք չեմ կրնար կոխել... պատմութիւնը երկար է, առանձին գտնուած ժամանակնիս կը պատմեմ քեզի... հօրդ աստուծաբանութիւնը :

Իմ ատամնաբուժութիւնս : (Կը շարունակէ) :

«Ուրիշ տեղ մը որոշեմ տեսնուելու համար, քեզի համար հալ ու մաշ կ'ըլլամ, շատ կը սիրեմ գէգ, լեզուովս չեմ կրնար բացատրել...»

Շատ կը սիրէ եղեր, շարունակենք

«Ուր մնաց քե գրչով : Նամակիս պատասխանը գրելու որ ըլլաս տեղ մը իմացուր ինձի որ հոն երբամ. հասցեն այսպէս ըլլայ,

Առ Յ. Գ. Կ. ԼԵՆՈՆ.

Սիրահարեալներու փողոց, քիւ 20

Այ հիմայ բոլոր կատածները փարատեցան, հապա ստորագրութիւնը... (Կարդալ ջանալով) Տ... ա... բ... փ... ած... տարփած... տարփածող... տարփածող... Լե... լե... ոն...

Քիչ մը առաջ եկող ու ակուայի ցաւ ունիմը սեղն ըլլալու է աս... ուրիշ ցաւ ունի եղեր... Աղջկանս առանց բան մը իմացնելու սա նամակին պատասխանը գրեմ... ու զինքը հոս հրաւիրեմ, աղւորիկ մը ծեծեմ : Զիս խաբել... Բայց Երանեակին գիրին նմանցնելու է... ժամանակ կորսնցունելու չգար... (Կը գրէ)

Տարփածուդ իմ ԼԵՆՈՆ Յ. Գ. Կ.

Նամակդ առի, շատ ուրախացայ : Ուսի ներկայիս կ'իմացնեմ որ վաղը առաւօտ կանուխ եկուր, դուր կը բանամ կը նստիմ կը խօսակցիմ, երկար գրելու ժամանակ չունիմ :

ԵՐԱՆԵԱԿ

Առ Յ. Գ. Կ. ԼԵՆՈՆ.

Սիրահարեալներու փողոց, քիւ 20

Տ Ե Ս Ի Լ Դ.

ՆՈՅՆ ԵՆ ՄԱՐԻՈՐ (գոնէն կը մտնէ)

Թափառնիկոս. — Նիկոյին տամ որ տանի...
Նիկո... Նիկո... Նիկո... Նիկո...

Մարգար. — (Յառաջ գալով) Ինչ...

Թափառնիկոս. — (Ետէն ջնայեալով Նիկոն կարծեալ) Առ սա նամակը... Ահ, դժուար էք Պարոն... Մարգար...

Նիկո. — (Մտնելով) Զի՞ն կանչեցիք տէր...

Թափառնիկոս. — Առ սա նամակը ու Սիրաւ հարեալներու փողոցը տար:

Նիկո. — Սիրահարեալներու փողոց... ո՞ր է այդ փողոցը...

Թափառնիկոս. — Տիկին Մարգարիտի տունը գիտե՞ս:

Նիկո. — Անիկայ որ առջի օրը հոս եկած էր:

Թափառնիկոս. — Այո՛:

Նիկո. — Ահռան կը ցուէր:

Թափառնիկոս. — Ինքը:

Նիկո. — Վերջէն ինձի ալ ստակ տուաւ:

Թափառնիկոս. — Ընչդ:

Նիկո. — Որուն դուն այտերը շոյեցիր:

Թափառնիկոս. — Ի՞նչ կ'ըսես թշուառական:

Նիկո. — Սխալ տուն մը չերթանք տէր:

Թափառնիկոս. — Անոր գնա՛ քեզի տեղ մը ցոյց պիտի տայ, հոն ձգէ նամակը և շուտով եկուր:

Նիկո. — Աղէկ տէր: ((Կ'երթայ)):

Թափառնիկոս. — Էհ, Պարոն Մարգար, խօսէ

նայինք ի՞նչ լուր ունիւ... ազգային գործերը ի՞նչ պէս կ'երթան:

Մարգար. — (Մեկուսի) Ես որ իրեն հարանիքի օր մը որոշելու համար եկայ, ինձի ազգային գործեր կը շարունակէ: (Քարձ) Շատ ցաւալի Պարոն... բայց ես կ'ուզէի...

Թափառնիկոս. — Կ'ըսեն թէ ժողովները օրինաւոր կերպով կը շարունակուին...

Մարգար. — Այնպէս է... մենք մեր գործին...

Թափառնիկոս. — Լսեցի թէ նիստերը կանոնաւոր կերպով կ'ըլլան... Բարաքանչիւր անգամ իր աստիճանին յարմար տեղը կը նստի եղբր...

Մարգար. — Ես ալ անանկ լսեցի... ինչ փոյթ մեզի, ինչպէս որ սեղեն թող նստին... ես եկայ օր...

Թափառնիկոս. — Մենք Հայ չե՞նք, մենք ալ գիտնալու ենք թէ ի՞նչ է բրաժնին:

Մարգար. — Ըրածնին ի՞նչ պիտի ըլլայ, ոչ չինչ: Ամէն օր նորընտիր անգամներ, նորածին ինչիրներ, նորատիպ հրաւերներ, անհամարում հրաժարականներ, անթիւ մերժումներ, անսպառ քուէներ, միլիոնաւոր դերօներ, ահա ասոնք են... մեզի ի՞նչ...

Թափառնիկոս. — Էհ, ասկէջ աւելի ինչ կ'ուզէիր որ ընեն, ըսել է որ կ'աշխատին:

Մարգար. — Քանի որ շարաթիւր գոնէ անգամ մը կանոնաւոր ժողովք չունինք...

Թափառնիկոս. — Ինչո՞ւ ուրեմն այս երեսփոխանները չեն դար, միթէ ազգը չեն սիրեր:

Մարգար. — Զիրնար ըլլալ օր ազգը չսիրեն, հարկաւ իրենք ալ պատճառ մ'ունին:

Թափառնիկոս. — Կամ թէ ժողովուրդը չկրթնա՞ր աղէկ ընտրութիւն ընել. լրագիրները ի՞նչ կ'ըսեն :

Մարգար. — Ամէն բան կ'ըսեն. Շար Մսածմանց անուն լրագիրը միշտ Պատրիարքարանի վրայ կը դարձնէ իր մտածութիւնը. և կը պօռայ թէ մինչեւ որ ամսականաւ հմուտ անձինք չտրուին հոն՝ Սահմանադրութիւնը անգործադրելի պիտի մնայ : Ի պատասխանի այս մտածութեան կ'ըսեն՝ «Սակ չկայ, սակ չկայ», մինչդեռ ժողովուրդը ազգին բարելաւութեանը համար կը խոստանայ նպաստել : Մասիսն իր բարձրակատար գաղաթէն սէր և միութիւն կը պօռայ, ափսոս որ այս բառերը դեռ չատերուն ականջը մտած չեն : Երբեմն ալ ստորուտէն ձայն կ'արձակէ, կարծելով թէ անկէ դիւրութեամբ կը լսուի, դարձեալ չօգտեր, մեծ մասը ունկնախից կ'անցնին անոր առջեւէն : Ծաղիկն քաղցրաբոյր որ ամառ ձմեռ կը բացուի, և որուն ամէն մէկ կոկոնը ազգին լուսաւորութեան հիւթ կը պարունակէ, փթիկուն պէս կ'սկսի անուշ անուշ բուրել, թէպէտ և քաղցր, և ազդու է իր հոտը, բայց մեր ազգին մէջ մտքի հարբուխ շատ ըլլալուն պատճառաւ չատերը զուրկ են թէ իրմէ և թէ հոտէն : Ժամանակն ալ կ'ըսէ թէ ազգին յառաջդիմութիւնը ժամանակէ կախում ունի, ինչ օգուտ որ ըսելը գործադրել չէ : Բայց կ'աղաչեմ, ես ազգային գործերու վրայօք խօսելու չ'եկայ. մասնաւորապէս...

Թափառնիկոս. — Չըսե՞ս որ Հայութիւնը թշուառ կացութեան մէջ կը գտնուի այսօր...

Մարգար. — Այնպէս է : Մինչդեռ լուսաւոր-

եալ ազգերը ազգի ազգի հնարքներով զանազան մեքենաներ կը չինեն և անոնցմով կը կատարեն անասուններուն տեսնելու գործը, մենք Հայքս, անասուններու վերաբերեալ գործերն անգամ (կ'ամէնամ ըսելու) մեր վրայ կ'առնենք : Մեր պանդուխտ եղբայրները ըսել կ'ուզեմ, որ բեռնակրութեան անտանելի լուծին երկնցնելով իրենց վրը, հազիւ կրնան իրենց օրական ապրուստը ճարել, փողոցի մէջ, քարերու վրայ, գիշերն ալ պանդոկներու մէջ, հեռու հայրենիքէն... զուրկ ընտանիքէն և թերեւս ոմանք ալ բոլորովին յուսարեկ հայրենիք դառնալէն, ահ ու դողով կ'անցընեն իրենց ժամերը. այսպիսի գլխաւոր տեսարանի մ'առջեւ ո՞ր Հայն կրնայ անտարբեր մնալ : Որովհետեւ ազգին վիճակը իմանալ կ'ուզեմ, բայց ականջներդ, լսէ՛, խորհէ՛ և թո՛ղ աչքերէդ արտասուաց յորդառատ վտակներ վար իջնան ծնօտդ ի վայր. անոնց համար կը խօսիմ, վասն զի Հայաստանի զաւակունք են, և հայրենիքը իր ազաւութեան յոյսը անոնց բազուկներուն վրայ դրած է, այն բազուկներուն՝ որք այսօր տկարանալու վրայ են և թերեւս օր մը բոլորովին ոչնչանան Հայրենեաց յուսոյ հետ :

Թափառնիկոս. — Արդարեւ իրաւացի են քու խօսքերդ, Պարոն Մարգար և ինքզինքս երջանիկ կը համարիմ քեզի պէս ազգասէր փեսացու ունենալուս համար : Հայրս չըսե՞ս ինձի թէ ինչ բանի կը ծառայէ Սահմանադրութիւնը :

Մարգար. — Սահմանադրութիւնը ծոյլ մարդու մը կը նմանի, որ եթէ ձեռքէն չընեն չքալեր, նստած տեղը կը մնայ, օր քան զօր կը տկա-

հայ և կը մեռնի : Սահմանադրութիւնը ինչ կրնայ ընել ինք իր գլխուն . ոտք չունի որ քալէ , երեսփոխանները պէտք է զանիկայ քալեցնեն , անոնց ալ մեծ մասը տարին անգամ մը միայն ժողովքին ներկայ կը դառնան , ահա այսպէս է Պարոն Թափառնիկոս . . . բայց կ'աղաչեմ ուրիշ անգամուն թողունք այս խօսակցութիւնը : Քիչ մ'առաջ եկած էի մեր հարսնիքի որ մը որոշելու համար ձեզի հետ խօսելու , չառ զբաղած էիք , հարկադրուեցայ երթալ , ուստի հիմայ որ . . .

Թափառնիկոս . — Էաւ , որոշենք . բայց չգիտեմ թէ տիկինը պատրաստ է :

Մարգար . — (Մեկուսի) Տիկինի՞ն հետ պիտի կարգուիմ : (Բարձր) Տիկինին համար պատրաստուելու հարկ չկայ , բաւական է որ դուք հաւանութիւն տաք :

Թափառնիկոս . — Իրաւունք ունիք . տիկինին հետ ալ անգամ մը խորհրդակցելու էք , վասն զի իրեն աղջիկն է . թէպէտ և կէսը իմն է , բայց մայրերը կ'ուզեն միշտ աղջիկներուն դործակաւ տարը կանգնիլ :

Մարգար . — Զարմանալի բան , ուրեմն երթա՛մ տիկինին հետ խօսելու :

Թափառնիկոս . — Վերջը կը տեսնուինք :

Մարգար . — Աղէկ (կ'երթայ) :

Տ Ե Ս Ի Լ Ե .

ԹԱՓԱՌՆԻԿՈՍ , ՆԻԿՈ , ԵՐԱՆԵԱԿ

Նիկո . — (Վազեղով) Տարի տէր իմ . ըսին որ ինքը հոն չէ և թէ գալուն պէս պիտի յանձնեն : Թափառնիկոս . — Աղէկ :

Նիկո . — Ետ դարձած ժամանակս , նոյն փողոցին մէջ ազւորիկ կ'ին մը պատուհանը նստեր էր , ձեռքովը կանչեց զիս , ես ալ գացի :

Թափառնիկոս . — (Մեկուսի) Սօֆին ըլլալու է :

Նիկո . — Կոտրտուելով բարակ ձայնով մը , Թափառնիկոսի ծառան ես ըսաւ : Ծառան եմ ըսի : Քեզի յանձնարարութիւն մը պիտի ընեմ կ'ընդունի՞ս , ըսաւ : Կ'ընդունիմ ըսի . ինչպէս ալ գրաբառ կը խօսի սատանան . ուրիշ անգամուն կանանց քով բառարանով երթալու է , չառ անգամ անհասկնալի խօսքեր թող կու տան բերաններէն : Քիչիկ մը սպասէ ըսաւ : Սպասեմ ըսի , պատուհանէն տներեւութացաւ . ես ալ արձանի պէս փողոցին մէջ դրան առջին կը սպասէի : Քանի մը վայրկեանէն պատուհանէն երեւցաւ մեր բարակաձայն տիկինը ձեռքը նստակ մը բռնած՝ Առ , ըսաւ ցած ձայնով , Առեմ ըսի բարձր ձայնով : Մի' պօռար ըսաւ աղաս կը քնանայ , կ'արթնայ , Թափառնիկոսին տար ըսաւ . Տանիմ ըսի : Ըսէ որ ըսաւ Ինձի թող գայ իրեն խիստ կարեւոր խօսք մը ունիմ ըսելու ըսաւ . ահա ես ալ ձեզի թո՛ղ գայ կարեւոր խօսք մը պիտի բռնէ կ'ըսեմ ըսելով եկայ :

Թափառնիկոս . — Թշուառական , խօսք մը

հասկցնելու համար «Բսեմ» բայը ամբողջ խոնարհեցիր:

Նիկո. — Ահա նամակը (կու սայ կը մեկնի):
Թափառնիկոս. — Նախ հասցէն կարգանք:

«Առ սիրեցեալդ իմ Պարոն Թափառնիկոս,
Ասամաքոյծն Արեւելեան.

(Նամակը կը քանայ կ'սխի կարդալ)

Պատիւ ունիմ ներկայիւս քերի իմացնելու որ,

(Այս միջոցին Երանեակը կը մեկնէ, Թափառնիկոս չեւեռնելով զանկիայ, կարդալը կը շարունակէ)

«այս գիշեր մեր տունը գաս, Պարոն Թովմասը խաբենի ու պարահանդես երբանք, շատ բազմութիւն պիտի ըլլայ հոն, կ'աղաչեմ մ'ուշանար. շատ կը սիրեմ զեզ, գալուդ պէս գնդասեղով մարմինդ արիւն պիտի հանեմ:

ՍՕՖԻ»

Երանեակ. — (Իւրովի) Ո՞վ է այս Սօֆին...

Թափառնիկոս. — Մարմինէս արիւն պիտի հանէ, հա', հա', հա', հա', շատ սիրուն էակ մ'է սա Սօֆին, ինչ պզտակի ոտք ունի, որքան ալ գեղաւնի է, սոխակի պէս կը խօսի թշուառականը, տառաքակի պէս կը նայի գարշելին, սիրամարդի նման ալ պճնասէր է սատանան, ազնիւ բնաւորութիւն մը ունի, անոր համար կը սիրեմ զինքը, և պիտի սիրեմ յաւիտեան. ըստ իս բնութեան գեղեցկութիւնը դիմաց գեղեցկութենէ աւելի պաշտելի է.

կեցցես Սօֆի... կը սիրեմ գեղ (Երանեակը տեսնելով աճապարանքով կը պահէ գրպանին մէջ):

Երանեակ. — Զո՞վ կը սիրէք հայր իմ:

Թափառնիկոս. — Առանց ինձի հարցնելու ինչո՞ւ համար ներս կը մտնես:

Երանեակ. — Ես հիմայ եկայ:

Թափառնիկոս. — Նամակին պարունակութիւնը լսեցի՞ր:

Երանեակ. — Զէ հայրիկ (Մեկուսի) կեղծենք:

Թափառնիկոս. — Առեւարական գործերու վրայօք տեղեկութիւն կու տայ:

Երանեակ. — (Մեկուսի) Սերոյ առուտուր: (Բարձր) Մտած առնես մինակ սա չափը լսեցի «Կը սիրեմ գեղ»:

Թափառնիկոս. — Խեղացի տղայ է կը սիրեմ զինքը... միւս խօսքերս չլսեցի՞ր:

Երանեակ. — Զէ՛ հայրիկ:

Թափառնիկոս. — Ապրիս աղջիկս, վասն զի աղջիկ մը պէտք է որ ամէն տեսակ խօսքերու ունինդիր ըլլայ:

Երանեակ. — Գիտէ՞ք հայրիկ, առանձին կ'ուշէի գանալ ձեզ որպէս զի ձեզի իմ սիրտս բանամ: Թափառնիկոս. — Բա՛ց նայիմ: (Մեկուսի) կեղծենք:

Երանեակ. — Առաւօտունս պատանի մը եկած էր հոս որ ակռայի ցաւ ունէր:

Թափառնիկոս. — Այս՛ եկած էր:

Երանեակ. — Ինչպէ՞ս գտաք այն Պարոնը:

Թափառնիկոս. — Անիկայ ինքնիրեն եկաւ:

Երանեակ. — Այսինքն իր վարքը, դէմքը, գեղեցկութիւնը, խօսքը, ստքը...

Թափառնիկոս . — Պարկեշտ աղու մը կը նմանի :

Երանեակ . — Իմ նշանածէս աւելի խոնձմ. սիրուն , աղւոր , հագուստները նոր , սիրտը զգալուն . բաքը պզտիկ , ձեռքը փափուկ . . .

Թափառնիկոս . — Ձեռք հասկնար ի՞նչ բոկ կ'ուզես :

Երանեակ . — Ըսել կ'ուզեմ թէ , այսպիսի պատանի մը գտնուած ատեն ինչո՞ւ իմ սիրտս Մարգարի տամ :

Թափառնիկոս . — Մարգարի յատկութիւնները այն պատանւոյն հագուստը , ոտքը կը գերազանցեն . Մարգարը ազգասէր է :

Երանեակ . — Ը՛հ ազգասէր , միշտ պատուած հագուստներ կը հագնի :

Թափառնիկոս . — Խոնարհ երիտասարդ մ'է :

Երանեակ . — Ը՛հ խոնարհ , միշտ հին լաթեւրով կը պատի :

Թափառնիկոս . — Խելացի աղայ մ'է :

Երանեակ . — Ը՛հ խելացի , նոր հագուստ մը տեսած չունիմ վրան :

Թափառնիկոս . — Ի բարկութիւն մի՛ հրապուրեալ :

Երանեակ . — Ինչո՞ւ բարկութեան հրապուրեմ , չէ՞ք տեսներ , միշտ հին լաթերով կը պատի :

Թափառնիկոս . — (Բարկութեամբ) Դուք կա՛նայք նոր լաթերը ամուսիններէդ աւելի կը սիրէք , և անոնց քսակը կը պարպէք . խելքս չհասաւ և չպիտի հասնի . . . աս ինչ շռայլութիւն է . . . : Դաւուս օրիորդները աւելի նրբութիւններու կը սիրահարին քան թէ երիտասարդներու , և երիտա-

սարգութիւնը՝ այն ըլճալի հասակը , այս անիծեալ հագուստին կը զոհուի . խեղճ երիտասարդութիւն , ի՛նչ ժամանակի հասարկ Մենք Զատիկին նոր հագուստ մը չինել կու տանք , երկու երեք տարի անով կը բաւականանանք , տե՛ս սա գիշերուան հագուստս , Սահմանադրութեան առաջին տարեգարձին առած էի և դեռ կը հագնիմ , բայց դուք նորածնութիւն կ'ըսէք հագուստ կ'առնէք , հնաձեւութիւն կ'ըսէք լաթ կ'ուզէք , ամուսիններնիդ չկենան առնեն . անկէ վերջ դաշտերու վրայ դրուած զօրականներու վրաններու պէս ահաւոր մալախներու մէջ կը մտնէք , փողոցի վրայ անցորդները կ'արգելուք , թէ՛ որ մէկը հագուստնիդ ոտքովը պատուէ ծուռ ծուռ կը նայիք , և իրկուներ ամուսիններնուդ կ'ըսէք , Մէկը աւանակի պէս անցաւ , հագուստս պատուեց , ստակ տուր վաղը ուրիշ մը առնեմ : (Կ'երգե)

Կանայք ասանկ են ,
Միտս նոր լաթ կ'ուզեն ,
Եւ քե որ չառնես՝
Պզտիկ տղու պէս
Որ դեռ ծծէ կաթ ,
Ես լաթ կ'ուզեմ լաթ
Կ'ըսեն կը պօռան
Կու լան ու կու լան :

Առտուանց կանուխ կ'ըսէ լաթ լաթ լաթ ,
Պառկելու ատեն պօռայ լաթ լաթ լաթ .
Ամառը կու գայ դարձեալ լաթ լաթ լաթ ,
Զմեռ կը հասնի բայց միտս լաթ լաթ լաթ :

Դուն ալ հիմայ ելեր, նշանածիդ հագուստներուն չես հաւնիր: Ես գիտեմ յանցանքը խմ է, քեզի հետ միշտ անուշութեամբ վարուեցայ, և իբրեւ բարբարոս հայր մը ամէն մէկ խօսքդ ապաւով չվարձատրեցի, ուստի ալ ժամանակն հասաւ, պէտք է որ քաղցրութիւնը դառնութեան փոխուի. ահա վերջին խօսքս, Մարգարը պիտի սիրես:

Յրանեակ. — Անհարկն է ինձ զայն սիրել, քանի որ անդին լուսնոյ պէս երիտասարդ մը յաւիշտակեր է իմ սէրս:

Թափառնիկոս. — Ինչո՞ւ յափշտակել տուիր:

Յրանեակ. — Սրտիս հարցուցէք, ինձի ի՞նչ կը հարցնէք:

Թափառնիկոս. — Շուտ կորի առջեւէս, գնա՛ սենեակդ քաշուէ, անդգամ աղջիկ:

Յրանեակ. — (Մեկուսի) Ինք որ այս հասակին մէջ ուրիշ կանանց կը քծնի: (Բարձր, Մարգարի հետ չպիտի կարգուիմ (կ'երթայ):

Տ Ե Ս Ի Լ 2.

ԹԱՓԱՌՆԻԿՈՍ, վերջը նիկո

Թափառնիկոս. — Շուտով հագուիմ իմ Սօֆիիս երթամ, գիշերը կը մօտենայ, սա նամակներն ալ գրպանս դնեմ երկուքն ալ, որուն մէկը Լեւոնին է որ վաղ առտու պիտի գայ սիրահարութիւն ընելու ինձի հետ... փառով, միւսը Սօ-

ֆիիս, որուն հետ այս գիշեր պիտի սիրահարութիւն ընենք... Լեզուով: (Զանգալը կը զարնէ Նիկո կը մենե) Շուտ հագուստներս բեր կարմիր ու ճերմակ ներկերն ալ միատեղ: (Նիկո կ'երթայ) Սօ վարութիւն եղած է ինչ ընեմ, հնազանդելու է. խնդալու բան, հա՛ հա՛ հա՛, ինձի պէս մարդու մը երեսը ներկելը՝ ճիշդ չին տուներու ճակատը ներհելու կը նմանի, սրտնք դրսէն անցորդներուն ուշը կը գրաւեն, ներս մտնողներուն ալ ծիծաղը կը շարժեն:

Նիկո. — Հագուստներդ բերի տէր:

Թափառնիկոս. — Բռնէ հագնիմ:

Նիկո. — (Հախառակ կողմէն թռնելով, Թափառնիկոս յիշեալ քեւերը գտնել) Հրամեցէք տէր:

Թափառնիկոս. — (Բարկաբեամբ) Ո՞ւր են թեւերը:

Նիկո. — Ո՞ւր պիտի ըլլան վրան են կարծես ցիր թէ գողցա՞յ:

Թափառնիկոս. — (Ետեւը նայելով) Դեռ հագուստ մը բռնել չսորվեցար (Ասանկ թռնէ, ասանկ կեցիր. կը հագնի): Հոս մանկդ տիկինը տեսա՞ւ:

Նիկո. — Չէ տէր իմ:

Թափառնիկոս. — Դուք գոցէ: (Մեկուսի) Չըլլայ որ մէկէն ի մէկ գայ: (Նիկո կը գոցէ) Հիմա ալ երեսնիս նայինք: (Հայելիին առջեւ կ'երթայ) Առաջ ճերմակը վերջը կարմիրը (Կը փառի): Տեսնողը տասնը վեց տարու մէկը պիտի կարծէ: (Նիկոյին դառնալով) Ինչպէս... աղւորցա՞յ:

Նիկո. — Ըհ... կապիկի դարձար:

Թափառնիկոս. — Պապանձէ՛, ոտքի ամաններս ո՞ւր են բեր. (Նիկո կը քերէ) շուտով հագ-

ուիմ երթամ, թէ որ զիս փնտուող մը ըլլայ, պատասխանէ թէ ծանր չիւանդի մը գնաց, և թէ այս գիշեր չպիտի գայ: Տիկինին բան մի զուրցեր, կ'իմանա՞ս. երբոր հարցնէ քեզի պատասխան տուր թէ չիմայ պիտի գայ. կամացուկ մը սա գուռը բաց, նայէ մարդ կա՞յ. Նիկո կը նայի) առանց տիկինին իմացնելու կծիկը դնեմ, թէ որ իմանալու ըլլայ, գարձեալ պիտի կռուինք:

Նիկո. — Մարդ չկայ տէր:

Թափառնիկոս. — Ահա ես պիտի երթամ, կարելի է որ այս գիշեր չգամ, վաղ առտու կանուխ հոս պիտի գտնուիմ (երբայրու վրայ):

Տ Ե Ս Ի Լ Է.

ՆՈՅՆԷ ԵՆ ՄԱՐԹԱ.

Մարթա. — (Դոնկե կռեւնայով) Սիրելի ամուսինս... միւս խուցին մէջ միս մինակ նստելէն սիրտս նեղացաւ, ելնեմ ըսի ամուսնոյս քովն երթամ... հագուեր կ'ս... իրիկուն եղաւ... ինչո՞ւ համար:

Թափառնիկոս. — Թո՛ղ Աստուած սիրես. մեզի համար հանգստութիւն չկայ. բժիշկ չե՞ս, առ մէկուն ծառան ես: Այս գիշեր որ քիչ մը հանգչել կ'ուզէի, փափաքս ի դերեւ ելաւ. չիմայ նամակ մը ստացայ, որուն մէջ կը գրեն թէ անպատճառ երթամ, մէկը ակոյային ցաւէն բռնուած ըլ-

լալուն, չարաթ մ'է որ գիշերները չքնանար... թէ որ չերթամ մեղք է:

Մարթա. — (Մեկուսի) Սաւա կը խօսի: (Բարձր) Հապա աղւորցեր ես:

Թափառնիկոս. — Տէր ոգորմեա, առաջ ագե՞ղ էի:

Մարթա. — Կ'աղաչեմ քեզի այս գիշեր մ'երթար: Թափառնիկոս. — Կու գան բռնի կ'առնեն կը տանին:

Մարթա. — Ոչ, այս անգամ ալ իմ խօսքս թող ըլլայ:

Թափառնիկոս. — Տղա մը պէս կը խօսիս տիկին, դարձս մ'արգելուր (երբայրու վրայ):

Մարթա. — (Հայրուսեկ բռնելով) Ոչ, չպիտի երթաս:

Թափառնիկոս. — Այլ չափն անցուցիր, քաղցրութեամբ կը խօսիմ չես հասկնար. թէ որ անգամ մ'ալ բարկութեան դէմքս առնեմ:

Մարթա. — Միտքդ լինչ է, յայտնէ ինձի:

Թափառնիկոս. — Թո՛ղ զիս, չիւանդի պիտի երթամ:

Մարթա. — (Միշտ Թափառնիկոսը արգիշելով) Չպիտի երթաս ես ալ չիւանդ եմ:

Թափառնիկոս. — Կորի սրկէց ցնդած պառաւ:

Մարթա. — Յնդա՛ծ պառաւ... ցնդած պառաւ. մտեցա՞ր որ իմ ստակովս մարդ եղար:

Թափառնիկոս. — Գեաղինը անցնիս. ես զզջացայ քեզի հետ կարգուելուս:

Մարթա. — Չզջացար, ստակներս ինչո՞ւ կե-
րար, տուր ստակներս բաժնուինք:

Թափառնիկոս. — Բարկութեանս ամառը լեցաւ :

Մարթա. — Կարծես թէ իմինս պարա՞յ է. տուր ստակները վերջացնենք խաղը :

Թափառնիկոս. — Ոչ ստակներդ կուտամ, ոչ ալ քու խօսքդ մտիկ կ'ընեմ :

Մարթա. — Այս խաղն ալ չ'մննար :

Թափառնիկոս. — Թո՛ղ չ'մննայ, հինգ արարուած ըլլայ. երկրորդին մէջն ենք :

Մարթա. — Այն արարուածները քթէդ բերնէդ պիտի հանեմ :

Թափառնիկոս. — Վերջապէս պիտի լռե՞ս :

Մարթա. — Չպիտի լռեմ, դուն իմ ստակովս համբաւ ստացար, տուր ստակներս, ուր որ ուզես հոն գնա :

Թափառնիկոս. — Սա չուանը տա՛ւր Նիկո... տեսնես հիմա ստակները... ստքերդ կապեմ որ հասկնաս... (Նիկո ջուանը կուսայ, Թափառնիկոս կապել կ'ուզէ, Մարթա ջրողոր) : Պիտի կապեմ և անանկ պիտի երթամ, անիծեալ ըլլաս անօրէն կին : (Մեկուսի) Տէր Աստուած, մեղայ, Տէր Աստուած :

Մարթա. — Աստուած պատիժդ տայ : (Մեկուսի) Սուրբ Աստուածածին դուն մեղք մի գրեր :

Թափառնիկոս. — Դեռ պիտի սօռա՞մ :

Մարթա. — Ստակովս մարդ եղար :

Թափառնիկոս. — Ստակիս : (Մեկուսի) Տէր ողորմեա տէր ողորմեա :

Մարթա. — Դուն սատկէ : (Մեկուսի) Սուրբ Աստուածածին մեղք մի գրեր :

Թափառնիկոս. — Աշխարհի առջեւ ծաղր ու

ծանակ պիտի ըլլանք. քրէական յանցանք մը գործեցի քեզի հետ ամուսնանալուս :

Մարթա. — Ստակներս տուր :

Թափառնիկոս. — Շունչդ կարի : (Մեկուսի) Մեղայ մեղայ :

Մարթա. — Ստակովս մարդ եղար :

Թափառնիկոս. — Ստակդ գետնին տակը անցնի :

Մարթա. — Դեզի հետ մէկտեղ :

Թափառնիկոս. — (Վրան երթալով) Կեցիւր խայտառակ, հասկցնեմ քեզի թէ ինչ է էրիկ մը. (Կը պտուկեցնէ ոսկերը կը կապէ) ա՛հ. հիմայ պառկէ որ, ես ալ երթամ (կ'երթայ) :

Նիկո. — (Բարձրաձայն կը խնդայ) Աստուած ալ ամէն օր կուլ պիտի ընեն :

Մարթա. — Օգնութեան հասէք :

Նիկո. — Ձը, ձը, ձը, ինչ բան :

Մարթա. — Եկո՛ւր քակէ սա կապը, ո՛հ, հեմ կրնար դիմանալ, ջիւերս կը քաշուին, ինչ մեղք գործեցի Աստուծոյ դէմ որ ասանկ կը տանջուիմ... ա՛հ կանայք թշուառ են. իմ ծեր հասակիս մէջ հետս այսպէս դազանաբար վարուի... (Լալով) Երանեակ... Երանեակ...

Նիկո. — (Դուռը բանալ ուզելով) Դրսէն կղպեր է... օգնութիւն...

Մարթա. — Մարգար, Երանեակ...

Նիկո. — Օգնութիւն... օգնութիւն :

Մարթա. — Չեն լսեր, ուժ չ'մնաց վրաս... աչքերս կը մթադնին, թմրութիւն կուգայ վրաս... ահա կը մարիմ (կ'իյնայ) կը մեռնիմ... ձեռներս...

Նիկո. — Տիկին ի՞նչ կ'ըլլաս... օգնութիւն...

ինչու պառկեցար տիկին... օգնութիւն (սաղիս անդին վազուրոսերով) Մի՛ վախնար տիկին, հոս եմ... օգնութիւն... հիմա կ'անցնի, բան մը չէ... ձայն չհաներ. (Պոռաղով) օգնութիւն... ուժգ ժողվէ տիկին... (Դրան ծակէն դուրս կը պոռայ) Օգնութիւն, տիկինը պիտի մեռնի... մեռաւ... կը մեռնի...

S E U I L L.

ՆՈՅՆԻ ԵՆ ԵՐԱՆԵԱԿ

Երանեակ. — (Ծփորած դուռը կը բանայ) Ի՞նչ պատահեցաւ:

Նիկո. — Ձե՞ս տեսներ... տիկինը կը մեռնիմ, ըսաւ, ինչ գիտնամ, սո՞ւտ է, ճշմարիտ է:

Երանեակ. — (Լաղով մօրը ֆով կ'երբայ) Ի՞նչ ունիս մայրիկ... Սուրբ Աստուածածին, մարմինը պող է... քիչ մը ջուր, ջուր, ջուր, ջուր, աւա- նակի պէս ինչո՞ւ կեցեր ես, ջուր, ջուր, ջուր:

Նիկո. — (Վազերով) Ջուր, ջուր, ջուր, կար- ծես թէ տունը կը բռնկի. մեռած մարդուն ջուրը ի՞նչ կ'օգնէ:

Երանեակ. — Բաց աչքերդ մայրիկ, բաց, ես եմ քովդ նստողը, քու աղջիկդ երանեակն է, ա՛հ, մայրիկ, մայրիկ: (Լաղով) Ինչու չես պատասխաներ, մարմինը որքան պող է:

Նիկո. — (Վազերով կու գայ) Ջուր չկայ. (կը քֆնէ Մարբային ետեւը) պարապ տեղը մի՛ լար օ-

րիորդ, թէ որ մեռած չըլլար պատասխան կուտար: Երանեակ. — Սեղանին վրայ անուշադրի ոգի կայ բեր:

Նիկո. — Լուսահագին կոտորեր է սա առտու: Երանեակ. — (Վազերով սեղանին վրայէն շիջ մը կ'առնէ մօրը ֆիթը կը բռնէ) Ասով, հիմա...

Մարբա. — (Սրախերով) Ի՞նչ է... ինչո՞ւ քովս... Երանեակ. — Բան մը չկայ մայրիկ:

Մարբա. — Ո՞ւր գնաց հայրդ:

Երանեակ. — Չգիտեմ:

Նիկո. — Հիմայ պիտի գայ:

Մարբա. — Ա՛հ, բարբարոս մարդ. տես ինչ վիճակի մէջ թողուց զիս:

Երանեակ. — Աթոռի վրայ նստէ մայրիկ... ա՛հ, աս ինչ է... ոտքերը կապուած...

Մարբա. — Ինքը կապեց ու գնաց:

Նիկո. — Հիմայ պիտի գայ:

Երանեակ. — Ես գիտեմ ուր գնաց: (Մօրը ոտքը ֆակերով):

Մարբա. — Գիտե՞ս ուր գնաց:

Նիկո. — Հիմա պիտի գայ: (Կ'երբայ):

Մարբա. — (Արողի վրայ նսած) Ջուրցէ ե- րանեակ, վրէժ պիտի լուծեմ իրմէ, վրէժ:

Երանեակ. — Քիչ մը առաջ հոս մտած ժա- մանակս նամակ մը կը կարդար, Սօֆի անուն տիկինն է մը ուղղեալ ու սէր բառերով տողեալ:

Մարբա. — Գիտէի որ կին մը կը սիրէ, բայց ո՞վ բլլալը չիմացայ մինչեւ հիմա:

Երանեակ. — Անիկայ որ մտնելու չտեսաւ, կ'ըսէր «Սոխակի պէս կը խօսի, տառարակի պէս կը նայի, սիրամարդի պէս պճնասէր է»:

Մարթա. — Շարունակէ՛ :
 Երանեակ. — Եւ թէ այն կինը հօրս մարմն-
 նէն արիւն պիտի հանէ եղբր :
 Մարթա. — Թող հանէ, թող հանէ, որ հաս-
 կընայ :
 Երանեակ. — Գնդասեղով :
 Մարթա. — Գնդասեղով :
 Երանեակ. — Եւ այս գիշեր ալ պարահանդէս
 պիտի երթան զուարճանալու համար :
 Մարթա. — Ի՞նչպէս կրնանք սորվիլ այս Սօ-
 ֆիին տունը :
 Երանեակ. — Նիկոյէն, նամակը անիկայ բե-
 րաւ. կանչենք զինքը հարցնենք, Նիկո, Նիկո :
 Նիկո. — Եկայ :
 Մարթա. — Պարոն Թափառնիկոսը ո՞ւր գնաց :
 Նիկո. — Հիմայ պիտի գայ :
 Մարթա. — Ո՞ւր գնաց :
 Նիկո. — Չեմ գիտեր ուր երթալը, բայց...
 հիմայ պիտի գայ :
 Մարթա. — Նամակը ո՞ւրկէ բերիր :
 Նիկո. — Ինչ ըսեմ տրեկին... հիմա պիտի գայ :
 Երանեակ. — Աս ապուշն ալ խօսք չհասկնար :
 Նիկո. — Հիմա պիտի գայ, օրիորդ :
 Երանեակ. — Նամակը ո՞ւրկէ առիր :
 Նիկո. — Սիրահարեալ... նե... բու... փո-
 ղոցէն :
 Երանեակ. — Ինչո՞ւ համար հոն գացիր :
 Նիկո. — Նամակ մը տարի :
 Երանեակ. — Որի՞ն :
 Նիկո. — Թիւ 20... Թափառնիկոսը հիմա
 պիտի գայ :

Երանեակ. — (Մեկուսի) Թիւ 2) : Լեւոնին
 տունը... (Բարձր) Նամակը ո՞վ տուաւ :
 Նիկո. — Չեմ հասկնար, կնիկ մը տուաւ,
 առ ասիկայ Թափառնիկոսին տար բա՛ւ, ես ալ
 բերի :
 Մարթա. — Այն կնիկն տունը գիտե՞ս :
 Նիկո. — Դեմեմ, տրեկին, գիտեմ :
 Երանեակ. — Հապա թիւ 2) տունը ո՞վ կար :
 Նիկո. — Ան տունը... ան տունը... չեմ
 յիշեր ո՞վ կար... չառ բաներ կային բայց միտքս չէ :
 Երանեակ. — (Մեկուսի) Ի՞նչ պիտի բլլայ
 արդեօք... Լեւոնը սատանայութիւն մը ըրած է,
 ակապի ցաւ ունիմ բտելով... ասիկայ ալ զեղ
 տարած բլլալու է :
 Մարթա. — Պէտք է որ երթամ գտնեմ զի-
 րենք, բայց այս հաղաւտներովս պարահանդէսի
 մէջ կը հանչցուիմ : Էրրի մարդու կերպարանք
 մտնեմ... այս, ժամանակ չկորսնցնենք, գիշերը
 կը մօտենայ : (Կ'երթայ, Նիկո ալ ետեւէն) :

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ.

ԵՐԱՆԵԱԿ, վերջը ՄԱՐԹԱՐ

Երանեակ. — Այս գիշեր միտ միտակ պիտի
 մնամ տան մէջ, այս առանձնութենէն օրուտ բա-
 ղելու է : Մէկը գտնեմ Լեւոնիկոս յորիմ, լմա-
 ցնելով որ ամենայն զիւրութեամբ կրնայ իս
 գալ ու հետս խօսակցիլ : Իւրաքանչիւր սք իր

գործին ելնելուն կը նայի. ես ալ ինչ ընեմ, այս աշխարհի վրայ ամէնը ամէնը մէկ սիրական մը ունիմ: Դեռ ամիս մը չեղաւ Փարիզէն դառնալը, այսքան ալ չուտ սիրտս գրաւեց... այնպէս որ Մարգարէն բոլորովին պաղեցայ. ի վերայ այսր Փարիզի մէջ կրթուող երիտասարդները սիրելու կերպն աղէկ կը սորվին, Պոլսեցիներէն շատ վարդեա եւ այս մասին. հարկաւ աղէկ պիտի սորվին, քանի որ հոն սիրելու արուեստ անուշով գիրքեր կը ազուին:

Մարգար. — Դուն հոս մինակ, Երանեակ:

Երանեակ. — (Մեկուսի) Եկաւ: (Բարձր) Մինակ:

Մարգար. — Ի՞նչ բոբի:

Երանեակ. — Ոչինչ:

Մարգար. — Զեռքդ երկնց՝ Երանեակ, դուն այսքան աղմկոտ չէիր, ի՞նչ եղեր ես... ձեռքդ քուր նայիմ:

Երանեակ. — Զեռքս ազատա է:

Մարգար. — Մօտ եկո՛ւր, համբոյր մը տպեմ երեսդ:

Երանեակ. — Իմ երեսս տպարան չէ:

Մարգար. — Թերեւս աղջիկները աս տեսակ ծանր վարքով կ'ուզեն գիրենք սուղ ծախել... փեսա չունի... ս'հ Երանեակ կը խնդալինս զիս, դուն ծախուած ես, եկուր քովէ քով նստինք... այս գիշեր հոս պիտի մնամ, հարսնիքի օր մը պիտի սրուենք հօրդ հետ... բայց հայրդ ո՛ւր է:

Երանեակ. — Զգրտեմ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ա.

ՆՈՅՆԲ, ՄԱՐԹԱ (Էրիկ մարդու հագուստով)

Մարթա. — (Աւտոնիօֆ զարմ) Ահա պատրաստուեցայ:

Մարգար. — Աս ի՞նչ կերպարանք է տիկին:

Մարթա. — Որովհետեւ մեր փեսացուն ես...

Երանեակ. — (Մեկուսի) Ատուած չընէ...

Մարթա. — Բեղի ամէն բան կը յայանեմ:

Մարգար. — Զրուցէ վա՛նս գի կը դողդղամ...

Երանեակ. — (Մեկուսի) Յրաքն:

Մարգար. — Արդեօք դժբաղդութի՞ւն մը պիտի լսեմ. արդէն Երանեակը տխրադէմ կենալը ինձի դուշակի կը տար... բայց... ի՞նչ պատահեցաւ:

Մարթա. — Ահա բարձրածայն կ'ընեմ. թափանիկաբ Սօֆի անուշով կ'ըն մը կը սիրէ:

Մարգար. — Կարելի՞ է որ...

Մարթա. — Կարելի է, և այս ժամուն անոր տունը կը դառուի, մէկ երկու ժամէն պարահանուէն պիտի երթան. դիմամբ այս կերպարանքն առի, օրպէս զի չճանչցուիմ, ձեզ ալ կ'աւազեմ որ ընկերանաք ինձի:

Մարգար. — Ահաւատալի կը լնուի որ...

Մարթա. — Հաւատացէ՛ք, շատանց գիտէի սիրահի մը ունենալը, բայց ո՛ւր և ո՛վ ըլլալը մինչեւ այսօր չէի իմացեր, ահա հիմա ամէն բան յերեսան եկաւ, ժամանակ կ'որոնցնելու չգար:

(Նիկո կը մտնէ ըստեղ մը բռնած) Եւ դուն երանեալ, դու որ լաւ մը կը գտնէ, լենեակդ մտի՛ր, թէ որ կը վախնաս՝ զբացիլն գնա, հոն նստէ մինչեւ որ դառնան ։

Երանեալ. — Ձէ մայրիկ, չեմ վախնար, հոս կը նստիմ, ես հիմակուան նորեկուկ աղջիկներէն չեմ որ մուկէն անգամ կը վախնան ։

Մարգար. — Շատ ուրախ եմ որ այսպիսի քաջասիրտ օրորդի մը գլխուն պիտի դպնանք զլուխս ։

Երանեալ. — (Մեկուսի) Գլուխդ չսրնայ ։
(Կ'երթայ ։

Մարթա. — Ապրի՛ս աղջիկս...

Մարգար. — Շատ հեք բնաւորութիւն ունի ։

Մարթա. — Եւ ո՛վ կրթեց զինքը, եթէ ոչ իր մայրը, որ իր խիստ բնաւորութեամբը աղջիկը դաստիարակեց. կարգը հիմա հօրն եկաւ, անիկայ ալ աղէկ մը կրթեմ, կանանց օրինակ ըլլամ. տեսնեն թէ կի՞ն մը աւելի զօրաւոր է թէ էրիկ մը ։ Ձէք կրնար երեւակայել, կատակերգութիւն պիտի խաղանք կ'ըսէ, երկրորդին մէջն ենք կ'ըսէ, հիմա ալ ես պիտի սկսիմ երրորդ արարուածին, երթանք ։ (Կ'երթան) ։

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԵՐՐՈՐԴ

Թովմասի տան մեջ պառկելու սենեակ մը, աջ կողմը անկողին մը կը տեսնուի. մեջեղը սեղան ։ Գիշեր ։

Տ Ե Ս Ի Լ Ա.

(Թովմաս քիկնարուի վրայ նստած. ՍՅՅԻ անկի. Էիշ մը անկին արուի վրայ նստած, քաշկիւնկովի էրեսը զոցած. ԿԵՐԱՄՈՍ զրան առջին նստած կը մտնի) ։

Թովմաս. — Յաւր չմեղմացա՞ւ, տիկին ։

Սոֆի. — Ձէ, սիրելի ամուսինս, մանաւանդ թէ երթալով կը սաստկանայ, թէ որ այսպէս չաբաւակէ վախնամ որ աչքս բաց պիտի անցընեմ գի երբ... Ինձի մի՛ սպասեր դուն գնա անկողինդ մօտի, սրտիկէ ։ (Մեկուսի) Կարծես թէ այս գիշեր դրամամբ չպատկիր ։

Թովմաս. — Համբերելու է, ինչ ընենք. ես իմ բազդիս վրայ կու լամ ։ Երկատարդութեանս տակն իմ միակ փափաքս էր ուժով, առայդ ու գեղանի կի՛ն մը ստանալ, չեղաւ... չեղաւ... չեղաւ... փափաքս ի գերեւ եկաւ ։ Քեզ սիրեցի, ամուսնացայ հետդ, այսօր ակադէ կը ցաւ... վաղը գլուխդ... միւս օրը աչքդ... մէկ չարա-

թէն մազերդ... Ինչ գիտնամ, ամէն ատեն ցաւ մը կ'զգաս վրադ... Ափսոս որ ծերութեանս առտեն խաղաղ կեանք չեմ կրնար վարել... ամէն օր ցաւ... ցաւ... ցաւ... Պարսն ատամնաբոյժն ալ չերեւցաւ, արգիօք տունը չէր:

Սօֆի. — Ո՞վ գիտէ: Բժիշկները զերենք ծանր ծախելու կը ֆանտն, հիւանդը կը տանջուի կամ կը մեռնի, չէ իրենց փայթ. բաւական է որ իրենց աշխատութեան վարձը առնուն... ա՛հ... որքան ալ սատակութեամբ կը ցաւի: (Մեկրարի) Որքան ալ ստատնայութեամբ կը կեղծեմ:

Թովմաս. — Յաւր օ՞ր կողմն է, տիկին:

Սօֆի. — Չախ կողմն է, սիրելի ամուսինս... ինչո՞ւ պարտալ տեղը նստած կը խորհիս, անկողինդ պարտատ է պառկէ:

Թովմաս. — Պառկէ... պառկէ... ինչ աղւոր կը արամաբանես... առանց քեզի անկողին մտնելը ինձի համար գերեզման իջնալ է. պիտի կրնամ անհագ քնանալ երբ այսպէս կը տանջուիս... քիչ մ'ալ համբերէ տեսնեմք. թէ որ Թաւառնիկոսը չգայ ուրիշ մը կ'անչել կու տանք:

Սօֆի. — Պարսն Թաւառնիկոսը որ տկուաներուս բնութիւնը գիտէ...

Թովմաս. — Եթէ այդպէս է, անգամ մ'ալ խրկենք Կիրակոսը նայելու թէ որ տունն է առնէ գայ... Հա... դուռն է: (Գրեմ կը զարնեն) Գուռը կը զարնեն Կիրակոս... Կիրակոս... Կիրակոս...

Կիրակոս. — (Արքանաղով) Ինչ կայ... ինչ...

Թովմաս. — Ինչ պիտի ըլլայ դուռն է, գնա բա՛ց: (Կիրակոս կ'երթայ) Վերջապէս եկաւ: Աստուած տար որ չուսով անցընէր սա ցաւը, մենք

ալ ազատէինք: Գալուն պէս մէկէն ի մէկ քովդ մի կ'անչեր, վասն զի բժիշկներուն սովորութիւնն է եկած ժամանակնին սուրճ մը խմել և...

Սօֆի. — Գիտեմ այդ սովորութիւնը...

Թովմաս. — Այէկ մարդ է սա Թաւառնիկոսը, Եւրոպայի մէջ ուսնալ բժիշկներու պէս շատ ստակ ալ չուզեր. ինչ որ տաս՝ կ'ընդունի ու հազար շնորհակալութեամբ կը մեկնի... ահա կուգայ:

S T U T L F.

ՆՈՅՆԷ, ԹԱՓԱՌՆԻԿՈՍ ԵՒ ԿԻՐԱԿՈՍ

Թաւառնիկոս. — Բարեւ... բարեւ...

Թովմաս. — (Արքունե կընելով) Բարի եկար Պ. ատամնաբոյժ, հրամանեք, նստեցէ՛ք, ինչպէս էք աղէ՞կ էք:

Թաւառնիկոս. — Փառք Աստուծոյ գէշ չեմ... (Մեկրարի) Անօրէն չին: (Բարձր) Հրամանքնի՞դ:

Թովմաս. — Ինչ ըսեմ... մենք ալ... մենք ալ աղէկ, բան չկայ փառք Աստուծոյ. միայն թէ մեր տիկինին տկուաները չգիտեմ ինչու այսքան շատ կը ցաւին... Կիրակոս սուրճ բեր...

Թաւառնիկոս. — Շնորհակալ եմ... չեմ ուզեր...

Թովմաս. — Տարիէ մը ի վեր է միշտ կը ցաւի:

Սօֆի. — Առաջուց ալ կը ցաւէր:

Թաւառնիկոս. — Ակուայի ցաւն ասանկ է:

Թովմաս. — Յերեկն այնքան շատ չցաւիր որքան որ գիշերը :

Թափառնիկոս. — Այդպէս է, գիշերը կը սաստկանայ :

Թովմաս. — Հրամանքնիդ ուշ մնացիք, մեր էիք, բաւական սպասեցինք ձեր ազնուութեանը :

Թափառնիկոս. — Իմ ազնուութեանս ակաւյ ջաշելու գաղտն էր, անոր համար ուշացաւ, թէ որ գիտնայիր ազնուութեանս գլխուն եկած փորձանքները... ինչ է է...

Թովմաս. — Այսօր կ'երեւի որ շատ յոգնած էք. քանի՞ ակաւյ հանեցիք :

Թափառնիկոս. — Հարիւր կնիսն ակաւյ ջաշեցի, տասը էրիկ մարդու :

Թովմաս. — Աստուած բազկիդ զօրութիւն տայ :

Թափառնիկոս. — Ամէն :

Սօֆի. — (Մեկրափ) Ինչպէս սատանութեամբ կը խօսի մեր սատանարոյժը :

Թափառնիկոս. — (Մեկրափ) Ինչպէս վարպետութեամբ հիւանդ կը ձեւանայ տիկինը :

Թովմաս. — Կրնա՞ք խնձի զրուցել թէ, ինչ բանէ յառաջ կու գայ այս ցաւը :

Թափառնիկոս. — Շատ պատճառներէ, ո՛ր մէկն ըսեմ, թէ որ մէկը քրտնած ժամանակը ստաները հազմին դէմ վերցնէ, ակաւյի ցաւ կ'ունենայ :

Թովմաս. — Մեր տիկինը սաները հազմին դէմ չվերուց, հէ՞... տիկին...

Սօֆի. — Ոսներս հազմին դէմ ինչ գործ ունին. Տէր ողորմեա՛... խնձո՞ղ ես... ինչ ես :

Թափառնիկոս. — Կրնայ ըլլալ որ... շատ

ջուր խմէէն ալ ըլլայ... ծառերն անգամ որ ջրոյ կարօտութիւն ունին, թէ որ արմատէն ջուրը պակաս չընեն ան ալ կը փափ... ուր մնաց որ ակաւյ մը... անկէ տանելով կրնամ ըսել որ շատ ջուր խմին ակաւյի կը մնասէ : Բայց տիկնայ եւրօպայի բժիշկներուն կարծիքին դէմ ըլլալով կը ջրեն :

Թովմաս. — Կը ջրեն... կը ջրեն... իրատենք ունիս... հայրս ալ կ'ըսեր որ եւրօպացիները ծառերը շատ կը ջրեն... անկէ միտքս մնացեր է : Եկաւ տե՛ս որ մեր տիկինը շատ ջուր ալ չխմեր :

Թափառնիկոս. — Կրնայ ըլլալ որ... (Մեկրափ) Սուտերը կը հասնին : (Բարձր) Աստուծաբա՛ւ թուժութեան քիչ մը անգեակ ըլլալու էիք որ, կարենայիք հասնիալ... թէ որ մէկուն սիրաբ նեղի ու չկարենայ ուզածն ընել, ակաւյի ցաւ կ'ունենայ :

Սօֆի. — Ը՛հ, մե՛հ, որքան կը ցաւի : (Մեկրափ) Մարդ համազելը էրիկ մարդերու արուած է :

Թափառնիկոս. — (Մեկրափ) Մարդախուժութիւնը կանանց առաջին ձիրքն է : (Բարձր) Կրնայ ըլլալ որ... թէ որ մէկը քսակին մէջ ստակ չունենայ, ակաւյի ցաւ կ'ունենայ. ինչպէս որ հիւմալութան երկասարդներուն շատը այս ցաւէն չեն աղաւիր. մի՛ նայիր որ իրենց հազուադր կապուածը տեղն է. միշտ այս ցաւն ունին, երբեմն կը սաստկանայ, երբեմն կը մեղմանայ : Այս օրերս շատցեր է այս ցաւը. մեր զրացի կօշկակար Պ. Նիկիդիմէոս Նարուզադմանօրեանցին կ'ընը տիկին... տիկին... անունը չեմ կրնար մտաբերել... տիկին... տիկին... տիկին... տիկին... տիկին...

լեզուէլա ծայրն է... տիկին... տիկին... տիկին...
... տիկին... նորեկուկ անուն մ'է... ինքը քա-
ռասուն տարեկան է... տիկին... տիկին...

Թովմաս. — Թող մնայ անունը...

Թափառնիկոս. — Վերջապէս անոր ալ ակ-
ռանքը կը ցաւին, և ինչպէս որ յայտնի է, աւելի
երիտասարդներուն ակռան կը ցաւի՝ քան թէ ծե-
րերուն... ծերութեան ատեն խիստ քիչ անգամ
կը պատահի... վասն զի...

Թովմաս. — Ծերերը ակռայ չունին ըսել
կ'ուզէք:

Թափառնիկոս. — (Մեկրսի) Ինչպէս համո-
զելու է: (Բարձր) Վասն զի մարդս քանի որ ծե-
րանայ, ակռաներուն զօրութիւնը կը պակսի, և
այն ատեն փոխանակ ցաւելու, հասուն տանձերու
պէս կը թափթփին: (Մեկրսի) Ժամանակն ալ
կ'անցնի:

Սօֆի. — (Մեկրսի) Պարահանդէսի ուշ պի-
տի մնանք: (Բարձր) Է՛հ, Պ. ատամնաբույժ, կ'ա-
ղաչեմ որ ժամ առաջ սա ցուն անցընենք. վասն
զի ժամը կ'անցնի:

Թափառնիկոս. — Ահա եկայ. քիչ մը յառաջ
եկէք որպէս զի ուշադրութեամբ նայիմ: (Տեսարա-
նին առաջը կու գան) Բաց բերանդ: (Յաճ առ Սօ-
ֆի) Ինչ ճամբայ բռնելու է զինքը քնայնելու
համար: (Մասուրները Սօֆիին բերանը խօքած ակ-
ռանքը ֆնկելով) Պատասխան չես տար... ինչո՞ւ
չես պատասխաներ... ինչ ճամբայ բռնեմք... ին-
չո՞ւ չես խօսիր... (Սօֆի ձեռքովը Թափառնիկոսին
ձեռքը փար կը փաշէ) Պատասխան տու՛ր:

Սօֆի. — (Յաճ առ Թափառնիկոս) Պատուա-

կաւ մը զինքը դուրս գրկէ, որ ընելիքնուս վրայ
մտածենք:

Թովմաս. — (Մօսկէպով) Ինչ կը մըմբաք...
ինչպէս է:

Թափառնիկոս. — Տակաւին յայտնի չէ: (Սօ-
ֆիին աջ կողմի աջին մասուրներովը զարնելով) Կար-
ծեմ թէ ցաւը...

Թովմաս. — Կ'ըսէր որ ձախ կողմը...

Թափառնիկոս. — Ես ալ անանկ պիտի ըսէի:
(Ձախ կողմի աջին մօսկէպով ակնաշը) Հա'...
հաս...

Թովմաս. — (Մեկրսի) Ճարտար մարդու կը
նմանի... (Բարձր) Ինչ կը նշանակեն ասոնք:

Թափառնիկոս. — Ասոնք շատ նշանակու-
թիւններ ունին, բաւական է որ յաջողինք:

Սօֆի. — Ա՛լ չեմ կարող գիմանալ ա՛հ...
ո՛ւհ...

Թափառնիկոս. — (Յաճ առ Թովմաս) Թէ որ
կ'ուզէք հրամանքներդ քիչ մը դուրս ելէք, ակռան
պիտի քաշեմ... կրնայ ըլլալ որ վախնաք...
վասն զի ծերացած էք:

Թովմաս. — (Յաճ առ Թափառնիկոս) Ինձի
համար հոգ չէ. դուն գործդ տես, ես փոտած
ծերերէն չեմ:

Սօֆի. — Ինչ կը խօսիք, ինձի ալ ըսէք. մի-
թէ վտանգաւոր է հիւանդութիւնս. յայտնապէս
զրուցեցէք:

Թովմաս. — Տէր սղորմեա՛... կանանց առջև
դաշտնի խոտակցութիւն չըլլալու է. չուտով կաս-
կածի կ'երթան:

Սօֆի. — Քիչ մը շուտ եզիք ուրեմն:

Թափառնիկոս. — Գլխի ունի՞ք, Պարոն Թովմաս:

Թովմաս. — Ունինք. ունինք, երթամ բերեմ. կը խմէ՞ք:

Թափառնիկոս. — Խմելու համար չէ... պէտք է արդէն:

Թովմաս. — Շատ աղէկ, երթամ բերեմ. կիրակոս... կիրակոս... կիրակոս... աս աղան ալ միշտ կը քնանայ: (Բարձրաձայն) կիրակ...

Կիրակոս. — Ինչ կայ... ինչ կայ...

Թովմաս. — Ետեւէս եկուք, մառանը իջնանք գլխի բերենք:

Կիրակոս. — (Մեկրով) Գլխի ատեն գլխի. աս գլխեմըն ալ ուրիշ ելաւ:

Թափառնիկոս. — Փառաթ առնելու չմուշաք, կու՞ժ մ'ալ:

Թովմաս. — Աղէկ, աղէկ: (Կ'երթան):

Տ Ե Ս Ի Լ Գ.

ԹԱՓԱՐՆԻԿՈՍ. ՍՈՖԻ

Սոֆի. — (Խնդարով) Խելքդ սիրեմ:

Թափառնիկոս. — Ակուսդ սիրեմ:

Սոֆի. — Ի՞նչ վարպետութիւն բանեցնելու է որ կարենանք այս գլխի պարահանդէս երթալ. զինքը պատկեցնել անհնարին է. քովէս բաժնուիլ չուզեր:

Թափառնիկոս. — Գլխի կը խմէ՞:

Սոֆի. — Կերակուրի ատեն միայն գաւաթ մը...

Թափառնիկոս. — Եթէ ստի գելու բլլամ...

Սոֆի. — Փորձէ...: Կ'ըսեն թէ այս գլխի շատ բազմութիւն պիտի բլլայ պարահան լէսի մէջ. ուր էր թէ մենք ալ կարող բլլայինք այն բազմութեան մասնակցիլ. հազուադէպս պատրաստած եմ:

Թափառնիկոս. — Հապա ինձի՞ համար, աւանդաբայտի մը շատ պատու չբերեր որ պարահանդէսի մէջ պարէ, ցատկըսէ. պէտք է որ ես ալ ծպտեալ երթամ, որպէս զի ուզածիս պէս կարենամ զուարճանալ:

Սոֆի. — Ի՞մ մէկ շրջազգեստս կու տամ, կը հագնի՞ս:

Թափառնիկոս. — Ինչո՞ւ չէ:

Սոֆի. — Հիմա առաջին գործերնիս պիտի բլլայ, Պարոն Թովմասը վար պետութեամբ մը գլխակցնել:

Թափառնիկոս. — Այդ գործը ինձի թող:

Սոֆի. — Ինչո՞ւ այսչափ ուշացար:

Թափառնիկոս. — Տունը կնոջս հետ ծեծ-կուեցայ. չէր ուզեր զիս թողուլ. ես ալ պառկեցուցի զինքը, ստանը կապեցի, անէն դուրս ելայ. կրնաք զուշակիլ որ ձեր սիրոյն համար ըրի ասոնք... Ահ Սոֆի, շատ կը սիրեմ զքեզ, գլխերուս հազուադէպ աւելի կը սիրեմ, ինչ օգուտ որ դուն չես ճանչեր իմ արժէքս:

Սոֆի. — Ես չեմ ճանչեր, կը սխալիք Պարոն Թափառնիկոս, հոգւոյս պէս կը սիրեմ զքեզ. (Յատկանշով) պարահանդէսի մէջ...

Տ Ե Ս Ի Լ Դ .

ՆՈՅՆՔ ԵՆ ԹՈՎԱԾԱԾ շիւ մը, կոնք մը
ԵՆ զԱՆՈՐԵՆԵ ԲԵՐԵԼՈՎ

Թովմաս . — Ա՛ն ինչ պիտի ըլլայ . տիկինը կը
պարէ :

Թափառնիկոս . — Ես հրամայեցի որ քիչ մը
ցատկաւէ , որպէս զի... այսինքն... ըստ որում...
որովհետեւ... իբր թէ... արխանը տաքնայ և ցա-
ւը... պաղի :

Թովմաս . — Կարծեցի որ ցաւէն իսկը վա-
խուց... ցատկաւէ , տիկին , ցատկաւէ , որովհետեւ
բժիշկը այնպէս կը պատուիրէ :

Սօֆի . — Յագնեցայ :

Թափառնիկոս . — Բա՛ւ է , ալ մի ցատկի .
որ վերջն ալ պիտի ցատկաւես (մեկրով) պարա-
հանդէսի մէջ :

Թովմաս . — Ահա գինին , բաժակը և կոնքը
բերի :

Թափառնիկոս . — Տօւէք... տիկինին պիտի
տամ որ բերանը լուայ : (Լեցնելով) Բերաննիդ լուա-
ցէք տիկին... այսինքն տկուաներդ :

Թովմաս . — Գինի կը հրամայէք :

Թափառնիկոս . — Թէ որ հրամանքնիդ ալ
խմէք չեմ մերժեր : Բժիշկները ընդհանրապէս գի-
նին կը սիրեն . ինչպէս որ զեղձուկները սխտորը .
չեմ խմեր ըսելու ալ ըլլամ , անհաւատալի պիտի
թուի ձեզի , բայց առկի ախորժակով կը անկեմ

կըր ընկեր մը ունենամ գիմացս , մանաւանդ թէ
ձեզի պէս մտերիմ բարեկամ մը :

Թովմաս . — (Լեցնելով) Տնկեցէք ուրեմն :

Թափառնիկոս . — Շնորհակալ եմ... կենդա-
նութիւն :

Թովմաս . — Անուշ անմահութիւն :

Թափառնիկոս . — (Լեցնելով) Հրամայեցէք բա-
րեկամ :

Թովմաս . — (Առնելով) Կենդանութիւն :

Թափառնիկոս . — Անուշ ըլլայ : (Առ Սօֆի)
Յաւուր ինչպէս է տիկին :

Սօֆի . — Հարիւրին տասը պակաս :

Թափառնիկոս . — Ըսել է որ գինին օգտեց .
ա՛ն քիչ մ'ալ լուս աղաներդ , (չեցնելով) որպէս
զի աս անտանելի ցաւէն խտրութիւն : (Սօֆի կ'առնէ
կը շուայ) Ուրիշ բերել կու տաք այս գինին Պա-
րոն Թովմաս :

Թովմաս . — Աղքատնուպօլսէն , թէպէտ և գի-
նեմով մէկը չեմ , բայց կ'ուզեմ որ խմելիքս ըլլայ
ընտիր գինի :

Թափառնիկոս . — Պատուական գինի... աղ-
նիւ գինի... աղւոր գինի... տխուս որ ես ասանկ
գինի չկրցի ձեռք բերել... կ'ախտաւամ...

Թովմաս . — Խմեցէք Պարոն , կ'աղաչեմ մի՛
քաշուիք :

Թափառնիկոս . — Եթէ ընդունիք ինձի հետ
նետուս , այն ատեն կը խմեմ : (Լեցնելով) Հրա-
մայէք :

Թովմաս . — Ի կենդանութիւն մեր տիկնոջ :

Թափառնիկոս . — Անուշ հրամայեցէք , (Լե-

ցնեցով) Ի կենդանութիւն տաճանուն (կը խառն) : Տի-
կին ի՞նչպէս էք :

Սօֆի . — Հարիս բին քսան :

Թովմաս . — Ըսել է որ ցաւն սկսաւ պակսիլ ,
օրհնակ բլլատ Պարսն թափառնիկոս , որ այս գի-
շեր մեղի հանգստութիւն զարգեւեցիր , անդադար
քաղեն այն սաքը որ դքեղ մեր տունը բերին .
վերջապէս ինչ որ բռնմ քեզի համար քիչ է , թէ
որ այս գիշեր գալու չըլլալը մինչեւ առտու բու-
պէս պիտի սպասէինք . մեծապէս շնորհակալ ենք
քեռնէ Պարսն թափառնիկոս . հրամայէք :

Թափառնիկոս . — (Կը խառն) Որովհետեւ գի-
նին մարդու ոյժ ու գորութիւն կը տայ , ձերերու
համար ալ առաջարկար բմպիլէք մը կրնայ սեպ-
ուիլ . ես ձեր տեղի լրացի երկու երեք տակառ
աւելի բերել կը ապի այս գինիէն :

Սօֆի . — Արդէն բաւական ունիւք :

Թափառնիկոս . — Ուրախ լիք Պարսն թով-
մաս , տիկինն ալ մեր խօսակցութեան մասնակից
եղաւ . օն ուրեմն եմենք , կը յուսամ որ այս եղա-
նակաւ ցաւն բոլորովին պիտի անցնի :

Թովմաս . — Ինձի համար բաւ է բա՛ւ... ձեր
խօսքն ալ չեմ կրնար կտարել . կ'ընդունիմ , կեն-
դանութիւն :

Թափառնիկոս . — Առտէ :

Թովմաս . — (Քիչ մը զինովցած) Ընտիր գի-
նի... ա՛ւ տիկին բերանդ լուա՛ւ... ի՞նչպէս ես :

Սօֆի . — Փառք Աստուծոյ , հանգիստ եմ ,
հարիւրին երեսուն : (Մեկուսի) Գինովութեան սան-
դուղին առաջին աստիճանին սաքը կոխեց :

Թովմաս . — Դուք չէք խմեր... զի մինակ
թողա՛ւլ , ամօթ... ամօթ...

Թափառնիկոս . — Շնորհակալ եմ : (Կը խառն) :

Թովմաս . — (Աւելի զինովցած) Ընտիր գինի
... ե ինչպէս ալ շուտով ցաւն անցուց... (Կը
խառն) Առաջութիւն տիկին... ցաւը ի՞նչպէս է :

Սօֆի . — Հարիւրին քառասուն :

Թովմաս . — Աղէկ գինի... երկու դորձ կը
տեանէ , առաջին որ տիկինին ցաւն անցուց երկ-
րորդը իմ սիրտս կը նորոգէ... : (Լեցնելով)
Գինի (կ'երգէ) :

Ով դու գինի կենսասու
Որ ոյժ կու տաս ձերերու ,
Կրնա՞մ մերժել ես գեղ
Մինչդեռ կինս դու բուժես .

Բոլոր աշխարհի քեզ կը պաշտէ , գի՛նի ,
Քանզի ձերեր կ'ընես պաշանի :

Օն ուրեմն խմենք զուարճանանք... Տիկին
դուն ալ լուա... բերանդ : (Կը խառն) Ցաւն ի՞նչպէս է :

Սօֆի . — Հարիւրին յիսուն (Մեկուսի) : Ուշ
պիտի մնանք...

Թովմաս . — Ամէն բաժկին տասը կը պակսի
ցաւը...

Թափառնիկոս . — Այո՛ , ես ալ ան կը դիտեմ :

Թովմաս . — Ինձի այնպէս կու գայ որ ցաւ-
կուտելն ալ աղէկ եկաւ , հրաման տուէք քիչ մ'ալ
ցնակուտէ :

Թափառնիկոս . — Թող ցատկուտէ :

Թովմաս . — Ես ալ փափաք ունիմ , ե՛լ տե-
կին պարենք : (Կ'երգէ, կ'իցնայ) Ո՛հ գլուխս դարձաւ :

Թափառնիկոս. — Անկողինդ պառկէ Պարոն
Թովմաս :

Թովմաս. — Լեցո՛ւր, լեցու՛ր : (Կը խմէ) Ինչ
անո՜շ... (Կ'երգէ) :

Ուրեմն ազդու ե այս գինի
Ինչպէս ալ շուտ կը բուծե՛ս,
Ամէն բաժկին ցաւն կը պակսի
Մեր տիկինն ալ շատ հանգիստ ե՛ս :

Բոլոր աշխարհն ֆեզ կը պաշտէ, գինի՛ ,
Քանզի ծերերը կ'ընես պատանի :

Տիկինը հարիւրին յիսուն աղէկ է... անդին
կը մնայ յիսուն... բան մը չէ... լեցուր խմենք
հիմա ի յիշատակ Նոյ հաճապեալի որ այգի անկե-
լով գինովներու պարտադրուխ հանդիսացաւ. լեցո՛ւր
խմենք. իր անունը անմահացնելու համար անդա-
դար անկենք :

Թափառնիկոս. — (Գիւնովցած) Ժամանակ չը
կորսնցնենք (կը խմէ) :

Թովմաս. — (Խմելով) Զարմանալի են քու
հրամաններդ ու գինի (Կ'երգէ)

Գինի, գինի, դու վարդերես,
Բանաստեղծից կը հրամայես.

Ծերերուն սիրտ կը նորոգես,

Դերասանաց վարպետն դուն չե՞ս :

Եւ ո՞վ կրնայ ֆեզ մերժել, ո՞վ գինի

Մինչդեռ ծերերը կ'ընես պատանի (կը խմէ) :

Սօֆի. — Ես ալ ձեռքովս մէյմէկ հատ հրամ-
ցնեմ որ ամուսինս սանդուղին վերի աստիճանը
ելնէ. առէք սիրելի ամուսինս :

Թովմաս. — Ձեռքդ սիրեմ, սա՛ւր (կը խմէ,
կ'սխի արոտին վրայ ֆանալ) :

Սօֆի. — Հրամայեցէք Պ. Թափառնիկոս :

Թափառնիկոս. — Շնորհակալ եմ լիլ խմէ
է՛ն ընկեր մի՛ քնանար :

Թովմաս. — Ե՛ս... Ե՛ս... չեմ քնանար :

Թափառնիկոս. — (Գիւնով) Մի՛ քնանար
(բաժակ ի ձեռքին կ'երգէ)

Ուրախութիւն պարգեւով

Տխրութիւնը փառասով

Բժիշկ բոլոր ցաւերու

Դու չե՞ս, գինի կենսասու : (Կը խմէ) :

Սօֆի. — Զինքը անկողնոյն մէջ պառկեցուր,
ես ալ երթամ հագուստները բերելու որ երթանք :
(Կ'երթայ) :

Թափառնիկոս. — Պարոն Թովմաս... ԸՀՀՀ...

Թովմաս, է հը եզրայր, ընկեր, ել պառկէ՛ :

Թովմաս. — (Քնոյ մեջին) Ինչ կայ :

Թափառնիկոս. — Անկողինդ մախ՛ր :

Թովմաս. — (Արթննայով) Ձեռքէս բռնէ՛...
չեմ կրնար ելնել... ստեղծ կը ցաւին :

Թափառնիկոս. — Մի՛ վախճանար ես հոս եմ,
ձեռքէդ կը բռնեմ, քալէ : (Երկուքն ալ գոտորելով
արոտի ֆով կ'իյնան) :

Թովմաս. — Աթոռ... ամուր...

Թափառնիկոս. — (Պառկած տեղին) Աթոռը
վերուցնի՛ր :

Թովմաս. — Ես... որ... ինքզինքս... չեմ
... կրնար... վերցնել աթոռ... պիտի վերցնեմ.
էօ... էօ... (Փախել ջանալով) :

Թափառնիկոս. — (Պառկած) Մեզի աստեկ
գեանի վրայ պառկեցնող, դուն չե՞ս գինի կեն-
սատու: Պ. Թովմաս:

Թովմաս. — (Պառկած) Ի՞նչ է...

Թափառնիկոս. — Ինչպէս էք... հանգիստ էք:

Թովմաս. — (Ելնել ջանալով) Չես օգներ ինձի
բարեկամ:

Թափառնիկոս. — (Կամաց կամաց ելնելով) Ես
հաս եմ, անհոգ եղիր, եկուր անկողինդ պառկեց-
նեմ քեզի: (Թովմասին ձեռքէն կը բռնէ որ փախնէ,
երկուքը մեկի կ'իյնան) Է՛հ ինչո՞ւ կը պառկիս բա-
րեկամ:

Թովմաս. — Ոսկորներս կը ցաւին... ով դու
գինի կենսատու, ծերերը կ'ընես պատանի:

Թափառնիկոս. — Ծերերը կ'ընես անդամա-
լոյծ... Թրա թա թա թրա թա թա թի թա թա
թա: (Կամաց կամաց կ'ելնէ) Ե՛լ: (Կը բռնէ Թովմա-
սին ձեռքէն) Կամաց կամաց քայլենք: (Գլորելով)
Աս կողմէն (գլորելով), ան կողմէն, (իյնալով) մէջ
տեղէն... (Թափառնիկոս անսակ ուժով մը կը հրէ
Թովմասը որ զանիկայ անկողնոյ մէջ կը ձգէ ինքն
այ կոնակի վրայ կ'իյնայ) Ո՛հ...

Թովմաս. — Ես եկայ:

Թափառնիկոս. — (Ելնելով) Պառկէ վրադ
ծածկեմ... ապրիս... հա՛... ասանկ քնացիր...
ես այ գինի մը խմեմ, թրա թի թա թա:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե.

Թ.Ս.ՓԱՌՆԻԿՈՍ, ՍՈՖԻ, ԹՈՎ.ՄԱՍ Ի ԲՈՒՆ

Սոֆի. — (Շրջագլուխ մը ու գլխարկ մը քերե-
լով) Հագուստներդ բերի... պատրաստուէ. աս
ի՞նչ է. դո՛ւն այ գինովցար:

Թափառնիկոս. — Ե՞ս... Ե՞ս... դուն...,
դուն գինով, պարահանդէս, հա՛ հա՛ հա՛. կնիկան
հագուստով, ծաղրելի բան, հա՛ հա՛ հա՛:

Սոֆի. — Խելքդ գլուխդ ժողվէ, ան՛ս թէ
որու տունն ես... չիտակ քայլէ:

Թափառնիկոս. — Ես ծո՛ււ կը քայլեմ: (Քայլ
առ քայլ) Տե՛ս՝ մէկ... երկու... երեք... (Կ'իյնայ
կ'ելնէ) Կրեք... չորս... (Կ'իյնայ կ'ելնէ) չորս...
հինգ, վեց... (Կ'իյնայ կ'ելնէ) վեց... եօթն... տե-
սա՛ր... համբեցի՛ր, բեր հագնիմ: (Վրայի հա-
գուստը կը հանէ միջոց աստիկն անդիկն գլորելով) Ան-
ցո՛ւր գլխէս... անցո՛ւր (Սոֆի կ'անցընէ գլխէն
շրջագլուխը) Կոճկէ՛, կոճկէ՛, ես գինով, հա՛ հա՛
հա՛, գլխարկը բեր... օրիորդ Թափառնիկոս,
ես... գինի մը տուր, թի բա բա թի թա թա:

Սոֆի. — Աս ի՞նչ փորձանքի հանգիստեցայ:

Թափառնիկոս. — (Բարձրաձայն) Փորձա՛նք:

Սոֆի. — Մի պոռար ծառան կ'արթննայ:

Թափառնիկոս. — (Հագալով) Ես...

Սոֆի. — Մի՛ հագար ծառան պիտի արթննայ:

Թափառնիկոս. — Ես չհագամ, ինչո՞ւ (Գրպա-

ճե՛ն քաշկի՛նալը հասնած ժա՛նանալը երկու նա՛նակ կ'իյնան գրպանե՛ն) Թաշկինալս : (Կը հազայ) :

Սօֆի. — Մի՛ հազար կ'ըսեմ :

Թափառնիկոս. — (Թաշկինալովը բերանը կը արբե) Երթանք տիկին...

Սօֆի. — Աս վիճակին մէջ ի՞նչ պէս պիտի երթաս պորահանդէս... տունդ գնա պառկէ...

Թափառնիկոս. — Տուն երթամ... տուն երթամ, արթնցնեմ ամուսինդ... (Դեպ ի անկողին երթալ կ'ուզե) :

Սօֆի. — (Արգիշտիով) Կը պաղատիմ :

Թափառնիկոս. — Համբերէ, գաւաթ մ'ալ խմեմ, երթանք : (Լեցնելով) Դուն ալ կ'ուզե՞ս գինի, սատանայ քեզի... խաբեբայ... էրիկդ կը խաբես ի՛նչ, պօռամ, (Բարձրաձայն) Թովմաս եղբայր, եղբայր Թովմաս :

Թովմաս. — (Բնոյ ձեռքէն) Ի՞նչ կայ...

Թափառնիկոս. — Բան չկայ. ձեռքդ տուր տիկին Սօֆի... ձեռքդ համբուրեմ, եկուր խմաւ տօշիկս... (Կոտորելով կնիւն ձայնով) Ինտո՞ր էք տիկին Սօֆի... շարաթը քանի անգամ լաթ կը վլաք... Մըմծար տուտու, ընտոր ես քա չըսես... քա վույ... անցած օրը փողոցը տեսայ, քա մէկա, որքան աւրուեր է խեղճը, քա չըսես որ էրիկը գէշ մարդ է եղեր... շատ պան շխտակը տրժարս կրնայ... անանկ լուսնի պէս աղւորիկ կնիկը... կապիկի դարձեր է, քա վույ... քա վույ... քա վույ...

Սօֆի. — Տէր ողորմեա, տէր ողորմեա :

Թափառնիկոս. — Քեզի հետ մէյմէկ գինի խմենք :

Սօֆի. — Կ'օգտէ, ալ մի խմիր, աւելի կը գինոջնաս... ես գիտէի որ...

Թափառնիկոս. — (Խնկելով) Ուղիղ ճամբան գտեր է, շխտակ վար կ'երթայ :

Սօֆի. — Հազար անգամ զղջացի քեզ կանչել տալուս :

Թափառնիկոս. — Եթէ այդպէս է...

Սօֆի. — (Ի ծունկ իջանելով) Պիտի խմացուի, վերջը երկուքնիս ալ խայտառակ պիտի ըլլանք, կայնէ գիմակդ գնեմ (կը դնե). ես ալ ծածկեմ երեսս (դիտակը կ'անցընե) Քալէ :

Թափառնիկոս. — Թեւս մօտիւ : (Կը նստի) Ժաւը քանի՞ է :

Սօֆի. — Կէս գիշեր է, ել. (Դրսե՛ն հազարու ձայն մը կը շտուի) Կիրակոսը արթնցեր է, մօմը մօրէ, մօմը :

Թափառնիկոս. — Բուֆֆ...

Սօֆի. — Շունչդ կտրի :

Թափառնիկոս. — Ո՛ւր ես Սօֆի :

Սօֆի. — Պապանձէ, քովդ եմ :

Թափառնիկոս. — Ձեռքդ երկնցուր :

Սօֆի. — Բռնէ :

Թափառնիկոս. — (Բռնելով) Աս քու ձեռքդ է... հիմա բանս բուսաւ, ա՛ն որքան փափուկ... ինչքան փաքր... (Կը խածնե) :

Սօֆի. — Ուֆֆ, ինչո՞ւ կը խածնես :

Թափառնիկոս. — Փափուկ է փափուկ :

Տ Ե Ս Ի Լ 2.

ՆՈՅՆԵ ԵՆ ԿԻՐԱԿՈՍ

Կիրակոս. — Մամբ մարեր են :

Սոֆի. — (Ցած առ Թախառնիկոս) Չայն մի հաներ Կիրակոսն է. ետեւէս եկո՛ւր :

Թախառնիկոս. — (Ցած) Դամ : (Միջին դռնէն կ'ելնեն) :

Կիրակոս. — Աս ինչ աղմուկ էր. արդեօք արկինին փորձա՞նք մը պատահեցաւ. խեղճը այսօր այնչափ չարչարուեցաւ. բայց լսեցի ձայն մը՝ որ կ'ըսէր, «Ո՛ւր ես Սոֆի», մեռած ըլլալու է, ով Աստուած, ինչպէս կը դողամ, ճրագն ալ մարեր են, սեղանը ո՛ր կողմն է արդեօք... հա՛, պղտիկ դուռը գոցուեցաւ... տնէն դուրս կ'ելնեն... տան մէջ գո՞ղ կար... ահա մեծ դուռը կը զարնեն... ճրագը ո՛ւր է... ես ալ իշու պէս քնացեր եմ, թո՛ղ սպասեն քիչ մը... այս գիշեր բան մը կը դառնայ բայց չկրցի իմանալ : (Դուռը կը զարնեն) Մինչեւ որ ճրագը չվառեմ չպիտի բանամ : (Աղանք փնտռելով) Ահա վեր կ'ելնեն... օգնութիւն, օգնութիւն... (Ճրագը կը վառէ) :

Տ Ե Ս Ի Լ Է.

ԹՈՎԱՐԱՍ Ի ԲՈՒՆ, ԿԻՐԱԿՈՍ, ՄԵՐԹԱ, ՄԱՐԳԱՐ, ՆԻԿՈ

Մարթա. — (Ծեծելով Նիկոն) Թշուառական, առջի գիշերուքնէ ի վեր մեզի փողոցէ փողոց պտտցուցիր, առնը գիտեմ ըսելով :

Նիկո. — Տիկին, գիշեր ատեն :

Մարթա. — Լռէ՛ անպիտան : (Կը հրէ Նիկոն, որն ուր կ'իյնայ լացեալ կը կոտորի) :

Կիրակոս. — Ո՞վ էք դուք և ի՞նչ կ'ուզէք :

Մարթա. — Տիկին Սոֆին կ'ուզեմ տեսնել, խօսելիք ունիմ հետը :

Կիրակոս. — Անիկայ ո՛ր անհանգիստ է, գիշերը չկրնար ձեզի հետ խօսիլ, խեղճը այսօր ակուայի ցաւէն քիչ մնաց որ պիտի մեռնէր :

Մարթա. — Ստիպողական գործ մ'է որ զիս գիշեր ատեն փողոցներու վրայ նետեց, ինչ որ ալ ըլլայ կը պարտաւորիք իրեն իմաց տալ որ գայ... անկողնոյ մէջ քնացողն ո՞վ է :

Կիրակոս. — Տիկինին ամուսինն է :

Մարթա. — Աւելի աղէկ. ամէնքնիդ ալ դուրս ելէք, իրեն հետ առանձին մնալ կ'ուզեմ :

Կիրակոս. — Բայց Պարոն...

Մարթա. — Պարոնը ինչ է. մի վախնար տէրջեմ ուտեր. դուրս ելէք կ'ըսեմ :

Կիրակոս. — Բայց...

Մարգար. — Առանձին թողունք զիրենք... (Կ'երթան) :

ՏԵՍԻՆ Ը.

ՄԱՐԹԱ, ԹՈՎՄԱՍ Ի ԲՈՒՆ

Մարթա. — (Անկողնին մօտենալով) Պարոն...
Ըչչչ... Պարոն... մեռելի պէս կը քնանայ... ար-
թնցի՛ր:

Թովմաս. — Էօ... էօ...

Մարթա. — Սուրբ Աստուածածին... բերանը
գլխի տակաւ կը հոտի: (Հրեով) Է՛հ... արթնցիր...

Թովմաս. — Էօ... էօ...

Մարթա. — Աչքերդ բաց:

Թովմաս. — (Քնոյ մէջեն) Դ՞ո՞ւն ես Սօֆի:

Մարթա. — Ես եմ, Սօֆի, արթնցիր:

Թովմաս. — Կը ցատկուտե՞ս:

Մարթա. — Ցատկուտելն ինչ պիտի ըլլայ...
այո՛, կը ցատկուտեմ:

Թովմաս. — Ցուղ ի՞նչպէս եղաւ:

Մարթա. — Ցաւ... ցաւ... աղէկ է:

Թովմաս. — Հարկւրին քանի՞:

Մարթա. — Աս ի՞նչ հարցումներ են... երկու
հարկւր Պարոն, երկու հարկւր:

Թովմաս. — Դինի, գինի, ուժ կու տաս ծե-
րերու... կրնամ ատել ես զքեզ...

Մարթա. — Արթնցիր Պարոն, արթնցիր:

Թովմաս. — Թափառնիկոսը դնա՞ց:

Մարթա. — Հիմա գործը ստուգուեցաւ: (Բար-
ձրաձայն) Պարոն, պիտի արթննա՞ս:

Թովմաս. — (Անկողնոյ մէջ նստելով) Ի՞նչ է,
ի՞նչ կ'ուզես Սօֆի:

Մարթա. — Սրբէ աչքդ, տե՛ս թէ ո՞վ է դի-
մացինդ:

Թովմաս. — Դու ո՞վ ես:

Մարթա. — Ով ըլլալս հիմա կ'իմանաք. դուն
խրբու մամրդ կը պատիս աշխարհի վրայ:

Թովմաս. — Ի՞նչ ըսել կ'ուզես:

Մարթա. — Ըսել կ'ուզեմ թէ, պատիւդ չե՞ս
պահեր, ասանկ...

Թովմաս. — Ինչ կ'ըլլայ եղեր, ամէն մարդ
գինով կ'ըլլայ. տասը տարին անգամ մը գինով
ըլլալովս ան պատիւներու կամրգը կը դասես զիս:

Մարթա. — Թէ որ ես դուն ըլլայի, աւելի
մեռնիլ պիտի փափաքէի քան թէ ապրիլ:

Թովմաս. — Ատամնաբոյժը հոս էր... ինձի
ալ ստիպեց որ խմեմ, թէ որ դուն ես ըլլայիր չը՝
պիտի խմէիր:

Մարթա. — Առանց կարմրելու դեռ կը շա-
րունակե՞ս այդ խօսքերը. ափսո՛ս Պարոն. յիշաւի
քեզ ճանչնալու պատիւն չունեմ, բայց կ'ափսո-
սամ, կը խղճամ վրադ:

Թովմաս. — Ուրիշ անգամուն չպիտի խմեմ:

Մարթա. — Բու կինդ կը մատնէ քեզ և դուն
չես իմանար. քու կինդ ուրիշ մէկը կը սիրէ. քու
կինդ զքեզ իշու տեղ դրած է. հասկցա՞ր, քու
կինդ ան տեսակ կնիկներէն է որոնց պատմու-
թիւնները շատ են. ականջներդ բաց, թէ որ ու-
զես մէկ հատը պատմեմ:

Թովմաս. — Ինչեր կը լսեմ... սուտ են ըսած-
ներդ. պատմէ տեսնեմ:

Մարթա. — Կնկան մէկը առաւօտուն կանուխ ելած չուկան գացած ժամանակը, բարեկամութիւններէն մէկուն կը հանդիպի, որն որ կը հարցնէ թէ ո՞ւր կ'երթայ. կնիկը պատասխան կու տայ թէ էշ մը ծախու առնելու կ'երթայ, որպէս զի տունը փառ ածուի կրէ. խելքդ սիրեմ կ'ըսէ բարեկամութիւն ածապարանօք, փոխանակ էշ ծախու առնելու, էրիկ մը առ՝ փառ ալ կը բերէ ամուսն ալ. ես անանկ ըրի՛ չիմա չառ հանգիստ եմ բռնելով բարեկամութիւն կը հեռանայ և կնիկը տունը կը դառնայ, եւ երեք ամսէն կը կարգուի, իր բարեկամութեան խրատին անսալով: Ահա Պարոն, քու կնիկ ալ աս տեսակէն է: Քեզի խարդախութեամբ գինովցուցեր է, և ինքը չիմա կ'ըրօսնու:

Թովմաս. — Ակումն կը ցաւէր. և քու բաժնէն բոլոր չիմնովին զրգարաութիւն են, ատամնաբույժը հոս էր:

Տ Ե Ս Ի Լ Թ.

ՆՈՅՆԻՔ, ՄԱՐԳԱՐ, ԿԻՐԱԿՈՍ, ՆԻԿՈ

Մարթա. — Ահա նոյն իսկ ատամնաբույժը կը սիրէ:

Թովմաս. — (Բարկաբեանք) Ատամնաբույժը կը սիրէ՛ կ'ըսէք. բոլորովին: անչիմն խօսք. թէ որ մէկն բռնու ըլլար որ ես ատամնաբույժի կինը կը սիրեմ. քու ըսածէդ աւելի հաւանական էր:

Մարթա. — Պարոն գիտէ՞ք թէ, առանց ստուգելու կնկան մը պատին արատելը ի՞նչ է:

Թովմաս. — Ես ինքն ես, եկեղեցական եղած ժամանակս հետը սիրահարութիւն կ'ընէի. անունն ալ Մարգար էր, նախանձառ ընտանեկան մը ունէր...

Մարթա. — (Մեկուսի) Ո՞վ Աստուած իմ, ինչ կը լսեմ:

Մարգար. — (Յաճ առ Մարթա) Տիկին պատուդ պահելու չաշխատի՞ս:

Թովմաս. — Ինչո՞ւ լռեցիր, Պարոն:

Մարթա. — Վասն զի յանդիման կը զրպարտէք:

Թովմաս. — Ես, յանդիման, աղէկ կը ճանաչեմ այն Մարթան, իր երեսը համբոյցներու արտա՛մէր, որուն վրայ եթէ համբոյս ըլլամ, հազարի չափ սերմանած եմ: Դուք չէք ճանչեր զանիկայ. դէմքէն պարկեշտ կնիկ մը կ'երևի: Իրեն հետ չառ մը սիրահարական նամակներ առած տուած եմ:

Մարթա. — (Մեկուսի) Ո՞վ կրնայ ըլլալ:

Մարգար. — (Յաճ առ Մարթա) Տիկին որո՞ւ է ըսածը:

Մարթա. — (Յաճ առ Մարգար) Սուտ է, սուտ:

Թովմաս. — Կիրակոս, գնա՛ նայէ անիկինը միւս սենեակէն է: (Կիրակոս կ'երթայ) Չէք խօսիր, կարծեմ ըրած ամբաստանութիւններուդ համար զղջացիր. իմ կինս պարտուել, ո՞վ գիտէ խեղճը միւս սենեակէն մէջ կը քնանայ թէ արթուն է:

Մարգար. — (Գեղեցիկ նամակները առնելով փրակ կը կարդայ) Այս նամակը հոս ինչ գործ ունի:

Թովմաս. — Գրպանէս ինկած ըլլալու են... հասցէն կարդա տեսնենք:

Մարգար. — Չէ Պարոն, թափառելիքս գրպանէն ինկած ըլլալու է. հասցէն անոր համար է:

Մարթա. — Կարդա տեսնենք պարունակութիւնը :

Մարգար. — Թերեւս գաղանիք մը ըլլայ :

Մարթա. — Կարդա՛ :

Մարգար. — (Կը կարդայ) .

«Պատիւ ունիմ ներկայիւս քերի իմացներու որ, այս գիշեր մեր տունը գաս, Պարոն Թովմասը խաբենիք...»

Թովմաս. — Պարոն Թովմասը խաբենիք, չառանակէ՛ք... :

Մարգար. — (Կարդալով)

«Ու պարահանդես երբանք, շատ բազմութիւն պիտի ըլլայ հոն. կ'աղաչեմ մ'ուշանար, շատ կը սիրեմ քեզ. գալուդ պէս գնդասեղով մարմինեդ արիւն պիտի հանեմ :»

Ս Օ Ֆ Ի

Կիրակոս. — (Մտնելով) Տիկինը չկրցի գտնալ :

Մարթա. — ձգմարի՛՛ս ես ըսածներս թէ զրպարտութիւն :

Թովմաս. — Ի՞նչ կը լսեմ :

Մարգար. — (Միւս նամակին հասցեն կարդալով) .

Առ օրիորդ Երանեակ Թափառնիկոսեանց

Ասիկա կարդալու ազատութիւն ունիմ (նամակը կը քանայ կը կարդայ)

«Այս օրուան դէպքը զիս բոլորովին վիասեցուց, այնպէս որ ասկէ վերջը ձեր տանը մէջ ոսկի չեմ կրնար կոխել, պատմութիւններ երկար ե, առանձին գտնուած ժամանակներ կը պատմեմ քեզի... հօրդ ասամնաբուծութիւնը: Ուրիշ տեղ մը որոշեմք տեսնուելու համար, քեզի համար հալ ու մաշ կ'ըլ-

լամ, շատ կը սիրեմ զքեզ. լեզուովս չեմ կրնար բացատրել, ուր մնաց քեզ գրչով, նամակիս պատասխանը գրելու որ ըլլաս, տեղ մը իմացուր որ հոն երթամ :

Հասցեն այսպէս ըլլայ.

Առ Յ. Դ. Կ. Լեւոն, Սիրահարեալներու փողոց, քիւ 20.

Տարիաճող
ԼԵՒՈՆ

Աս ի՞նչ պիտի ըլլայ :

Մարթա. — Աղջիկն ալ գլուխ վերուցեր է :

Մարգար. — Լեւոնը կը սիրէ :

Թովմաս. — Թափառնիկոսը կը սիրէ... և հիմա պարահանդէս են... ես անձամբ պիտի երթամ զիրենք գտնելու ու բանտարկելու : Ներքեցէք Պարոն, անգլիտարար կարելի է որ ձեզ վշտացուցի. ամէն բանի տեղեկացայ... հիմա բոլոր պարահանդէսները պիտի մտնեմ, ուր որ գտնեմ, խայտառակեմ պիտի զիրենք, բայց այս հագուստով պիտի ձանձնան զիս, կերպարանքս փոխեմ... Կիրակոս վարի յարկը խուցին մէջ հին պատուած վարտիք մը կայ, առ բեր. տասը տարիէ ի վեր է որ հոն կ'ախուած մնացեր է : (Կիրակոս կ'երթայ) Վրաս ալ հին հագուստ մը առնեմ. թշուառականը այս հասակիս մէջ ինձի թշնամութիւն ընէ :

Մարթա. — Ես ալ պիտի ընկերացնամ ձեզի :

Թովմաս. — Շատ աղէկ Պարոն, զիմակ ալ պէտք է. երթամ երկու երեք հատ զիմակ բերեմ, և երթանք : (Կ'երթայ) :

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ.

ՄԱՐԹԱ, ՄԱՐԳԱՐ, ԴԵԿ

Մարգար. — Տիկին ձեր աղջիկը, բացակայութեանս միջոցին, իրեն սիրական մը գտած է. շատ ուրախ եմ որ չկարգուած իմացայ, ուստի այս վայրկեան տուած նշանս ետ կ'առնեմ:

Մարթա. — Իրաւացի են քու խօսքերդ Պ. Մարգար. բայց դուն ուշիմ ու հանճարեղ պատանի մ'ես, կրնաս դիւրութեամբ գուշակել որ աղջիկ մը շատ անգամ նոր հագուստներու կը խաբուի: Այս Լեւոնը որ Փարիզէն նոր դարձած է, ամէն օր նոր նոր հագուստներ կը հագնի, աղջիկս ալ... ինչ բնէ խեղճը...

Մարգար. — Որովհետեւ ձեր դուստրը Լեւոնի կամ իր հագուստներուն սիրահարեալ է, պէտք է որ հետը կարգուի. ես նորասէր չեմ, մանաւանդ թէ նստէր եմ, ինչ լաթերով կը պատիմ:

Մարթա. — Ինչպէս կրնայ ըլլալ որ Լեւոնի հետ ամուսնանայ, քանի որ ձեզի հետ նշանուած է:

Մարգար. — Է՛հ, ինչ կ'ըլլայ նշանած ըլլալով, կարծես թէ նշանը կարճ չէ երկու իրարմէ պաղ սրտեր տաքցնել. և միթէ պտակը կրնայ երկու գլուխ մէկմէկու դպցնել, երբ անոնք իրարու դպած ատենին բոլուն զօրութեամբ կը մղուին: Տիկին, աղջիկները մէյմէկ մագնիս են որ մէկ ծայրէն կը քաշեն միւսէն կը վանեն, երիտասարդներն ալ ասեղ. ասեղին մէկ ծայրը կը մօտեցնեն

մագնիսին. աստար որ քաշեց, կը քաշէ յաւիտեան. իսկ թէ որ վանէ միշտ կը վանէ. մենք ալ, ինչպէս որ կ'երեւի, վանիչ կողմին հանդիպած ենք: Ինչո՞ւ ի զուր աշխատիլ որ սիրուիմ:

Մարթա. — Առաջին անգամին համար, ամէն յանցանք ներելի են:

Մարգար. — Տիկին, ձեր աղջիկը, ամէն օր կը դործէ ելիւր այս յանցանքը. այսօր իր քովը գտնուեցայ, խօսիլ ուզեցի հետը. անկիւն չէ թէ միայն խօսքերուս ականջ չէր կախեր, այլ նստել կարծես թէ երես տասնիկ չէր ուզեր:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԱ.

ՆՈՅՆԲ, ԹՈՎԱՄԱՍ պատահած զգեստով

Թովմաս. — Առէք դիմակնիդ, և սա նամակը տուէք որ գրգանս դնեմ (Կիրակոս կու սայ), դէմքս ալ գոցեմ:

Մարթա. — (Մեկուսի) Պէտք էր որ յայտնէի զինքս սա մարդուն (Դիմակով կը ծածկէ երեսը):

Թովմաս. — (Առ Նիկո) Առ քեզի արջու դէմք մը:

Նիկո. — Տուէք, տուէք: (Դիմակը կը դնէ):

Թովմաս. — Սա նամակը պահեմ: (Աջ կողմի գրպանը կը դնէ, միւս ձեռքով ալ ձախ կողմի գրպանը խառնելով նամակ մը կը հանէ) Ա՜ս ինչ է, քսան տարուան նամակ մը ըլլալու է. գրիւրը չեն

կարգացուիր, ա՛ն ալ թող հօս մանէ (ձախ գրպանը
կը դնէ) :

Մարգար. — Մնաք բարեաւ (Կ'երթայ) :

Թովմաս. — Ո՞ւր կ'երթաք :

Նիկո. — Պարահանդէսի մէջ ամէնն ալ պիտի
վախցնեմ. ես ալ ասանկ առիթի մը կ'սպասէի.
ոչ ոք կը վախնայ ինձմէ, վասն զի աղքատ եմ.
հարուստները հարստութեան դիմակով կը վախցնեն
աղքատներն ալ արջու դիմակով թող վախցնեն
հարուստները. երթանք :

Թովմաս. — Օն ուրեմն :

Նիկո. — Որ ծակն ալ մտած ըլլան պիտի
հանեմ սա գարշելիները :

ԱՐԱՐՈՒՄ ԶՈՐՐՈՐԴ

ՏԵՍԻԼ Ա.

(Պարահանդէս. մեկ կողմ նստած երեք հոգի բռնը
կը խաղան, անոնց իմ չորս հինգ հոգի զինի կը խմեն,
պիտակաւորներ արողներու վրայ նստած: Վարագոյրը
բացուելուն պէս երաժշտութիւն:)

Դինի խմորները կ'երգեն

Խմենք ընկերք, սնկենք պարպենք
Տառապանք ցաւ մեկդի նետենք,
Խնդանք. զի այս պարահանդէս
Ուրախութեանց է ասպարեզ:

Վայրկենի մը երջանկութիւն՝
Կը փարատէ վիշտ սրտութիւն.
Այսպէս ըսած են մեր նախնիք,
Որք անցուցին կեանք երջանիկ:

Ա. — Մանչուկ գինի բեր :

Բ. — Օղի ալ բեր.

Գ. — Սուրճ մը բեր :

Ա. — Մեր բարեկամը միշտ սուրճ կը խմէ,
առաւօտուն կ'ելնէ սուրճ, գիշերը կը պառկի
սուրճ, ցերեկը սուրճ. ինչո՞ւ օղի չէք խմեր.
սուրճը կ'նիկներուն առաջին ըմպելիքն է :

Գ. — Իրաւունք ունիք :

Ա. — Է՛ն բարեկամ. զգայուն սրտերու գիտէ՞ք ինչպէս կ'ազդէ այս օլիւն, ուրախ սրտերուն առջիւ զբաւստ կը բանայ, տխուրներուն ալ գիտացը դժոխքը կը հանէ. բաց ի տառնցմէ մարդուս օգտակար է, ինձի համար քնարին թիւ լերէն աւելի հաճելի է օլիւի գաւաթները. առաւօտուն կը խմեմ՝ սրպէս զի սիրտս սգի առնու, ցերեկը նախաճաշիկէն առաջ կը խմեմ որ ասորժակս բացուի, նախաճաշիկէն վերջն ալ կը խմեմ մարտդութեան կ'օգնէ, իրիկուն ըլլալուն պէս կը խմեմ, պառկելու ատենս ալ կը խմեմ, չուտ կը քնացնէ : Տեսակ մը հաբուստներէն չեմ որ ունեցած ստակոյնին տուներ կը շինեն, պարտէզներ ծառու կ'առնեն, որոնց ամէնն ալ աշխարհի վրայ պիտի մնան, ես ունեցած ստակովս օլի կ'առնեմ ու կը խմեմ, աշխարհի վրայ բան մը չեմ ձգեր, ինչ որ ունիմ ամէնքն ալ մէկտեղ գերեզման պիտի տանիմ. գերեզմանին բերանը մեծ է ամէնն ալ մէջը կ'առնէ : Մանչուկ գաւաթները լեցուր (Մանչուկը կը շեցնէ) : Խմենք կենդանութիւն (կը խմէ) :

Դիմակաւոր մը. — Բարեւ Պարոն :

Ա. — Բարի եկար օրիորդ, նստեցէք :

Դիմակաւորը. — (Նստելով) Մեզ խաբեցիր այնպէս չէ՞. առջի գիշերը թատրոնէն ելած ժամանակդ խօսք տուած էիր որ զիս պիտի դաճայիր :

Ա. — Ներեցէ՛ք, ուրիշ անգամուն չեմ խաբեր. ինչ կը հրամմէք... ինչ կը խմէք... ինչ կ'ազդէք :

Դիմակաւորը. — Զեղ կ'ազդէի. մինչեւ առաւ սպասեցինք մօրս հետ :

Ա. — Ի՛նչ կը խմէք :

Դիմակաւորը. — Օլի :

Ա. — Կեցցես օրիորդ. (շեցնելով) հրամայեցէք :

Դիմակաւորը. — Շնորհակալ եմ (կը խմէ) :

Ա. — Կ'ազդէ՞ք ինձի հետ պարել :

Դիմակաւորը. — Բոլորով սրախ : (Կը պարեն) :

S E U H L F.

ՆՈՅՆԵ, ԼԵՆԻՆ

ԼԵՆԻՆ. — (Ինքնիրեն) Վաղ առտու կանուխ եկուր, կանուխ գամ, մայրս դարձեալ պիտի սրգոյրի. վաղ առտու պիտի պօռայ, ԼԵՆԻՆ տղաս ո՛ւր կ'երթաս այսքան կանուխ. ի՛նչ պատասխանելու է... (Կը նսի) Մանչուկ սուրճ մը բեր : Անպատճառ երթալու է, սէրն է որ կը կանչէ. արդ հրամանները մօրս հրամաններէն առաջ կատարելու եմ :

Ա. — Յոգնեցաք օրիորդ :

Դիմակաւորը. — Այո՛, այո՛, նստինք :

Տ Ե Ս Ի Լ Գ.

ՆՈՅՆԷ, ԹԱՓԱՌՆԻԿՈՍ, ՍՈՖԻ ղլմակներով

Սօֆի. — Հիմա հանգիստ ես քէջ մը. այնպէս չէ՛:

Թափառնիկոս. — Այո՛, ալի՛, կերածներս դուրս հանեցի խմածներս ալ մէկտեղ, միայն թէ գլխու ցաւ ունիմ... և ստներս որ... չեն ուզեր քաշել. թէ որ Պարոն Թովմասն ալ ինձի պէս եղած է, արթնցած պիտի ըլլայ և մեզ փնտռելու ետեւէ է:

Սօֆի. — Ըհ, մի յուսար, մինչեւ աստու մեռելի պէս կը քնանայ. այդ կողմէն ապահով եղիր. բայց...

Թափառնիկոս. — Ուրեմն մենք մեր զբօսման նայինք: Մանչուկ, մանչուկ, անուշեղէն բեր:

Սօֆի. — Ահ, ճամբան որքան նեղութիւն տուիր ինձի գիտեմ. պատէ ի պատ զարնուելով իյնալով կ'ընկնուի, վերջն ալ դրան մը տալեն նստար. պատուհանէն մէկն սկսաւ պօռալ ինձի ըսելով թէ՛ «Ընկերդ ինչո՞ւ գինիի տակառէն դուրս հանեցիր» Ամօթէս կաս կարմիր կարուկայ. փառք Աստուծոյ որ զիմակէս յայտնի չեղաւ. մինչեւ իմայ ասանկ փորձանքի հանգիպած չէի:

Թափառնիկոս. — Վնաս չունի. փառք տուր Աստուծոյ որ ողջ առողջ հոս կը գտնուինք հիմայ:

Սօֆի. — Հոս կը գտնուինք բայց ես կասկածի մէջ եմ տակաւին, անէն դուրս ելած ժամա-

նակնիս այնքան պօռացիր որ կերակուր արթնցաւ, ու մեր գտնուած տեղակը եկաւ... թէ որ ամուսինս արթնցնէ:

Թափառնիկոս. — Ամուսինդ ինչո՞ւ պիտի արթնցնէ:

Սօֆի. — Պարահանդէս պարահանդէս կը պօռայիր բարձր ձայնով, հասկնալով որ պարահանդէս գացինք, պիտի իմանայ մեր խարդախութիւնը և...

Թափառնիկոս. — Պիտի կարծէ թէ ես կ'արգելէի քեզի պարահանդէս երթալը և քնացած պիտի ըլլայ. մէկդի ըրէ այդ խորհուրդները, մեր զուարճութեանը նայինք. անուշեղէնդ կեր անուշիկս:

Լեւոն. — Սա կնիկներէն մէկը պարելու հրաւիրեմ: (Կ'երայ Սօֆիին կ'երկնցնէ ձեռքը, Թափառնիկոս կ'երկնէ որուն հետ կը պարեն):

Ա. — Ես ալ սա կնկան հետ պարեմ, (Կ'երայ Սօֆիին կ'առնէ կը պարեն):

Թափառնիկոս. — (Պարած ուսէն իյնալով) Ահ, ոտքս ցաւցուցի:

Լեւոն. — Ներեցէք տիկին ձեզի վար ձգելուս:

Թափառնիկոս. — Բան մը չէ, Պարոն... (Սօֆիին փնտռելով) Բայց Սօֆի ուր գացեր է, ի՞նչ... ուրիշի մը հետ կը պարէ... ուրիշի վիզը պլլուած... ուրիշի մէջքէն բռնած... ուրիշի հետ գլուխ գլխի տուած... ըլլալո՞ւ բան է, տես, նո որ իրեն համար կը մեռնիմ... ուրիշի հետ խաղայ. զիս ի նախանձ կը հրապարէ... կանայք նախանձորդ են... ես չեմ նախանձիր, բայց ինչո՞ւ ուրիշի հետ կը խաղայ. ասիկայ նախանձել չէ, զինքը հոգալ է:

Սօֆի. — Ուֆ... յոգնեցայ:

Թափառնիկոս. — Կեցցես Սօֆի. զիս կը յետուս և ուրիշի հետ կը պարես:

Սօֆի. — Այնպէս բարկութեամբ կը խօսիս, իբր թէ պարելը սիրել ըլլար:

Թափառնիկոս. — Ես չեմ ուզեր տեսնել քեզ, ուրիշի... վաղը պլլուած...: Մանչուկ, մանչուկ, գինի՛ բեր: (Նստի խաղաղօրէն կ'սխիւն կոռիլ):

Ա. — Պարոն, հրամայէ, գինիները բերին:

Բ. — Կարգը քուկդ է:

Ա. — Խալի մէջ կարգ կ'ըլլայ, կորսնցնողը կը վճարէ. ընդհանուր սովորութիւնն մ'է:

Բ. — Փարիզը՝ սովորութիւնն է աս:

Ա. — Պիտի ստիպես զիս որ...

Բ. — Շատախօսութիւն պէտք չէ: (Կ'սխիւն կոռիլ):

Ա. — Ինձի չատախօս...

Թափառնիկոս. — (Մօտենալով) Պարոնայք, մը կուրծք, ամօթ է, Հայութեան պատիւն պաշտելու կը պարտաւորինք ուր որ ալ ըլլանք. աս տեղ պարտանդէս է, ամէն ազգէ մարդ կայ... չէ՞ք ամէնար, պարտանդէսը ամէն ազգերու պատուոյն արուեստանդէսն է... հաշտուեցէք:

Ա. — Դուն մեր գործին մի՛ խառնուիր:

Բ. — Դուն գնա սիրուհւոյդ քովը նստէ, զինքը համոզելու աշխատէ, և ծառայութեան պատիւն պահէ:

Ա. — Պարտանդէսի մէջ կրթութիւն ստուել ելեր է:

Բ. — Դուն քու սիրուհիդ կրթէ:

Ա. — Դուն քու պատիւդ պաշտպանէ:

Թափառնիկոս. — Ես...

Բ. — Սիրուհւոյդ պատիւը պաշտպանէ:

Թափառնիկոս. — Ես...

Ա. — Տեղդ նստէ՛ դուն...

Բ. — Անխելք մարդ:

Թափառնիկոս. — Ես որ...

Ա. — Անպիտան մարդ:

Բ. — Դու կարծիքդ քեզի:

Ա. — Դուն ալ սիրուհւոյդ:

Բ. — Անամօթ...

Ա. — Սրիկայ... ստակները տո՛ւր Պարոն, վերջը գէշի պիտի երթայ:

Թափառնիկոս. — Ես ալ ձեզի մարդ կարծեցի:

Ա. — Կորի սրկէ անպիտան մարդ: (Կը նրե Թափառնիկոսն, որն որ զոտրելով կ'իյնայ) Ստակները պիտի տա՛ս:

Բ. — Բարեկամ ստակ չունիմ: (Վազելով պաւանակահեղ կ'ելնեն. Լեւոնն ալ կը մեկնի):

Տ Ե Ս Ի Լ Դ.

ՆԱՅՆԲ, ԹՈՎՄԱՍ, ՄԱՐԹԱ, ՆԻԿՈ, ղիմակներով

Մարքա. — Ահ, դուն Պարոն Մեղքիսեղեկեանն ես, չը կրցի ձեզ ճանչել, շատ ծերացած էք:

Թովմաս. — Ինչ կ'ըսէք, տիկին, այն ժամանակէ ի վեր, ուր կը սիրէի քեզի, տասը տարի կայ, ձեր դէմքն այժմիստեբ է, և էրիկ մարդու

կերպարանքին տակ ես այ ի՛նչպէս կրնայի ձեզ ճանչնայ :

Մարթա. — Կ'ազաչեմ չըլլայ որ մեր գաղտնիքը յայտնէք, ինչպէս որ քիչ մը առաջ փեսայիս առջին. մանաւանդ թէ հիմակուան դարձերնուս ալ արգելք կ'ըլլայ. է՛հ ուրիմն, խրկենք Նիկոն որ ասդին անդին փնտռէ :

Թովմաս. — Այո՛, այնպէս ընենք. սրամիտ աղու մը կը նմանի, բայց զգուշութեամբ վարուելու է. չըլլայ որ մեր հոս գայն իմանալով ի փախուստ ածաղարեն. Նիկո ինձ մտիկ բրէ. գնա Թափառնիկոսն շարցուր. մը ըսեր որ պիտի ծեծենք. մէկը ակուայի ցաւ ունի անոր համար կ'ուզենք, հրամմէ գայ, այսպիսի համոզական խօսքերով, քովի սենեակներուն մէջը բեր որ, հոն աղւոր մը ծեծենք :

Նիկո. — Շատ աղէկ. շատ աղէկ :

Թափառնիկոս. — Է՛հ, ինչո՛ւ լուռ կեցեր ես, խօսէ :

Սօֆի. — Ի՛նչ խօսիմ...

Նիկո. — (Գինի խոնկերուն ֆոյ կերպով Ա.ին ախանջն ի վայր) Պարոն Թափառնիկոս Ատամնաբոյժն եկա՛ւ հոս, մէկը ակուայի ցաւ ունի պիտի կանչենք որ...

Ա. — (Մեկուսի) Խաղ մը խաղամ ատոր... (Ձայնը փոխելով) Որո՞ւ ակուան կը ցաւի :

Նիկո. — Տիկնոջ մը...

Ա. — Ձեր փնտռածը ես եմ, բայց հիմայ չեմ կրնար գալ, վասն զի կինս հոս մինակ չեմ կրնար թողուլ (ֆոյի աղջիկը ցուցնելով) :

Նիկո. — Անիկայ ալ մէկտեղ թող գայ, Պարոն :

Ա. — Բայց ես երկու ոսկի կ'առնեմ, վերջէն բան մը չըսեն :

Բ. — Ի՛նչ կայ ընկեր, ո՞ւր պիտի երթաք :

Ա. — Ոչինչ, մէկը կը կանչէ շուտ պիտի գտնեմ :

Նիկո. — (Ցած առ Ա.) Հիւանդը պարահանդէսին մէջ է, սա քովի սենեակը. կ'ազաչեմ Պարոն ատամնաբոյժ, շուտ եղիր երթանք :

Ա. — Հիմայ, հիմայ, ահա կու գամ :

Նիկո. — (Թոխնասին երբայր) Գտայ, գտայ, ձայն մը հանէք :

Ա. — (Ինկիլիսեն) Մէկ երկու ոսկի առնեմ :

Բ. — Ի՛նչ խօսեցաք եղբայր :

Ա. — Բան մը չէ :

Թովմաս. — Ո՞ւր են :

Նիկո. — (Մասովը ցցունելով) Ահա քու կինդ ալ անոր քովը կը նստի :

Թափառնիկոս. — Ե՛լ Սօֆի պարենք : (Կ'ելնեն) :

Ա. — Ե՛լ օրիսդ երթանք : (Դուրս կ'ելնեն) :

Բ. — Մեր բարեկամը մեզի մինակ թողուց եւ ուր երթալը չիմացուց :

Գ. — Ո՛վ գիտէ, սատանայութիւն մը ըլլալու է :

(Երաժշտիկներ կ'սկսի, ամենքը կը պարեն ֆանի մը վայրկեան) :

Տ Ե Ս Ի Լ Ե.

ՆՈՅՆԲ, Ա., ՄԱՐԹԱ, ԹՈՎՄԱՍ, ՆԻԿՈ

Ա. — (Պօռալով) Ի՛նչ իրաւամբ կը ծեծէք զիս Պարոն. քի՞տ բերնէս արիւն հանեցիք :

Թովմաս. — Սխալեցանք, դուք սխալեցուցիր, մենք բժիշկ կը փնտռենք: (Թափառնիկոս ու Սոֆի չեն շեր պարեղու վրայ):

Ա. — Էհ, Պարոն, մարդ ծեծելը դուրսն բան չէ, պիտի խղզէիք զիս:

Թովմաս. — Սխալեցանք:

Ա. — Սխալեցա՞ք, պիտի խղզէիք զիս և սխալեցաք. սխալեցաք:

Թովմաս. — Կարծեցինք որ...

Ա. — Կարծեցի՞ք, պիտի մեռնէիք զիս և կարծեցիք... կարծելով պիտի մեռնէի: (Քրեկ բերնէն արիւն կը վազէ): Էհ փոխարինութիւն կը պահանջեմ, Պարոն, դատի պիտի քաշեմ ձեզի:

Թովմաս. — Ներեցէք:

Ա. — Ներեմ... պիտի մեռնէի ետ...

Մարքա. — (Յաճ առ Թովմաս) Գինով է... օրի մը առ, կը լռէ:

Թովմաս. — Մանչուկ, մեր բարեկամին օգի բեր:

Ա. — Ինչ և է... (Մեկուսի) Գոնէ օգի մը վասակեցանք, (Բարեկամներուն խօսքը կրկնելով):

Բ. — Ինչ եղար բարեկամ:

Ա. — Վարպետութիւն մը ընել ուղեցինք, ծեծ կերտեք, ինչ գիտնամ, օգի մը խմեմ երթանք. արիւնը տես ինչպէս կը վազէ քթէս: (Կը խսկ կը մեկնին ետէր մեկտեղ):

Սոֆի. — Բաւ է, նստինք քիչ մը հանգչինք:

Թափառնիկոս. — Շատ աղէկ:

Թովմաս. — Նիկո փնտռէ նայինք... բացայտնողաման պէս չսխալինք:

Նիկո. — Դուք անհոգ եղիք, ես պիտի

զանեմ զանոնք: (Թափառնիկոսին խօսքը կրկնելով) Պարոն Թափառնիկոսը տեսա՞ք հոս:

Թափառնիկոս. — (Մեկուսի) Նիկոյին ձայնն է: (Բարձր ձայնը փոխելով) Ինչ պիտի ընէիք:

Նիկո. — Ճշմարտը կ'ուզեմ հասկնալ, պիտի ծեծէինք, վասն զի իր կիներ թողեր Պաշտն Թովմաս կ'ընէին վաճառականի մը կիներ կը սիրէ, նամակները բռնեցինք, որոնք Պարոն Թովմասի գրպանն են:

Թափառնիկոս. — (Մեկուսի) Նամակները առեր են: (Գրպանները խառնելով) Իրաւ որ ես չը տեսայ զինքը: (Մեկուսի) Նամակները հոս չեն:

Նիկո. — Թէ որ տեսնելու ըլլաք զինքը մի գրուցէք թէ պիտի ծեծենք, որպէս զի չի փանչի:

Սոֆի. — (Մեկուսի) Ով Աստուած իմ, իմացուեր է:

Մարքա. — Կը տեսնէ՞ք, մեր Նիկոն ինչ վարպետութեամբ կը փնտռէ:

Թովմաս. — Ես ալ ան կը գիտեմ:

Սոֆի. — Բռնուեցանք Պարոն Թափառնիկոս, ըստծիս պէս է գործը, Կիրակոսը իմացաւ մեր անէն դուրս ելնելը և ամուսնոյս իմաց տուաւ, որ ելեր հոս եկած է:

Թափառնիկոս. — Ես ալ աւանակի պէս նամակները ձեր տունը թողեր եմ, վարպետութեամբ մը զանոնք գրպանէն դուրսու ճար մը փնտռելու է, վերջը ինձի թող, ես կրնամ արդարացնել մեզի:

Սոֆի. — Ինչպէս գողնալու է:

Թափառնիկոս. — Քովը կ'երթաւ կը քծնիս, երբեմն իրեն գինի հրամցնելով, խօսակցութեան

կը բռնեն. սիրոյ վրայ կը խօսին և կամայորէ մը կը գողնաս գրպանէն :

Սօֆի. — Թէ որ դիւ ճանչէ :

Թափառնիկոս. — Զայնդ փոխելու ես :

Սօֆի. — Թէ որ դիմակս վար առնէ :

Թափառնիկոս. — Զկրնար առնել, քաղաքաւարութեան դէմ է :

Սօֆի. — Փորձենք ուրեմն :

Թափառնիկոս. — Քաջալերուէ Սօֆի, թէ որ յաջողուլու ըլլաս, մեծ յաղթանակ մը կանգնած պիտի ըլլաս, քեզ տեսնեմ : (Սօֆի Թովմասին փոխ կ'երթայ) Տեսնենք սա խաղը ի՞նչպէս պիտի վերջանայ :

Սօֆի. — (Առ Թովմաս) Գինի կը չրամմէ՞ք, Պարոն :

Թովմաս. — Ո՞վ է այս կինը :

Մարքա. — Պարահանդէսներու մէջ այսպիսի անծանօթ կանայք շատ կը գտնուին, որք անմիտներ որսալու համար կը պատին :

Թովմաս. — Գինի՞ ուզեցիք օրիորդ :

Սօֆի. — Այո Պարոն Թով... (Մեկտալի) Քիչ մնաց որ անունը պիտի տայի :

Թովմաս. — Հրամմէ՛ խմէ՛ :

Թափառնիկոս. — Տեսնենք պիտի կարենայ յաջողիլ :

Սօֆի. — (Առ Մարքա) Դուք չէք խմեր Պարոն :

Մարքա. — Շնորհակալ եմ :

Նիկո. — (Պստերով) Եթէ չկարենամ ձեռք բերել սա անամօթ սրիկաները...

Թափառնիկոս. — (Իւրովի) Թէ որ ձեռք անցնինք, խայտառա՛ղ պիտի ըլլանք, աշխարհի առջեւ :

Թովմաս. — (Առ Մարքա ցած) Ասիկայ համարձակ կնիւն մը կը նմանի. կրնանք իրեն հարցնել և տեղեկութիւններ քաղել, հարցնենք անգամ մը. կարելի է որ տեսած ըլլայ : Օրիորդ ձեզի քանի մը հարցումներ ունիմ ընելիք, կը բարեհաճի՞ք պատասխանել :

Սօֆի. — (Մեկտալի) Եղելութեան տեղեկանամք : (Բարձր) Հարցուցէք Պարոն. յօժար կամօք պատասխանելու պատրաստ եմ, ինչ որ ալ ըլլայ ձեր հարցմունքը :

Թովմաս. — Ապրիս աղջիկս, շատ օրեր տեսնես. անունդ ի՞նչ է :

Սօֆի. — Անունս... անունս... իրաւ որ միաքո չի գար... Թէրեզա է... Թէրեզա :

Թովմաս. — Կարդուած էք :

Սօֆի. — Չէ՛, ես չեմ ուզեր կարգուիլ և գերի ըլլալ, ասանկ ինքնիր գլխուս խալաղ կեանք մը կը վարեմ :

Թովմաս. — (Ցած առ Մարքա) Ըսածիս պէս լիբը աղջիկ մ'է : (Բարձր) Ձեզի հարցնելիքս սա է որ, տեսա՞ք Պարոն Թափառնիկոսը :

Սօֆի. — Թափառնիկոս... Թափառնիկոս... Ո՞վ է առ մարդը :

Մարքա. — Ատամնարոյժ մը :

Սօֆի. — Ակռանի՞դ կը ցաւի :

Մարքա. — Ակռայ... :

Սօֆի. — Հասկցայ... հասկցայ ով ըլլալը, Արեւելեան Ատամնարոյժն կը հարցնէք :

Թովմաս. — Ծիչդ :

Սօֆի. — Բարեկամս է, ծանօթութիւն ունիմ հետը. ձեր, նախանձորդ կին մը ունի :

Մարթա. — (Մեկրուսի) Ուրիշ կնիկներ ալ
կը սիրէ :

Թովմաս. — Տեսա՞ք զինքը հոս :

Սօֆի. — Զտեսայ, վասն զի հոս եկած չէ. թէ
որ գալու ըլլար, անպատճառ զիս պիտի գտնէր :

Թովմաս. — Աս կողմերը ուրիշ պարահան-
դէսներ ալ կան այն դէս չէ :

Սօֆի. — Այո՛ կան. ինչո՞ւ այսքան բարակ
բարակ հարցումներ. ի՞նչ կայ, պատմեցէք ինձի
եղելութիւնը. և կը խոստանամ ձեզի ծառայու-
թիւն մը բնակու :

Թովմաս. — Է՛հ. օրիորդ Թէրեզա, աս Թա-
փառնիկոսը աղէկ մարդու չնմանիր, սրիկային
մէկն է :

Թափառնիկոս. — (Ինկնիտեմ) Իմ գովեստս
կ'ընեն :

Սօֆի. — Մի սրգոյլիք, հանգարեցէք, տեղն
ի տեղ յայտնեցէք ինձի ձեր գողանիքը. թերեւս
կրնամ ձեզի օգտակար ըլլալ, բայց առաջ մէկ մէկ
հատ անկնք : Մանչուկ մանչուկ, գինի բեր :

Մարթա. — Այո՛, թող պատմէ, ինչ ձուռն
բերաւ մեր գլխուն անօրէնը. և կ'ըսէ թէ իւր
կինը նախանձօրդ է :

Նիկո. — Անիծեալ մարդ, ինչպէս ծեծեց
տիկինը :

Թովմաս. — Կրնա ակռայի ցաւ ունիմ ըսելով
զինքը տունը կանչել տուաւ :

Սօֆի. — Վասն զի քաղաքիս մէջ շատ համ-
բաւ ունի : Ատամնաբուժութեան արուեստը գրեթէ
նորէն հնարեց, իմա ալ երկու երեք անգամ ակ-
ռաներս նայեցաւ. սուտ չեմ կրնար խօսիլ, ապե-

բախտութիւն ըրած կ'ըլլամ, երկու ժամուան մէջ
բուժեց, ձեռքը շատ թեթեւ է բնաւ չցաւցուներ :
(Մեկրուսի) Նամակը գողնալուն մէկ ճարը :

Թովմաս. — Ատամնաբուժին եկած ժամանա-
կը կրնա ակռայի ցաւէն կը մեռնէր, թո՛ղ սատկէր,
անպատիւ կին :

Սօֆի. — Ինչո՞ւ համար սատկի, մեղք չէ...
կրնաք ըսել ինձի թէ ո՞վ էք դուք :

Թովմաս. — Ներեցէք, ով ըլլալս չեմ կարող
յայտնել, որպէս զի ձեր առջեւն ալ անպատիւ
չըլլամ : Վերջապէս այս ատամնաբուժը զիս գինով
ըրաւ :

Սօֆի. — Որպէս զի ակռային ցաւէն չվախնաս :

Թովմաս. — Անկողնոյս մէջ պառկեցուց զիս :

Սօֆի. — Որպէս զի հանգիստ ըլլաս :

Թովմաս. — Մէկ երկու ժամու հափ քնանա-
լէն վերջը ձայն մը դպաւ ականջս, որ զիս կը
կանչէր :

Մարթա. — Ես էի կանչողը :

Նիկո. — Մենք ալ դուրսը կ'սպասէինք :

Թովմաս. — Մէկէն ի մէկ արթնցայ և սա
Պարոնին հետ ալ վիճարանութիւն ըրինք :

Սօֆի. — Վիճարանութիւն... և ինչո՞ւ :

Թովմաս. — Երբ ըսաւ որ Թափառնիկոսը
կրնա կը սիրէ և թէ խօսք մէկ ըրեր են զիս խա-
բելով պարահանդէս երթալ. կին մը իրեն գործա-
կից գտնելով իր ամուսինը մատնէ. (Սօֆի որ
Թովմասին ձախ կողմը նստած է, նամակը գրպանէն
կը գողնայ) : Կրնաք գուշակել թէ ինչ աստիճան
քարասիրտ կին մը ըլլալու է որ յանդգնի այս-
պիսի հարագործութեան ձեռք զարնել :

Սօֆի. — (Մեկրուսի) Նամակը գողցայ :

Թովմաս. — Առջի բերան չհաւտացի Պարոնին ըսածներուն, իսկ երբ կնկանս նամակը տեսի որ Թափառնիկոսին գրած էր, այն ատեն իրազգած եղայ, ու հագուստս փոխելով ծեր հասակիս մէջ փողոցն ինկայ որ իրենց հետքը գտնելով արդար վրէժխնդրութիւն պահանջեմ, և Պարոն Թափառնիկոսի կինն ալ այնքան համեստ բարեպաշտ մէկն է. ինքն անձամբ մեր տունը եկաւ, աչերէն արտասուք կը վազէին. ինչ անպատուութիւն ընտանիքի համար, խեղճ Մարթա :

Սօֆի. — Բայց արդէն Թափառնիկոսի կինը սիրուելու տեղ մը չունի, պառաւ ցնդած ձմորուքած ծերին մէկն է :

Մարթա. — (Մեկրուսի) Համբերելու է :

(Բազմոքիւնը կանաց կանաց երթալ կ'սկսի):

Թափառնիկոս. — (Ինֆիրեկ) Խօսակցութիւնսն ինչու չլմնցաւ :

Թովմաս. — Թէպէտ և այնպէս, երիտասարդութիւնը զեղեցիկ էր, չքնաղ կին մ'էր, պաշտելի էակ մ'էր :

Սօֆի. — Վերջապէս նամակը...

Թովմաս. — Նամակը ես կարդացի, դողալով...

Սօֆի. — Թշնամութիւն ըլլալու է, պէտք չէ որ ամէն կնկան խօսքին և ստորագրութեամբ գրուած նամակներուն պարունակութեանը հաւատք ընծայէք. վասն զի շատ անգամներ այնպիսի սուտ խօսքերով և կեղծ գրութիւններով մարդիկ խաբուելով, յանիրաւի կը մեղադրեն իրենց կիները ու վէճի մը ծննդեան առիթ կու տան :

ուստի լաւ մտածեցէք, կարելի է թշնամանք մը, կամ...

Նիկօ. — Ինչ թշնամանք... տիկինը անանկ ծեծեց որ, խեղճին ոտքը ձեռքը կապեց :

Սօֆի. — Եւ զինքը գտնելու համար հոս եկաք :

Թովմաս. — Այնպէս է... դուք չտեսա՞ք զինքը :

Սօֆի. — Այո պարոն ոչ. թէ որ հոս ըլլար, անպատճառ զիս պիտի տեսնէր. աւելի եւս կ'ուզէ՞ք ձեզի յայտնապէս խօստովանիմ. Թափառնիկոս իզմէ ուրիշ կին մը չսիրեր. և զձեզ ապահովելու համար, կ'երգուըննամ որ ես եմ իր սիրուին. ուստի ձեր այս խօսքերը բոլորովին անտեղի են և կասկածնիդ անհիմն, ինչ ատեն կ'ըսէք որ ձեր կինը կը սիրէ :

Մարթա. — (Մեկրուսի) Աւելի գէշն :

Սօֆի. — Պ. Թափառնիկոս զիս սիրելու շատ մը իրաւունք երեւան կը բերէ. կինը հարիւր տարուան դուռը զարկեր ներս մտեր է. մինչդեռ ինքը դեռ քառասուն տարուան երիտասարդ մը ծերութեան դռնէն դուրս՝ ինչպէս կրնայ հետը ապրիլ. ասկէ զատ կինը զգուելի բնութիւն մը ունի. շատ նախանձորդ է կ'ըսէ :

Մարթա. — (Մեկրուսի) Ինչեր կը խօսի լիբբը : (Բարձր) Երկմանք մենք, քանի որ նամակները մեր քովն են, այսօր կամ վաղը զիրենք պիտի գտնենք, վրէժնիս կը լուծենք :

Թովմաս. — Շատ աղէկ, երթանք :

Սօֆի. — Կ'զշարիմ Պարոն, որ չկրցի ձեր ծառայութեան մէջ գտնուիլ, նաեւ կը խղճամ վրադ :

որ այդ ծեր հասակին մէջ, թշնամիի մը խար-
դախութեան հաւատալով, կնոջդ վրայ այնքան
զրպարտութիւններ դիզեցիր, գնա՛ տունդ, հան-
գիստ եղիր... բայց մնաք բարովի ատեն ալ
խմենք՝ թէ որ կը հաճիք իմ ձեռքէս դաւաթ մը
գինի ընդունիլ: (Կը շեցնէ) Հրամանեցէք:

Թովմաս. — Կենդանութիւն:

Սօֆի. — Անուշ անմահութիւն:

Թովմաս. — Կ'աղաչեմ թէ որ հոս գալու ըլ-
լան մ'ըսեր որ զիրենք փնտռեցինք որ չը փախ-
չին. թէ որ կ'ուզես քեզի ստակ ալ կու տամ:

Սօֆի. — Այդ մասին անհոգ ելիք:

Թովմաս. — Մնա՛ բարով:

Սօֆի. — Երթաք բարեալ: (Թովմաս, Մար-
քա, Նիկո կ'երթան):

Տ Ե Ս Ի Լ 2.

ԹԱՓԱՌՆԻԿՈՍ ԵՒ ՍՕՖԻ

(Դրսեմ անձրեւի ձայն կը լսուի)

Թափառնիկոս. — Կեցցես Սօֆի:

Սօֆի. — Տեսա՞ր ինչպէս յաջողեցայ, կ'ըսէք
որ կանանց ձեռքէն դործ չդար:

Թափառնիկոս. — Ինչ ըսիր, ինչ ըսին:

Սօֆի. — Քեզի գրած նամակս գրպանէդ ին-
կեր է մեր տունը, անոնք ալ առեր բացեր կար-

դացեր են, հիմա ճարպիկութիւն մը հնարելու է,
ինքզինքնիս արդարացնելու համար:

Թափառնիկոս. — Նամակները չը գողցա՞ր
գրպանէն:

Սօֆի. — Մէկ հատ մը միայն կար, անիկայ
առի:

Թափառնիկոս. — Տուր տեսնեմ. տար Աստ-
ուած որ քու գրածդ ըլլար, վասն զի գրպանիս
մէջ երկու նամակ կային, մէկը քուկդ է միւսը
ուրիշէ մը...

Սօֆի. — Ուրիշէ... ուրիշէ... ո՞վ է այս ու-

րիշէ:

Թափառնիկոս. — Առեւտրական գործերու
վրայօք նամակ մը:

Սօֆի. — Կը ստէք Պարոն. ինչ է այն նամա-
կին իմաստը, պատմէ ինձի:

Թափառնիկոս. — Ծշմարտը կ'ուզես, ըն-
տանիկան գալտնիք մ'է զոր սրտիս մէջ պահեր եմ:

Սօֆի. — Է՛հ, Պարոն Թափառնիկոս, պարա-
հանդէսի մէջ մեզնէ ուրիշ մարդ չմնաց: (Դիմալի
հանկոյ) Դիմակնիս վար առնենք և այնպէս խօ-
սինք. (Թափառնիկոսին դիմալի կը փաշէ) մինչեւ
այսօր քեզմէ գալտնիք մը ծածկած չունիմ, թէ
որ կ'ուզես ինձի հաւատարիմ մնալ և իզմէ սիր-
ուիլ, ինչ որ ալ ըլլայ այդ գալտնիքը զոր սրտիդ
մէջ պահեր ես, կը պարտաւորիս ինձի հաղորդելու.
ապա թէ ոչ, չուտով պիտի հասկնամ որ ինչ ու-
րիշ կին մ'ալ կը սիրես. թող մեր սիրոյ չլթայն
այս վայրկեանէն խորտակի, է՛հ, գիտես որ մեծ ա-
մօթ է մարդու մը երկու կնիկ սիրել:

Թափառնիկոս. — Զէ անուշիկս, չէ սիրու-

նիկս, քեզմէ զատ ուրիշ մը սիրած չունիմ և չը պիտի ունենամ, սէրս քեզի նուիրած եմ. կ'ուզեմ որ միշտ քու քովդ մնայ. ինչո՞ւ ասանկ կասկածներու կ'երթաս: Այն նամակը աղջիկիս ուղղեալ է, և ինչպէս որ ձեզի յայտնի է, նշանուած է, ուրիշ նորերուկ պատանի մը կ'ուղէ իրեն գրաւել աղջիկս, ա՛նա աս է գործը...

Սօֆի. — Ապրիս... կեցիր հիմա կարդամ նամակը և երթանք, վասն զի անձրեւը դադրելիք չունի: (Կարդալով) «Առ Պ. Թովմաս Մելիսեդեկեան»: Ա՛հ, սխալմամբ ուրիշ նամակ առած ենք, ասոր գրերը չեն կարդացուիր... չատոնց ի վեր գրուած է իմ ամուսնոյս ուղղեալ:

Թափառնիկոս. — Կարդայ տեսնենք մէջը...

Սօֆի. — (Կարդալով) «Անցեալ... or... եկեղեցիէն... ելած ժամանակդ... չեն կարդացուիր որ...»

Տ Ե Ս Ի Լ Է.

ՆՈՅՆԲ, ՄԱՐԹԱ, ԹՈՎՄԱՍ, ՆԻԿՈ

Թովմաս. — (Վազելով) Աս անձրեւին ո՞ւր պիտի երթանք:

Թափառնիկոս. — Դիմակները...

Մարթա. — Ի՛նչ անձրեւ:

Թափառնիկոս. — (Զեոֆովը երեսը ծածկելով) Ո՞ւր փախչինք:

Սօֆի. — Դիմակները...

Մարթա. — Եկէք հասէ՛ք, Նիկո...

Թովմաս. — Վա՛յ շունչանորդիներ...

Նիկո. — Ո՞ւր է, բռնեցէք ծեծեմ...

Թափառնիկոս. — Փախչինք: (Թափառնիկոս և Սօֆի դռնէն դուրս ելնելու կը ջանան: Մարթա Թափառնիկոսին շրջագգեսեւէն բռնած կը փաշէ, Թովմաս սաղիս անդին վազվրոսելով Սօֆին բռնէ կ'աշխատի. Թափառնիկոսի և Սօֆիի մէջմէկ ոտք դուրս փախչելու կը ջանան, որք կ'արգիչեն Թովմաս ու Մարթա):

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

(Թախտոնիկոսի սան մեջ տրան մը, երկու սեւեռակ
դիւնացի դիւնաց, աջ կողմը պատուհան մը՝ որ փո-
ղոցը կը նայի):

Տ Ե Ս Ի Լ Ա.

Յրանեակ. — (Արոտի վրայ նստած քաշիկնակ
ի ձեռին աչերը կը արեւ) Աէ՛ր... սէր. այս գիշեր
ալ վանեցիր արտեւաններէս այն անուշ նինջը որ
սիրահարեալ սրտերու առժամանակեայ յանկուցիչն
է. բաբէ՛, կը փախչիս աչքերէս, զրկուեցայ ես
քեզմէ, միայն արտասուք թափել մնաց ինձի
բաժին, և այն այս երիտասարդ հասակիս մէջ: Ամ-
բողջ գիշեր թաշկինակ ի ձեռին արտասուքս սրբելով
ժամերուն անցնելուն կը սպասէի անկողնոյս մէջ...
ո՛վ Աստուած իմ, սիրոյ թակարդին մէջ իյնողնե-
րուն ինչ դժուար է եղեր քնանալը... սիրակա-
նէն հեռու: Ո՛հ, նինջդ անուշակ անհաշտ թշնա-
միդ սիրոյ, ո՛ւր ես, եկուր ծանրացի՛ր արտեւան-
ներուս վրայ և ցրուէ՛ մտքէս դառն խորհուրդ-
ները որք զիս գերեզման պիտի մղեն: Ահ, Լեւոն,
չքնաղդ իմ Լեւոն, քեզմէ հեռու մեռեալ եմ ես,
քու ներկայութիւնդ է որ հոգի կու տայ ինձի, կը

սիրեմ գընդ մահու չափ, կեանքս քեզի հետ ան-
ցնելու որոշած եմ, քեզի նուիրած եմ իմ սիրտս,
քեզի համար ստեղծուած եմ... թող հայրս սպառ-
նալեօք խրոխտայ և անէծք թափէ գլխուս, ընդ-
ունայն է... թող մեր սիրոյ ամրապինդ չլթայն
քայքայել աշխատի, անօգուտ է. չպիտի յաջողի
իր բարբարոսական ձեռնարկութիւնը: Ա՛հ, Լեւոն,
առաջին անգամ որ տեսայ գընդ, սիրեցի, քու
մէկ նայուածքդ հրապուրեց զիս, և երբ խօսիլ
սկսար, բառերը սիրաբայր շուրթերէդ սահնով,
սիրտս մտան վիրաւորեցին զանիկայ, ոչ ոք կրնայ
բուժել այն վէրքը բացի քեզմէ: Քու շունչդ գե-
փիւռի պէս քաղցր է. և երբ քաղցրաբայր շուր-
թերէդ սկսի փչել անուշ բուրումն կը ծաւալի
շուրջանակի. իբր թէ անուշահոտ իւրի սրուակի
բերանը բացուէր, իսկ երբ շուրթերդ անշարժ
դիրք մը առնուն, վարդի նախանձն կը յուզին.
աղջիկ մ'եմ, չեմ կարող նկարագրել, բանաստեղծ
մը բլլալու էի որ ճիշդ քու պատկերդ ըսէի, և
աղջիկ մը այսպիսի պատանի մը չպաշտէ, զո՞վ
սիրէ... ինչպէս սիրտս կը բաբախէ: (Պատուհանէն
նայելով) Ինչ կը տեսնեմ Լեւոնն է... արդեօք կը
սխալիմ: (Այլը արեւելով) Նա ինքն է: (Ատղիս անդին
վազելով) Զիս գրկելու կու գայ, հասի՛ր Լեւոն...
միս մինակ եմ... հասիր անգամ մը փարիմ քեզի:
(Յնորածի պէս) Եկո՛ւր վարդագեղ այտերէդ սիրոյ
պատուդներ քաղեմ (միշտ վազելով):

Տ Ե Ս Ի Լ Բ.

ՆՈՅՆ, ՆԻԿՈ

Նիկո. — (Վազեղով) Փախան թշուա...

Երանեակ. — (Առանց Նիկոյին երեսը նայելու կը պղտի) Ա՛հ իմ սիրունը Լեւոնիկս...

Նիկո. — Ի՞նչ կ'ընէք օրիորդ, պիտի խղճէք զիս:

Երանեակ. — Ա՛հ դուն...

Նիկո. — Ես ի՛նչ յանցանք ունիմ... ես բռնեցի անոնք փախան:

Երանեակ. — Ա՛հ ես եմ մի՛ բաժնուրի:

Նիկո. — Թող զիս երթամ գանեմ:

Երանեակ. — (Միշտ պղտած) Ա՛հ կ'ուզես զիս թողո՞ւլ:

Նիկո. — Օրիորդ... Տիկին, փախուցի՞ր:

Երանեակ. — Դուն կ'ատես զիս... դուն Լեւոն:

Նիկո. — Խելքդ գլուխդ բեր:

Երանեակ. — Դուն Լեւոնն ես որ ուրիշի կերպարանք կը ներկայանաս:

Նիկո. — Ես Նիկոն եմ ձեր ծառան:

Երանեակ. — Զիս խաբել կ'ուզես... պատահանէն տեսայ դուն Լեւոն...

Նիկո. — Օրիորդ, Լեւոնը չեմ ճանչնար, և ոչ այ Լեւոնն եմ:

Երանեակ. — Լեւոնն ես դուն, Լեւոն...

Նիկո. — Լեւոնն ես... Լեւոնն ես... աս ինչ փորձանքի հանդիպեցանք, բռնի Լեւոն ընել

կ'ուզէ զիս... Թող զիս երթամ գործ ունիմ, օրիորդ ես չեմ Լեւոնը, սատկի չուն շան որդին ով որ է: ես Լեւոնը չեմ գիտեր:

Երանեակ. — Դուն Լեւոնն ես, դուն ինքզինքդ չես ճանչնար:

Նիկո. — Ըսելիք չմտաց. կարելի է որ ես սխալած ըլլամ:

Երանեակ. — Հերիք է, մի տանջեր զիս, քեզի համար կեանքս վտանգի մէջ դրած եմ: (Պագնելով Որքան կը փափաքէի քեզ համբուրել. և դուն զիս չես պագներ:

Նիկո. — Համբուրեմ տիկին... համբերէ... համբուրէ քիչ մը, հիմա կը համբերեմ... համբուրեմ ըսել կ'ուզեմ. ես ասանկ բան ըրած չունիմ... քաջայերուէ Նիկո: (Կը հարբուրէ) Ա՛հ... (Լեւոնը դրան առջեւ կը տեսնուի) Ծուռկերս կը դողդղան (Երանեակ արոտի վրայ կ'իյնայ):

Տ Ե Ս Ի Լ Գ.

ՆՈՅՆԲ, ԼԵՒՈՆ

Լեւոն. — (Վազեղով) Ինչ կը տեսնեմ, ա՛յ ուխտադրուծ աղջիկ... ինձի այնքան գգուանք և հիմա ծառային հետ. ապերախա ծառայ. (Նիկոն կը հրէ) ըրածդ ի՞նչ է:

Նիկո. — Ըրածս... ըրածս... ես ի՞նչ գիտնամ, բան մ'է կ'ընեմ... ես ծառայ մ'եմ ինչ որ

հրամայէ օրիորդը զայն կատարելու պարտաւոր
եմ... ինձի կ'ըսէ որ դուն Լեւոնն ես... Ես Լեւ-
ոնն չեմ կ'ըսեմ. անիկայ կը պնդէ թէ ես Լեւոնն
եմ. է՛հ, ըսի, հարկաւ ինքը իզմէ աղէկ գիտէ ով
ըլլալս, ինչ ըսեմ, մինչուկ չիմա ինքզինքս Նիկո
գլխէի, սխալած եմ, Լեւոն եմ եղեր... ո՛վ գիտէ
ինչ շունչանորդի սրիկային մէկն է աս Լեւոնը,
դուք կը ճանչնաք զինքը թերեւս. համբուրէ զիս
ըսաւ. ես որ մինչեւ չիմա աս բառը չատ քիչ ան-
գամ լսած եմ, գործուլութիւնն ալ տեսայ. և դուն
կը հարցնես թէ ինչ է ըրածս. աղւոր հարցմունք:

Երանեակ. — (Սրապիւղով) Ո՛ւր եմ ես... (Լե-
ւոնը տեսնելով) Ա՛հ Լեւոն դուն... դուն...

Լեւոն. — Ես... ես... կարծեմ անյարմար
ժամանակին եկայ... ճիշդ այն կէտին որ Նիկոն
համարյոք կը թափէր այտերուդ...

Երանեակ. — Նիկոն... Նիկոն... ա՛հ, քնա-
ցած ժամանակս... թերեւս...

Լեւոն. — Ա՛հ թշուառական... (կը զարնէ
Նիկոյին որ կը փախչի):

Երանեակ. — Ի՞նչ է Նիկոյի յանցանքը:

Լեւոն. — Դեռ կը համարձակի՞ս հարցնելու,
դունէն ներս մտած ատենս քեզ կը համբուրէր, և
դուն անխօս...

Երանեակ. — Միթէ դուն չէի՞ր որ կու գայիր:

Լեւոն. — Ի՞նչ կ'ըսէք, ես չիմա եկայ:

Երանեակ. — Պատուհանէն տեսայ որ կու գա-
լիր... չգիտեմ վրաս թմրութիւն մը եկաւ, ամո-
ռի վրայ ինկայ... և...

Լեւոն. — Նիկոն իզմէ առաջ մտած ըլլալուն
պահուեցայ որ ելնէ վերջը մտնեմ. երբ տեսայ որ

ելնելիք չունի դուռն ալ բաց էր մտայ, և տեսայ
որ...

Երանեակ. — Ներէ ցնորեալ սիրունայդ...
ուրեմն Նիկոն սխալմամբ (շարդ) Թշուառ եմ ես...

Լեւոն. — Սրբէ՛ արցունքդ, կը ներեմ քեզի...

Երանեակ. — Բոլոր գիշերը չքնացայ... մէկը
չկրցի գտնել որ խրկէի քեզի իմաց տալու թէ
գայիր. միս մինակ էի... և չիմա որ առտու
եղաւ...

Լեւոն. — Նամակդ առնելուս պէս չուտով
տնէն ելայ պարահանդէս գացի, հոն ալ քիչ մը
նստայ, սուս դարձայ որ պառկիմ քնանամ...
չկրցի քնանալ որ...

Երանեակ. — Ի՞նչ նամակ... ես չգրեցի:

Լեւոն. — Դեռ ցնորած ես. գրածդ չես յի-
շեր. մանաւանդ իմացուցած էիր թէ այս առտու
կանուխ դամ:

Երանեակ. — Կը սխալիս Լեւոն...

Լեւոն. — Ինչպէս կը սխալիմ. իմ նամակս
ալ ընդունած ըլլալդ գրած էիր:

Երանեակ. — Ես նամակ չառի քեզմէ... ու-
րո՞ւ հետ խրկեցիր:

Լեւոն. — Մեր ծերուկ Անթառամին հետ. և
ինչպէս որ ապստամբ էիր, պատուիրեցի որ խո-
հանոցին պատուհանէն վար նետէ: Բայց... նստե-
լաւ ամոռ չունի՞ք հոս:

Երանեակ. — Չարմանայի բան... սա խու-
ցին մէջ ամոռ կայ երթամ բերեմ: (Երթալու վրայ):

Լեւոն. — Թո՛ղ ինձի, ես բերեմ:

Երանեակ. — Ինչպէս կրնայ ըլլալ որ ինձի

նամակ գրէ և ես ալ պատասխանը խրկեմ... բո-
լորովին անծանօթ են ինձի այս նամակագրու-
թիւնները... խոհանոցին մէջ փնտռեմ նայեմ իր
նամակը :
(Կ'երթայ)

Տ Ե Ս Ի Լ Դ.

ԹԱՓԱՌՆԻԿՈՍ, ՎԵՐՋԻ ԼԵԻՈՆ, ԵՐԱՆԵԱԿ

Թափառնիկոս. — (Վազեղով) Շունչս հատաւ
վազելէն, այնչափ խայտառակութիւն... խեղճ Սո-
ֆիս ալ ետեւէս կը վազէր, իյնալով երկելով. տե՛ս
սա երկու ցնդած պառաւներուն ըրածը, մեզի
բռնելու համար. պարահանդէս եկած են... թէ
որ իմացուի ասոնք... ով կը կանչէ զիս իր տու-
նը... անպատիւ եղայ : (Արողի վրայ կը նստի) :

ԼԵՆՈՆ. — (Արող բերելով) Ա՜հ Երանեակ քու
սիրոյդ համար...

Թափառնիկոս. — Ա՜հ իմ սիրոյս համար... (Փա-
սով կը ծեծե) ա՜հ իմ սիրոյս համար... ուրիշ տեղ
մը որոշենք տեսնուելու համար... առանձին
մնանք... քեզի կը պատմեմ հօրդ ատամնաբու-
ժութիւնը : (Միշտ ծեծելով) Շատ կը սիրեմ զքեզ...
լեզուով չեմ կրնար բացատրել, ուր մնաց թէ...
փատով... թէ որ ինձի նամակ գրելու ըլլաս...
հասցէն այսպէ՛ս ըլլայ, առ Յ. Գ. Կ. ԼԵՆՈՆ, Սի-
րահարեալներու փողոց թիւ 20 :

ԼԵՆՈՆ. — Ինչո՛ւ կը զարնէք, Պարոն,

Թափառնիկոս. — Շատ կը սիրեմ զքեզ...

Երանեակ. — Բաւ է բաւ, բարբարոս մարդ,
չե՛ս ամէնար ուրիշ կնիկներ կը սիրես այդ տարի-
քիդ մէջ :

Թափառնիկոս. — Դէմ կը խօսիս :

Երանեակ. — Այո՛ կը խօսիմ. ասիկայ իմ
հոգիս է դուք զայն մեռցնել կ'ուզէք... կը սի-
րեմ զինքը, ամուսինս է. կ'իմանա՞ք :

Տ Ե Ս Ի Լ Ե.

ՆՈՅՆՔ, ՍՈՖԻ

Սոֆի. — Շունչս հատաւ վազելէն... քեզ
կորուսի... ի՞նչ բնեմ, ո՛ւր պահուիմ :

Թափառնիկոս. — Մի խօսիր, գնա պահուէ
սա խուցին մէջ :

ԼԵՆՈՆ. — Կը խնդրեմ Պ. Թափառնիկոս, լսէ
աղաչանքս, ազջիկդ ինձի տուր, զինքը երջանիկ
պիտի բնեմ, կ'աղաչեմ, անգուժ մ'ըլլար, իր սի-
րովը կ'այրիմ կը տոչորիմ :

Թափառնիկոս. — Ինչ որ կ'ուզէք ան ըրէք,
կորսուեցէք աչքս չտեսնէ : (Կը նստի արողի վրայ) :

Տ Ե Ս Ի Լ Զ.

ՆՈՅՆՔ, ԹՈՎՄԱՍ

Թովմաս. — Վերջապէ՛ս ձեռք բերի զինքը,
բարեւ Պարոն :

Թափառնիկոս. — (Արողն երկելով) Հրամ-

մեցէք Պ. Թովմաս... այսքան կանուխ... երէկ
գիշեր աղւոր զուարճացանք, բաւական գինի խմե-
ցինք... ես ալ հիմա արթնցայ... գիշերուան հա-
զուստովս կը նստիմ: (Մեկուսի) Կեղծենք:

Թովմաս. — Զեղի հետ խօսելու եկայ:

Թափառնիկոս. — Կրնաք խօսիլ... բայց
առաջուց ըսէք ինձի, Տիկինին ցաւը ի՞նչպէս եղաւ:

Թովմաս. — Շատ հանգիստ է, ձեզի ալ բա-
րեւ ըրաւ:

Թափառնիկոս. — Ողջ ըլլայ, խեղճը ո՛րքան
կը տանջուէր:

Թովմաս. — Զեղի քանի մը խօսք պիտի
գրուցեմ, բայց մի սրբողիք:

Թափառնիկոս. — Սրբողի՞ն ինչ ըսել է.
հրամմեցէք խօսեցէք... սուրճ մը բեր նիկօ:

Թովմաս. — Դուռն սրիկային մէկն ես... դուռն
անառակին մէկն ես... դուռն սինլքորին մէկն ես...
դուռն բարբարոսին մէկն ես... դուռն խարդախ
մէկն ես... վերջապէս մարդու կերպարանքով ի-
շուռն մէկն ես:

Թափառնիկոս. — Ո՞վ ըսաւ:

Թովմաս. — (Պօռալով) Ո՞վ կարծեցիր զիս...
կինս առնես պարահանդէս տանիս:

Թափառնիկոս. — Հիւանդ էր օգափոխու-
թեան համար տարի:

Թովմաս. — Զիս կը խաբէք սրիկաներ, աչ-
խարի առջեւ քեզ իբրեւ սրիկայ մէկն ներկայա-
ցնելէս ետքը վրէժ ալ պիտի լուծեմ:

S T U T L E.

ՆՈՅՆԲ, ՄԱՐԹԱ

Մարբա. — Աստուած փորձանքնիդ տայ:

Թափառնիկոս. — Աս ո՞վ է:

Մարբա. — Տես ով եմ:

Թափառնիկոս. — Պարոնը կարծեմ իմ կինս է:

Մարբա. — Այդպէս է, անիծից ծնունդ. ինչ-
պէս, շատ աղւոր է:

Թափառնիկոս. — Ինչ բան:

Մարբա. — Սոխակի պէս կը խօսի:

Թափառնիկոս. — Ո՞վ:

Մարբա. — Տատրակի պէս կը նայի, այն-
պէս չէ:

Թափառնիկոս. — Ինչ ըսել կ'ուզէք:

Մարբա. — Ըսել կ'ուզեմ որ սիրամարդի պէս
պճնատէր է: Ինչպէ՞ս էր գնդասեղի ցաւը... ասկէ
չխտակ բանտ պիտի երթանք:

Թովմաս. — Պատասխան տուր, ո՞ւր կը գըտ-
նուի հիմա իմ կինս:

Թափառնիկոս. — Ինձի՞ կը հարցնէք:

Մարբա. — Համբերեցէք Պարոն Թովմաս,
հիմա ամէնն ալ երեւան պիտի գան. նախ և ա-
ռաջ սա հագուստս փոխեմ (Սօֆիին մտած խոշոր
կը մտնէ):

Թափառնիկոս. — (Մեկուսի) Ինչպէս պիտի
կրնանք ազատիլ:

Մարթա. — (Սօֆիին փաշկոսեղով) Ահա ձեր կիւնը, նամակ մ'ալ ունի ի ձեռին...

Թովմաս. — Սատանորդի կին, կը խաբես զիս... ի՞նչ նամակ է անիկայ, կարդա՛ մտիկընենք:

Սօֆի. — Ներէ իմ սիրելի ամուսինս, (կը կարդայ).

«Առ Պ. Հ. Թովմաս Մելիսեղեկեան».

Թովմաս. — Ինձի համար է... չըլլայ որ առեւտրական գաղտնիք մը ըլլայ:

Սօֆի. — (Կարդալով).

«Սիրեցեալդ իմ, անցեալ օր եկեղեցւոյն դրան առջին կեցած ինձի սիրոյ նշաններ կ'ուղղէիր ձեռնովդ... Բովս եղող մեկ փանի կնիկներ տեսան ու կասկածի գացին, կ'աղաչեմ ուրիշ անգամ զգուշանաս... Թափառնիկոսին տուն չգտնուած ժամանակը...»

Մարթա. — (Մեկուսի) Աս ի՞նչ է...

Սօֆի. — (Շարունակեղով)

առտուններն են... կրնամ գալ ու տեսնուիլ ընել հետս:

ՄԱՐԹԱ»

Թովմաս. — (Մեկուսի) Ո՛վ Աստուած իմ, ո՞ւրիշ գտար այդ նամակը...

Սօֆի. — Զեր գրգանէն...

Թափառնիկոս. — Դուն սրիկային մէկն ես... դուն անառակին մէկն ես... դուն ծերացած ցընդած ցո՛ղոկած սպառաւին մէկն ես... կրնա ալ

անանկ է... զիրար կը սիրէք անամօթներ, երիտասարդներէն ամէցէ՛ք:

Թովմաս. — (Շփոթած) Ե՛ս:

Թափառնիկոս. — Էական դերանուն կզակի

Ա. դէմք ուղղական:

Մարթա. — Մե՞նք:

Թափառնիկոս. — Էական դերանուն յոգնաւ կի ուղղական Ա. դէմք:

Թովմաս. — Ամենեւին...

Թափառնիկոս. — Մակբայ:

Թովմաս. — Սուտ...

Թափառնիկոս. — Ածական:

Տ Ե Ս Ի Լ Ը.

ՆՈՅՆԵ, ՆԻԿՈ

Նիկո. — Ամէնքն ալ հոս են...

Երանեակ. — Ահ իմ սիրուն Լեւոնս...

Նիկո. — Կը յիշես օրիորդ, քիչ մը առաջ ես Լեւոն էի... ի՞նչ աղէկ էր Լեւոնութիւնը:

Թովմաս. — (Ցած առ Մարթա) Ի՞նչպէս եղաւ որ աս նամակը իրենց ձեռքը կ'անցնի:

Թափառնիկոս. — (Ցած առ Սօֆի) Թէ որ այս նամակը չգտնային:

Լեւոն. — (Ցած առ Երանեակ) Անգամ մը քեզի հետ ամուսնանամ:

Մարքա. — (Յաժ առ Թովմաս) Ի՞նչ պիտի
ընենք :

Սօֆի. — (Յաժ առ Թափառնիկոս) Տեսնենք
ի՞նչ պիտի որոշեն :

Թովմաս. — (Յաժ առ Մարքա) Պատիւնիւ
չարատեղու համար անուշի կտպենք :

Մարքա. — (Յաժ առ Թովմաս) Ես ալ այն
պիտի ըսէի :

Թափառնիկոս. — (Յաժ առ Սօֆի) Անուշու-
թեամբ լմնցնենք սա խաղը :

Թովմաս. — Ձէք խօսիր...

Թափառնիկոս. — Ի՞նչ պիտի խօսիմ. իմ կինս
կը սիրես :

Թովմաս. — Հապա դուն որ իմինս կը սիրես :

Սօֆի. — Եւ տիկինը որ իմ ամուսինս կը
սիրէ :

Մարքա. — Եւ դուն որ...

Թափառնիկոս. — Դատի ելլալու ենք որպէս
զի իրաւունքը երեւան ելնէ :

Թովմաս. — Անպատիւ պիտի ըլլանք ամէն-
նիս ալ :

Սօֆի. — Թող ըլլանք, իրաւունք կ'ուզենք
մենք...

Մարքա. — Անամօթներ... Ինչ իրաւունք
ունիք իրաւունք ունենալու :

S E U I L Թ.

ՆՈՅՆԻ, ՄԱՐԿԱՐ

Մարգար. — Բարեւ Պարոնայք և Տիկնայք :

Թափառնիկոս. — Բարի եկար Պարոն Մար-
գար, մեր դատը դուն տես. Պարոնը իմ կինս կը
սիրէ, ես ալ անորինը կը սիրեմ. իրաւունքը
որո՞ւ քով կը մնայ :

Մարգար. — Դուք արդէն դատը կտրեր էք,
կռիւ պէտք չէ հաշտուեցէք :

Երանեակ. — Հապա ե՛ս որ Լեւոնը կը սիրեմ :

Մարքա. — Պապանձէ :

Մարգար. — Ահա ես ալ հրապարակաւ կը
յայտնեմ միաքս, իմ փափաքս ալ ան է որ Երան-
եակը Լեւոնի հետը ամուսնանայ, և մեծազէս
շնորհակալ եմ որ առաջուց իմաց տուաւ :

Երանեակ. — Պարոն Մարգարի ցուցուցած
մարդասիրութենէն զո՞ն եմ, և ահա կը խոստանամ
մինչեւ վերջին շունչս Լեւոնի հետ ապրիլ :

Մարքա. — Եւ դուն կը խոստանաս ինձի հա-
ւատարիմ մնալ :

Թափառնիկոս. — Այո՛ :

Մարքա. — Այս եղելութիւնները պիտի մոռ-
ցուին... չեղածի պէս...

Թափառնիկոս. — Այո՛, անանկ պիտի ըլլայ :

Թովմաս. — (Առ Սօֆի) Ձեր ակառայի ցաւն
ալ կ'անցնի՞ր :

Սօֆի. — Կ'անցնի :

Թափառնիկոս. — Ամէնքնիս ալ ուխտենք
իրարու հաւատարիմ մնալ, զիրար սիրենք և այս
գալտնիքը մեր մէջ պահենք, որպէս զի պատիւ-
նիս չարատի :

Մարթա. — Ա՛յ, որքան որ չար բնասորու-
թիւն ունենաս դարձեալ կը սիրեմ զքեզ (կը
պագնէ Թափառնիկոսը) : Ասանկ պարագաներու մէջ
չեմ կրնար արատուքս զսպիլ : (Լալով) երբ կ'սկը-
սին համբոյրները բերնէս վազել, արջունքն ալ
աչքէս կը հոսի. դուն զիս լաւ մը չես ճանչցեր,
քեզի համար կը մեռնիմ ես :

Թովմաս. — (Լալով) Ձիս յարատուս չար-
ժեցիր իմ սիրուն Սօֆիս... որքան ժամանակ է
որ չուրթերս այտերուդ դպած չէին :

Լեւոն. — Ա՛յ իմ Երանեակս :

Նրանեակ. — Ա՛յ իմ Լեւոնիկս :

Նիկո. — Հապա օրիորդ որ զիս Լեւոն ըրիր :

Մարթա. — Աչխատէ աղջիկս Լեւոնը սիրելու :

Թովմաս. — Ասաւօտ եղաւ, երթանք Սօֆի :

Թափառնիկոս. — Քովս եկուր անուշիկս :

Մարթա. — Ը՛հ, բերանդ պագնեմ :

Թափառնիկոս. — Ը՛հ, լեզուդ խածնեմ :

Սօֆի. — (Մեկուսի) Ինչպէս որ ձեռքս խածաւ :

Մարթա. — Ձեռքերդ սիրեմ :

Թափառնիկոս. — Սիրէ սիրէ, կշտացիր :

Նիկո. — Ինձմէ զատ ամէնքն ալ ոտքի
վրայ են :

Թափառնիկոս. — Ի՞նչ կը խնդաք (կ'երգէ) .

Հոս դպրոց մ'ե բարոյական,
Կառավարիչն է ձեր խղճի ձայն,
Թաւրեղութիւնք անոր դասեր,
Որոնց մեքն ենք դասասունք :

(Ամենիք մեկեւն եղանակաւ) Ինչ ծանր պաշտօն :

Մնաք բարեաւ հանդիսականք,
Կ'աղաչեմք մեզ ալ չնոռնաք,
Կերակրեցեք մեզ նիւթապէս,
Որ կերակրիք բարոյապէս :

(Ամենիք երթալու վրայ)

Նիկո. — Հապա օրիորդ որ զիս Լեւոն ըրաւ :

ԵՐԿՈՒ ՏԷՐՈՎ ԾԱՌԱՅ ՄԸ

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՈՒ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

Ա Ն Զ Ի Ն Ք

Անսօն

Թեովիլի

Մարգրիտ

Երուանդ

Բիրաբ

Կովիկ

Վանաստական

Սեդանաւոր

Անսօնի աղջիկն

Թեովիլիի հօրեղբորորդին

Կովիկի մայրը

Ծառայ Անսօնի եւ Թեովիլիի

Երկու Տէրով ծառայ մը Զ. Յ. Պարոնեանի յոյրորդին անախայ մնացած երկերէն մին է, զոր գտնելու եւ հրասարակելու անհուն քարեքաղղորիւնը կը պարտիմք Հրանէ հօ. Ասասուրի քարեպետական գրասիրութեանը : Մեր ձեռնարկած այս դժուար գործը արդէն Հրանէ հօ. ի մեզ ընձեռած այնքան գիտակից խորհուրդներուն ու քանկագին աշխատակցութեանը շնորհիւ միայն կարելի եղաւ ի գոյս հանել. եւ մեծ հոս հրապարակաւ կը յայտնենք իրեն մեր արագին շնորհակալութիւնը :

Երկու Տէրով Ծառայ մը Պարոնեանի առաջին գործերէն է, քանի որ հեղինակը հազիւ 22 տարեկան էր զայն գրած տակերը եւ առաջին գործի մը յոյր անխուսափելի քերութիւնները՝ անփորձութիւն, տեսակ մը տարածութիւն կը զգացուին տնոր մէջ, եւ կ'երեւայ այդ պատճառներով է որ Պարոնեան զայն մեկդի դրած ու հրատարակած չէր : Բայց միւս կողմէն քննական իրական Պարոնեանը կայ անոր մէջ իր անակնկալ գիտարար, արամիտ կասկեներովը եւ ամբողջ քիւսէին վստիւտուն ու կենդանի ընթացքովը որ ամբողջութիւնը շատ ներկայանալի ու արժեքաւոր երկ մը եղած է :

Յետոյ ուշ, ի տեսլիկով ալ մեր այս աշխատութիւնը հրատարակելը ունի իր անհուն նշանակութիւնը : Որովհետեւ այս առաջին երկը Պարոնեանի հետգրեցեալ ունեցած արտադրութիւններուն հետ ուսումնասիրելով ու քաղցասելով է որ պիտի կարենանք ձգրորդէն հասկնալ ու քաջանցել Պարոնեանի գրականութեան հետգրեցեալ տեսլիկովը ու իր տարածելի

վերջնական հասունութեան փութումն: Ասոր յաջորդող **ՊՈՆԿԸ** ալ արդէն որ նոյնպէս անհայ է եւ զոր սակայն դժբաղդաբար հետիւնակը աւարտած չէ եւ որուն ձեռագիրը հասակոտրային վիճակի մեջ անցած է մեր ձեռքը, պիտի ճանչցնէ մեզի Պարոնեանի աշխատութեան շուն եղանակը եւ քանկագին օժանդակ մը պիտի ըլլայ գրականութեան պատմութեամբ հետաքրքրուողին ձեռքը Պարոնեանի գրելու կերպը ուսումնասիրելու համար:

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻԶՆԵՐԸ

ԵՐԿՈՒ ՏԵՐՈՎ ԾԱՌԱՅ ՄԸ

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԱՌԱՋ ԻՆ

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Ա.

Մեծ արահ մը, երկու կողմ սեւեակներ

ԱՆՏՈՆ, ԿՈՄԻԿ

(Կովիկը արտի մը վրայ կը փնտրէ. Անտոնը սիկստի ձեռքին սեւեակէն կ'երէ եւ Կովիկը չտեսնար)

Անտոն. — (Չորս կողմ փնտրելով) Ո՛ւր գացեր է թշուառականը. բոլոր գործերս երեսի վրայ թողուցի եւ երկու ժամէ ի վեր է որ զինքը կը փնտռեմ: (Վիշտ փնտրելով) մարդ մը փնտռել ու չը գտնալը բաւական տանջանք է ինձի համար. բայց համբերութիւնս կը հասնի ոհ. (ուժգնակի) Կովի'կ Կովի'կ Կովի'կ:

Կովիկ. — (Մէկէն ի մէկ կ'արքննայ ու տեսնելով չտեսնար) Ո՛հ, Աստուած... (դողալով) Ինչ դող...

ինչ սոսկում... իշու մը ձայն ըլլալու էր որ այս-
քան վախ պատճառեց ինձի, (skryl կը skսնե) ինչ
կը տեսնեմ տէրս... ինքն է... (առ Անսոն) տէ՛ր,
կարծեմ թէ զիս կանչեցիք, աւատիկ եմ:

Անսոն. — Ո՞ւր կորսուեր էիր. երկու ժամէ
ի վեր քեզ կանչելէն հողիս բերանս եկաւ:

Կոմիկ. — (Մեկրաւի) Եթէ քառորդ մըն ալ
կանչէր հողին բերնէն դուրս պիտի ելլէր: (Բարձր)
Ի՞նչ կ'ուզէք տէ՛ր. հրամաններուդ պատրաստ եմ:

Անսոն. — Կ'ուզեմ որ պապանձի՛ս, և ամբողջ
մը բերես:

Կոմիկ. — Լաւ:

Անսոն. — Տակաւին կը խօսի՞ս:

Կոմիկ. — (Արտուր կը դնէ) Հրամայէ՛ տէր
հասեցէ՛ք. հանգչեցէ՛ք որպէս զի հողինիդ դարձ-
եալ իր տեղը դանայ:

Անսոն. — (Կը նստի) Արդէն այսօր քիչ մը
տկարութիւն ունէի, այս տկարութեանս վրայ
երկու ժամ շարունակ քեզ փնտռել և պօռալը
բոլորովին տկարացուց զիս: Ըսէ՛ ուրեմն ուր կոր-
սուեր էիր:

Կոմիկ. — Կորսուած չէի տէր. յոգնութիւն
առնելու համար քիչ մը ամթուրի վրայ հստայ.
ապահով եղի՛ք որ ձեր ծառան երբէք չկորսուիր:

Անսոն. — Լաւ, զիս փնտռող մը եղա՞ւ:

Կոմիկ. — Մեր պարտատէրներէն բաւական
ձեզ փնտռողներ եղան. բայց ես ամէնուն ալ
պատասխանեցի. ոմանց քաղաքավարութեամբ և
ոմանց անքաղաքավարութեամբ, ոմանց անուշա-
թեամբ և ոմանց խստութեամբ. ամէնուն ալ հար-
ցումներուն համեմատ պատասխանելով, երբեմն

մարդկօրէն երբեմն իշօրէն, վերջապէս առանց
ձեր պատուոյն արատ մը բերելու՝ ամէնն ալ
վաշտեցի. աղէկ չըրի՞ տէր:

Անսոն. — Ես ալ ըլլայի քեզի պէս պիտի
ընէի. չատ աղէկ ըրեր ես. կրակ մը բն՛ր սա
սիկառս վառեմ:

Կոմիկ. — Շատ աղէկ: (Կ'երթայ):

Տ Ե Ս Մ Ր Ա Ն Բ.

ԱՆՏՈՆ, առանձին

Անսոն. — Թէպէտ և երբեմն երբեմն զիս կը
բարկացնէ, բայց դարձեալ չատ գոհ եմ իրմէ:
Ճշմարիտը խօսելով ինքզինքս երջանիկ կը սեպեմ
այսպիսի ժրաջան ծառայ մը ունենալուս վրայ:
Խեղճ Կոմիկ, բոլոր օր իմ ետեւէս կը վազէ կրակ,
ջուր և այլն բերելու համար. ի վերայ այսր ամե-
նայնի այս պաշտօնը լաւ կրթեց զինքը և կը
յուսամ որ քիչ ժամանակէն երեւելի ծառայ մը
կրնայ ըլլալ: Ասկէց ի զատ տնտեսական գիտու-
թեան այնքան հմուտ է որ, անթուրթենէ մեռնե-
լու կէտն ալ հասնի դարձեալ իր եօթն ֆոտանք
ամսականէն ստակ մը չվասնէր. այո՛ այո՛ պէտք
է որ իր գովեստը ընեմ: Հագած հագուստները՝
զօրս քսան և հինգ տարի առաջ իմ հարսանեացս
գիշերը իրեն շնորհեր էի՝ այնպէս մաքուր կը պա-
հէ որ, տաանուվեց տարուան օրիորդ մը անգամ
չկրնար պահել. և եթէ ողջ մնայ հարիւր տարի
ալ կրնայ հագնիլ: Ասոնց ամէնը մէկդի թողով

գանք իր մէկ յատկութեանը զոր նուազ մարդիկ ունին: իր հաւատարմութիւնը կ'ուզեմ ըսել. այո՛ իր հաւատարմութեամբն է որ այսքան սիրելի եղած է ինձի: Ահա այսպիսի յատկութիւններով զարդարուած ծառայ մըն է: Մըջիւնի պէս ժրջան, ճագարի մը պէս մաքուր և չունէն աւելի հաւատարիմ:

ՏԵՍԱՐԱՆ Գ.

ԿՈՄԻԿ ԵՆ ՆՈՅՆ

Կոմիկ. — (Վազեղով) Տէ՛ր, կրակ չկրցի գլտնել. ասան մէջ ծակ ծակ չձգեցի. ամէն տեղ նաշեցի չկայ. եթէ ուզէք երթամ կրակի տեղ պողջուր բերեմ. առողջարար է:

Անսօն. — Դու երթալով ապուշ կը լինիս. տեսած ունի՞ս որ ջրով սիկառա վառեն:

Կոմիկ. — Զրով սիկառ մարեղնին շատ անգամներ տեսեր եմ, բայց վառածնին դժբաղդաբար ո՛չ. աղէկ միտքս կը դայ. ձեր կողակիցը հողին աւանդած գիշերը, Աստուած ողորմի հողւոյն, տուփ մը լուցկի առեր էի իր կանթիկը վառելու համար. գործս լինցնելէն յետոյ զանոնք սա գրպանիս մէջը դրի. կարծեմ թէ հոս են. (կը փնտռէ) վասնզի ես ընտել բան մը կորուսած չունիմ, եթէ ուզէք վառեմ անա գտայ:

Անսօն. — Թող կենայ Կոմիկ. (շարով) այս լուցկիները սրտիս մէջ նոր վէրքեր կը բանան. (դռնօրէն) երջանիկ էի ես կողակցիս հետ. իսկ

երբ զինքը կորուսի, երջանկութիւնս ալ մէկտեղ կորսուեցաւ, և հիմայ այսպէս թշուառ... և...

Կոմիկ. — Մի լար տէր, պարապ տեղ մի թափէք ձեր արցունքները. հիմայ աւելի երջանիկ էք, ինչու որ բոլոր օր կ'ուտէք կ'ըմպէք կը քնանաք, ասկէց անդին ինչ երջանկութիւն կ'ուզէք ունենալ. անխոյթ եղէ՛ք, անխոյթ. անցեալը մտքերնիդ բերելով ապառնիդ մի թշուառացնէք ի զուր. անհող եղի՛ր տէր. ես ամէն բան կարգի կը դնեմ. թէ որ երթաք քիչ մը քնանաք աղէկ կ'ընէք:

Անսօն. — Լաւ ըսիր երթամ քիչ մը քնանամ որպէս զի տխուր յիշատակները մտքէս ելլեն. ժամէ մը կը գամ, հոս գտնալու եմ զքեզ:

Կոմիկ. — Միշտ հոս պիտի ըլլամ: (Անսօն կ'երթայ, Կոմիկ անոր ետեւէն կ'երթայ մինչեւ սենեկին դուռը):

ՏԵՍԱՐԱՆ Դ.

ԹԵՈՓԻԼԷ ԵՆ ՆՈՅՆ

Թեոփիլէ. — Ահ եթէ զինքը գտնամ բզիկ բզիկ պիտի ընեմ, ինչ ըսել է, տէր մը ամբողջ օր իր ծառան փնտռելու ետեւէ ըլլայ (դիպի Կոմիկ կ'երթայ):

Կոմիկ. — (Ետ կը դառնայ ու իրարմէն հետ կը զարնուի) Ահ գլուխ... ս'էֆ... դո՛ւք էք տէր... զի՞ս կանչեցիք աւասիկ եմ:

Թեոփիլէ. — Հո՞ս ես թշուառական. ինչ գործ ունիս հոս:

Կովիկ. — Ներկեցէ՛ք տէ՛ր. ձեր գալստեանը կ'սպասէի։

Թեոփիլէ. — Տուած նամակս տեղը տարի՞ր։

Կովիկ. — Այո՛, գեղեցիկ օրիորդի մը յանձնեցի՛ զայն. եթէ ուրիշ մըն ալ ունիք տուէ՛ք տանիմ։

Թեոփիլէ. — Ո՛չ. պատասխանը առի՞ր։

Կովիկ. — Այո՛, տէր։

Թեոփիլէ. — (Բարկոթեալ) Ինչո՞ւ չես տար ուրեմն։

Կովիկ. — Տալու բան չկայ տէր, պատասխանը բերնիս մէջն է։ Ինձի ըսին որ նամակաւ մը ձեզ պիտոր պատասխանեն։

Թեոփիլէ. — Լաւ, թէ որ նամակը բերելու ըլլան, առանց ուշանալու ինձի բեր։

Կովիկ. — Շատ աղէկ։

Թեոփիլէ. — Ես երթամ Մարտիրոսի նամակ գրելու. վասն զի շողենաւ այս իրիկուն կը մեկնի. թէ որ երուանդը հոս գալու ըլլայ, գուրցէ իրեն թէ զինքը տեսնել կ'ուզեմ։

Կովիկ. — Քանի մը գիշեր է որ Պ. երուանդը տեսած չեմ։

Թեոփիլէ. — Ինչպէս. երէկ գիշեր հոս չէր։

Կովիկ. — Ոչ տէր։

Թեոփիլէ. — Երուանդը երէկ չեկա՞ւ։

Կովիկ. — Ոչ տէր։

Թեոփիլէ. — Առջի իրիկուն հոս էր։

Կովիկ. — Ոչ տէր։

Թեոփիլէ. — Բայց ո՞ւր է։

Կովիկ. — Ոչ տէր։

Թեոփիլէ. — Ինչպէս ոչ։

Կովիկ. — Ո՞ւր ըլլալը կը հարցնէք։

Թեոփիլէ. — Այո՛։

Կովիկ. — Կարծեմ թէ... թէ... թէ...։

Թեոփիլէ. — Թէ՛յ կը խմէ ի՛նչ կ'ընէ. բայ՛ նամարձակ մի՛ վախնար։

Կովիկ. — Թէ՛յ խմել չէ տէր, այսինքն օրիորդ Մարգրիտի հետ կ'անցնէ իր ժամերը, դուք զինքը նամակատուն կը խրկէք, ա՛իկայ շխտակ Մարգրիտի տուն կ'երթայ. միշտ անոր հետ կը նստի։

Թեոփիլէ. — Ինչ կը նշանակէ այս ամէնը։

Կովիկ. — Այն կը նշանակէ որ կը սիրէ օրիորդ Մարգրիտը։

Թեոփիլէ. — Երուանդէն այսպիսի լուր մը երբէք չէի սպասեր, ինչ և իցէ, բայց լաւ գիտե՞ս որ...։

Կովիկ. — Այսքան կ'ըսեմ որ անցեալ չարաթ զինքը Մարգրիտի բազկացը մէջ տեսի. (Անկողնի) ուր էր թէ ես ըլլայի երուանդին տեղ. (բարձր) այո՛ տէր հիմայ կընաք դասել։

Թեոփիլէ. — Շատ աղէկ. պէտք է որ միշտ ինձի խնայ տաս ասանկ բաները, ես երթամ զինքը տեսնալու. բայց դարձած ժամանակս կ'ուզեմ որ քեզ հոս գտնամ. ապա թէ ոչ բզիկ բզիկ կ'ընեմ զքեզ (կ'երթայ)։

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Ե.

ԿՈՄԻԿ, առանձին

Բզիկ բզիկ ընել զիս, աս ալ աղէկ. յիրաւի անասունները ինձմէ հարիւր հազար անգամ աւելի երջանիկ են: Անոնք բոլոր օր կ'աշխատին իսկ գիշերները կը հանգչին. այլ ես գիշեր ցերեկ շարունակ կ'աշխատիմ. միշտ արթուն. բնաւ հանգիստ չունիմ. հազիւ թէ մէկ տէրս կը քնանայ միւսը կ'արթնայ, մէկը կ'երթայ միւսը կը գայ. երկուքն ալ մէկգմէկու ներհակ բնութիւններու տէր. երկուքին ալ քմացը համեմատ խօսելու պարտաւոր եմ. անտանելի վիճակ. մէկը մխիթարել միւսը շողոքորթել. բայց զարմանալին ալ այն է որ հազիւ հազ կրնամ մայր մը հոգալ: Թէ որ մէկ տէր մը միայն ունենայի, մայրս անօթու-թենէ պիտի մեռնէր և այն ատեն... (կը շայ):

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Զ.

ՄԱՐԳՐԻՏ ԵՆ ՆՈՅՆ

Մարգրիտ. — Կոմիկն է... այո՛ ինքն է ինչո՞ւ կը լայ արգեօք. Կոմիկ (գլուխը դպեցնելով), Կոմիկ... Կոմիկ...:

Կոմիկ. — Ա՜յ դժուր էք օրիորդ:

Մարգրիտ. — Այո՛ ես եմ. ի՞նչ ունիս, ինչո՞ւ կը լաս:

Կոմիկ. — (Լալով) Թշուառութեանս վրայ կ'ողբամ տիրուհիս. ինչ ընեմ ծառայ մ'եմ. միս մի՛նակ եմ. մխիթարիչ մը չունիմ, ո՛չ անմխիթար պիտի մեռնիմ:

Մարգրիտ. — Մի՛ վախնար չես մեռնիր դու. երթամ հայրս խրկեմ որ գայ քեզ մխիթարէ:

Կոմիկ. — Չէ՛ չէ՛ չէ՛. չեմ ուզեր:

Մարգրիտ. — Շատ աղէկ. քիչ մը գնա հոս-կից, վասն զի առանձին ըլլալ կը փափաքիմ:

Կոմիկ. — Լաւ երթամ. (խորշ կը պահուրսի):

Մարգրիտ. — Ուր էր թէ երուանդը չուտով հոս գար ու խօսակցէինք քիչ մը... ինչ ընեմ կը սիրեմ զինքը... բայց հայրս տակաւին չգիտեր. և թէ՛ միթէ պիտի բարկանայ երբ գիտնայ որ ես երուանդը կը սիրեմ. չեմ յուսար. վասն զի երբ ուանդը ագնիւ սիրտ մը ունի և մանաւանդ թէ անդիլի ծայր սէր իմ վրաս. ոտքի ձայն կը լսեմ... ինքն է... ինչ քաղուած... այո՛ չեմ խաբուիր... իմ սիրելիս երուանդն է... ինչ դէմք... ինչ անուշ նայեցուածք:

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Է.

ԵՐՈՒԱՆՂ ԵՆ ՆՈՅՆՔ

Երուանդ հագիւ քե կը գրկե զՄարգրիտ

Կոմիկ. — Է... է... էյ պարտն ինչ կ'ընես... ո՞ւր եմք:

Երուանդ. — Ի... ի... ի՞նչ կայ:

Կովիկ. — Ի՛նչ կը փնտաւս հոս... Ինչո՞ւ կը վախցնես օրիորդը:

Երուանդ. — Զինքը վախցնելու համար չեկայ:

Մարգրիտ. — Ես բնաւ չ'ախցայ:

Կովիկ. — Անիրաւ. օրիորդը առանձին ըլլալ կը փափաքի և դու եկեր իր հանգստութիւնը կը վրդովես. կորի՛ր... կորի՛ր կ'ըսեմ:

Մարգրիտ. — Ո՛հ Աստուած...:

Երուանդ. — Ո՛ր կորսուիմ. ի՛նչ ընեմ ապուշ է:

Կովիկ. — Օրիորդներու սիրտը գրաւելու համար պէտք է որ քիչ մը քիթիդ բերանդ շտկես և ապա ներկայանաս անոնց. դու անպուշի մէջն ես և ի՛նչպէս կ'ուզես որ օրիորդը քեզ սիրէ... ա՛հ անիծեալ զնա՛, գնա՛ չէ նէ...:

Երուանդ. — Բայց...:

Կովիկ. — Բայց մայց չեմ հասկնար, կորի՛ր կ'ըսեմ քեզի. եթէ չկորսուիս կ'երթամ Մարգրիտի հօրը ամէն բան կը պատմեմ:

Մարգրիտ. — (Առ Երուանդ) Գնա զնա ապուշ է:

Երուանդ կ'երթայ երբեմն երբեմն յես դառնալով:

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Ը.

ԿՈՄԻԿ ԵՆ ՄԱՐԳՐԻՏ

Կովիկ. — (Բարկուքեալք) Աղէկ որ շուտով հասայ, և ազատեցի զձեզ: Նայէ՛ սա անբան անասունին որ հոս եկեր շողօքորթութեամբ ձեր

ազնիւ սիրտը գրաւել կ'ուզէ. և մանաւանդ թէ ձեր հանգստութիւնը կը վրդովէ. վասն զի ինչպէս որ ինձի ըսիք առանձին ըլլալ կ'ուզէիք: այնպէս չէ՞ տիրուհիս:

Մարգրիտ. — Այո՛, բայց քեզի չվերարեւեալ բաներու մէջ ինչո՞ւ կը նստուիս:

Կովիկ. — Հապա որի՞ կը վերարեւի. մինչ կը տեսնեմ որ պատանի մը հոս կը գայ և ձեզ սիրել կ'ուզէ, ի՛նչպէս կ'ուզէք որ անտարբեր մնամ, երբէք չեմ կրնար հանդիսատես լինիլ այսպիսի տեսարանի մը. իբրեւ ծառայ չեմ ուզեր որ Պ. Երուանդը հոս գայ և ձեզի հետ խօսակցի: Մի նայիք որ ծառայ մ'եմ, ասանկ բաներու բաւաւ կան տեղեակ եմ. (վեկուսի) արդեօք ես կրնամ իրեն սիրելի մը ըլլիլ. (բարձր) ո՛հ օրիորդ. դուք ալ անանկ մէկը գտեր էք սիրելու որ չեմ կրնար հասկցնել: Տիրուհի, ձեզի երկու խօսք ունիմ ըսելու. կ'ընդունի՞ք չէ նէ ոչ:

Մարգրիտ. — Շուտ եղիր զուրբէ՛:

Կովիկ. — Ինչպէս ըսեմ, քաջայերութիւն պէտք է... անկարելի բան... օ՛ֆ... զղջացայ ասանկ խօսք մը բանալուս վրայ... ա՛հ... կը դողամ... քաջայերուէ՛ Կովի՛կ... ու՛ֆ... բու՛ֆ...:

Մարգրիտ. — Ինչո՞ւ այնքան ու՛ֆ... բու՛ֆ... շուտ եղի՛ր ըսէ՛:

Կովիկ. — Զերմ ունիմ, օրիորդ, ջերմ...:

Մարգրիտ. — Ինչո՞ւ բռնկի մը չես երթար ուրեմն:

Կովիկ. — (Մեկուսի) Աստուած իմ քաջայերութիւն ունենալու համար բժի՛շկի երթալու եմ.

(բարձր) ո՛հ օրիորդ... տիրուհիս... գիտնամ որ
չպիտի բարկանաք:

Մարգրիտ. — Բայց ձանձրացուցիր զիս:

Կովիկ. — Ձեմ կրնար ըսել որ...

Մարգրիտ. — Ուրեմն վաղուան ձգէ՛:

Կովիկ. — Ձէ՛ չէ՛ համբերեցէք ըսեմ: Ըսե-
լիքս աս է որ կը սի... սի... սի... բէ... քեզ...

Մարգրիտ. — Ո՞վ կը սիրէ:

Կովիկ. — (Մեկուսի) Միայն մ գիրը մնաց
ան ալ ըսելուս պէս կ'ըլլայ կը սիրեմ...մ. քիչ մըն
ալ համարձակութիւն եղաւ գնաց. (բարձր) օ-
րիո՛րդ օրիո՛րդ, կը սիրեմ զքեզ: (Մեկուսի) Ո՛հ
փրկուեցայ, այս մ գիրը շատ քրտնեցուց զիս,
վերջապէս ըսի, ի՛նչ ուրախութիւն (կը ցատկահարէ):

Մարգրիտ. — Ա՛յս էր որ երկու ժամէ ի վեր
չէիք կրնար արտասանել. ես արդէն գիտեմ որ
զիս կը սիրես ինչպէս որ ծառայի մը պարտքն է
իր տիրուհին սիրել. յայտնի բան մ'է:

Կովիկ. — (Մեկուսի) Դարձեալ սխալ հաս-
կցաւ: (Բարձր) Այդպէս սիրել չէ օրիորդ, դուք
չհասկցաք, կը սիրեմ զձեզ:

Մարգրիտ. — Սիրելը քա՞նի տեսաի է:

Կովիկ. — Համբաժ չունիմ, բայց այն սէրը...
սէրը... զոր ունիմ ձեր վրայ միշտ կը տանջէ զիս:
Դու ալ զիս կը սիրե՞ս:

Մարգրիտ. — (Քայլ առ քայլ կ'երթայ երբեմն
յեսու դռնուայով) Անբան:

Կովիկ. — (Ետեւեմ երթալով) Օրիորդ...:

Մարգրիտ. — (Կրկին) Անկի՛րթ:

Կովիկ. — (Կրկին) Տիրուհիս...:

Մարգրիտ. — (Կրկին) Ապո՛ւշ:

Կովիկ. — (Կրկին) Սիրուհիս...:

Մարգրիտ. — (Կրկին) Ապերա՛խտ:

Կովիկ. — (Կրկին) Ծառայ մ'եմ...:

Մարգրիտ. — Անասուն (կ'երթայ):

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Թ.

ԲԻՐԱՅ (կամաց կամաց գալով), ԿՈՄԻԿ

Կովիկ. — Թշուառութիւն թշուառութեան
վրայ: Ինչ ըսել է Երուանդը հոս գայ ու իմ տի-
րուհեայ հետը խօսի, գրկուի պագտուի, և այլն
և այլն: Ինչո՞ւ ձգեմ որ օրիորդ Մարգրիտը զուրիշ
մը սիրէ քանի որ ես ողջ եմ: Ի՛նչ, ծառայ լինե-
լովս մարդ չեմ աշխարհիս վրայ. միթէ ծառայ-
ները զգացմունք չունի՞ն, միթէ օրիորդներու վրայ
սէր չունի՞ն. մանաւանդ ինձի պէս լուսաւորեալ
ծառայ մը որ երկու տէրանց կը ծառայէ: Այո՛,
պէտք է որ ես Մարգրիտին սիրեմ, և թէ որ չյա-
ջողիմ կ'երթամ զինքս կը մեռցնեմ:

Բիրաբ. — (Խնդալով) Ո՞ւր կ'երթաս Կովիկ:

Կովիկ. — Ձգէ զիս, միշտ տանջանք, նե-
ղութիւն, վիշտ, ցաւ, ամէնն ալ իմ վրաս կը
թափփին, աշխարհիս վրայի բոլոր գէշութիւն-
ները իմ բոլորաբաժնիս կը պատեն. ո՛հ այս կեանքը
անտանելի է:

Բիրաբ. — (Թեւեմ կը բռնէ) Ի՛նչ ունիս գա-
ւազս:

Կովիկ. — Ունեցածներս տակաւին հիմա
ըսի...:

Բիրաբ. — Անանք կ'անցնին, բան մը չեն :
Կովիկ. — Այո՛, կ'անցնին բայց ե՞րբ : Միշտ
որ անոնք անցնին իս ալ մէկտեղ պիտի անցընեն .
ձգէ զիս :

Բիրաբ. — Բայց ինչո՞ւ այնքան այլապէս ես :
Կովիկ. — Ի՞նչու չպիտի այլապիտմ. չե՞ս գի-
տեր որ գեղեցիկ օրիորդներու տեսքը աղքատները
կ'այլապէս միշտ :

Բիրաբ. — Հետաքրքրութենէս պիտի ճաթիմ...
Կովիկ. — Մի ճաթիր, համբերէ՛ րսեմ. ահա
բոլոր սրտիս մէջ ուռեցածներս քեզի կը պատմեմ :
Հարկաւ կը ճանչնաք օրիորդ Մարգրիտը, այսինքն
իմ տիրոջս աղջիկը, հետեւապէս իմ տիրուհիս և
վերջապէս Երուանդին սիրուհին. կը սիրեմ, զինքը
բայց կը ցաւիմ որ չպիտի՛ կրնամ նպատակիս հասնիլ :

Բիրաբ. — Օրիորդ Մարգրիտը, տիրոջդ աղ-
ջիկը, տիրուհիդ, Երուանդին սիրուհին, բան մ'ալ
չհասկցայ. ասոնց չորսը մէկէն սիրել կ'ուզես :

Կովիկ. — Ո՛չ ո՛չ. քեզի ալ խօսք հասկցնե-
լու համար երկու շաբաթ առաջ պատրաստուելու
է. օրիորդ Մարգրիտը կը սիրեմ :

Բիրաբ. — Անիկայ ալ զքեզ կը սիրէ՞ :

Կովիկ. — Ոչ թէ միայն չսիրեր այլ նաեւ
կ'ատէ զիս :

Բիրաբ. — Ուրեմն ինչ ատեն որ նա քեզի
չսիրէր ի՞նչպէս...

Կովիկ. — Հազարումէկ հարցումներ կ'ընես.
զղջացայ քեզի խօսք մը ըսելուս. եթէ անիկայ ալ
իս սիրելու ըլլար գործը կը լմնար կ'երթար :
Բայց ես միշտ կը պաշտեմ Մարգրիտը, ինչ ընեմ,
կը սիրեմ զինքը :

Բիրաբ. — Բռնութեամբ չես կրնար սիրելի
ըլլալ Մարգրիտի, նայէ որ ուրիշ կերպով իր սիրտն
գրաւես. ես երթամ ժամէ մը կը գամ : (Կ'երթայ) :

Կովիկ սեւեկիկն դռան կրքնած կը կեկայ :

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Ժ.

ԵՐՈՒԱՆԴ, ՄԱՐԳՐԻՏ թեւ թեւի տուած, ԿՈՎԻԿ

Մարգրիտ. — Ի վերջոյ դարձեալ մէկզմէկ
տեսնալու բարեբախտութիւնն ունեցանք :

Երուանդ. — Այո՛, բայց ձեր ծառան, այն
ապուշը որչափ անկիրթ է, ձեր առջեւ այնքան
նախատեսք զիս որ, եթէ քիչ մ'ալ խօսէր ոտուը-
ներուս տակ պիտի ճզմէի զինքը :

Մարգրիտ. — Այո, չառ անկիրթ է, և զար-
մանալին ալ հոս է որ իր վիճակին չնայիր և իս
սիրել կ'ուզէ :

Երուանդ. — (Բարձրաձայն կը խնդայ) Հա՛...
հա՛... հա՛...

Կովիկ. — Ի՞նչ է այն, դարձեալ երկուքնիդ
մէկտեղ :

Երուանդ. — Այո՛ պարոն :

Կովիկ. — Տիրուհիս, չվախնաք լաւ մը ծեծեմ
զինքը :

Երուանդ. — Ինչ...

Մարգրիտ. — Կորի՛ր գնա՛ :

Կովիկ. — Կորսուի՞մ : (Ներսեան Կովիկը կը
կանչեն) :

Մարգրիս. — Հայրս է:
 Կովիկ. — Այո ինքն է:
 Ներսէն. — Կովի'կ. Կովի'կ:
 Երուանդ. — Ի՞նչ ընեմ:
 Կովիկ. — Գնանին տակ անցի'ր:
 Մարգրիս. — Փախի'ր:
 Երուանդ. — Համբոյր մը:
 Ներսէն. — Կովի'կ. Կովի'կ:
 Կովիկ. — Տէ'ր, տէ'ր:
 Մարգրիս. — (Առ Երուանդ) Գնա:
 Երուանդ. — Եկուք մէկզմէկ գրկենք:
 Մարգրիս. — Ատենը չէ... դնա':
 Կովիկ. — Յարմար ատենն է. ես ալ հոս եմ
 գրկուի'նք, պագտուի'նք:
 Ներսէն. — Կովիկ:
 Կովիկ. — Տէր:
 Երուանդ. — Երթամ (կ'երթայ):
 Մարգրիս. — Գնա':
 Ներսէն. — Կովի'կ:
 Կովիկ. — (Դուռը կը բանայ) Տէր աւասիկ
 եմ (կ'երթայ):

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն ԺԱ.

ԱՆՏՈՆ, ՄԱՐԳՐԻՍ

ԱՆՏՈՆ. — Դո՞ւ ես Մարգրիտ, ինչ կ'ընես հոս:
 Մարգրիս. — Առտուընէ ի վեր խուցիս մէջ
 նստելէն ձանձրացայ, քիչ մը դուրս ելայ որ
 զուարճանամ:

ԱՆՏՈՆ. — Շատ աղէկ, Կովիկը ո՞ւր գացեր է:
 Մարգրիս. — Չգիտեմ. բայց այն Կովիկը...
 այն կոպիտը...
 ԱՆՏՈՆ. — Ի՞նչ է:
 Մարգրիս. — Շատ ապուշ է, կամակոր է.
 ինչ որ ըսեմ դէմ կը կենայ, ամէն բանի կը խառ-
 նուի, երբեմն երբեմն ալ անանկ պատասխաններ
 կը տայ որ կը վախցնէ զիս. արջու պէս կը խօսի,
 իշու պէս կը պոռայ: Շատ կը վախնամ իրմէ:
 ԱՆՏՈՆ. — Չէ, չեմ հաւատար այդ խօսքերուդ,
 չեմ յուսար որ Կովիկը այնչափ գազանաբարոյ
 ըլլի. շատ աղէկ ծառայ մ'է, մանաւանդ թէ սրա-
 միտ է. բայց դուք ինչո՞ւ համար իրմէ այսքան
 դժգոհ էք:
 Մարգրիս. — Հայր իմ, ձեր առջեւը ոչխարի
 մը պէս է. բայց երբ դուք կ'երթաք գայլի կեր-
 պարանք կ'առնու: Անցած օրը խեղճ մայրը եկեր
 էր զինքը տեսնալու, անանկ գազանաբար վար-
 ուեցաւ հետը որ խեղճ մայրը սկսաւ լալով ողբալ:
 Անօգուտ մարդ մ'է, իրեն ալ օգուտ մը չունի,
 վերջապէս այլանդակ մէկն է, և թէ որ ասանկ
 երթայ մեր պատիւն ալ պիտի արատէ:
 ԱՆՏՈՆ. — Մի վախնար աղջիկս, իր գործերը
 ծանօթ են ինձի և չեմ յուսար որ այնչափ վատ
 ըլլայ որչափ որ դուք կ'ըսէք: Շատ կը սիրեմ
 զինքը և կ'ուզեմ ինձի փեսայ ընել:
 Մարգրիս. — Ի՞նչ կը լսեմ:
 ԱՆՏՈՆ. — Շատ խելացի ծառայ մ'է և քեզի
 յարմար ամուսին մը, այնպէս չէ:
 Մարգրիս. — Հայր իմ, ի՞նչպէս կրնայ ըլլիլ
 որ ես այն կոպիտին հետ...

Անճօն. — Կոպիտին հետ չէ Կոմիկին հետ կ'ըսեմ:

Մարգրիտ. — Անկարելի բան մ'է ինձի համար, ես երբեք չեմ կրնար սիրեմ:

Անճօն. — Այո էր ուրեմն Կոմիկին դժգոհ ըլլալուդ պատճառը...

Մարգրիտ. — Ձէ հայր իմ չէ:

Անճօն. — Հասկցայ, ասոր վրայ երկարօրէն կը խօսինք, երթանք ճաշելու (կ'երթան):

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն ԺԲ.

ԵՐՈՒԱՆԴԻ առանձին

Ձերդի գոնէ բոլոր մը իրեն հետ խօսիլ. ինչ դժբաղդութիւն, կարծեմ թէ հայրը չհաւանիր որ իր աղջիկը սիրեմ, հայր մը որ իր աղջկանը զուարճութեանը կը նախանձ, աղէկ որ ես հայր չունիմ: Մարգրիտ... ինչ անուշ անուն, կը սիրեմ այս անունը ինչ ընեմ, բայց Կոմիկը, (Կոմիկ մօրը հետ կը մտնէ) այն գաղանը, անասունը, էչը, աւանակը...

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն ԺԳ.

ԿՈՄԻԿ ԵՆ ԲԻՐԱՆ ԵՐՈՒԱՆԴԻ

Կոմիկ. — Պարտն որք համար են այն արտադրանքը:

Երուանդ. — Զեղի համար չէ:

Բիրաբ. — Ուտուելո՞ւ բան է ինչ է. փորս որչափ անթի է:

Կոմիկ. — Պարտն եթէ կ'ուզես օրիորդ Մարգրիտը սիրել պէտք է որ զիս մեծարեք որպէս զի ձեզի հանգիստ թողում:

Երուանդ. — (Դեհեհեհ բարեւոյնով գլուխով) Այո՛ միշտ կը մեծարեմ զձեզ: (Մեկնալի) Օրիորդ մը սիրելու համար աւանակ մը մեծարելու եմ:

Կոմիկ. — (Մեկնալի) Մարգրիտի անունը լսելուն պէս ինչպէս կ'ակուզցաւ. այո՛, բայց Մարգրիտն ես ալ կը սիրեմ:

Բիրաբ. — (Իւրովի) Զաւակս այս աստիճան հասեր է:

Երուանդ. — Ի՛նչ ազնիւ սիրտ ունիք պարտն Կոմիկ, ինչո՞վ կրնամ ձեզի ծառայութիւն մը ընել հրամայեցէ՛ք որ կատարեմ:

Կոմիկ. — Ինձի մեծ ծառայութիւն մը ըրած կ'ըլլաք եթէ քիչ մը մեզ միմեկի ձգէիք:

Երուանդ. — Շատ աղէկ (կը բարեւէ կ'երթայ):

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն ԺԴ.

ԿՈՄԻԿ ԵՆ ԲԻՐԱՆ

Կոմիկ. — Տեսա՞ր մայրս, ի՛նչպէս պատուել կուտամ ինքզինքս:

Բիրաբ. — Ես ալ այն կը դիտէի, գիտնալ կ'ուզեմ թէ ինչու համար այսքան պատիւ կ'ընէ ձեզի:

Կոմիկ. — Վասն զի պատուոյ արժանի եմ,

այս պարոնը որ զնաց միշտ հոս կը գայ ու օրիորդ Մարգրիտն կը վնասէ հետը խօսակցելու համար. բայց ես հանդարտ չեմ թողուր զիրենք, քանզի ես ալ կը սիրեմ Մարգրիտը և իրաւունք ալ ունիմ վասն զի իմ տիրութիւն է անիկայ: Այս խօսքերը մէկզի թողունք և մեր տունը երթանք ու տենք ըմպենք զուարճանանք, ի՞նչ կայ ուտելիք:

Բիրաբ. — Մեր տունը ուտելիք հացէ ուրիշ գրեթէ բան մ'ալ չունինք, վաղը իրիկուն կ'ուտենք:

Կովիկ. — Ազէկ գաղափար, թէ որ վաղը մնանինք ինչպէս պիտի ուտենք, չէ՛ չէ՛, երթամ տէրերուս տուներէն ուտելիք առնեմ ու երթանք ուտենք (քեւ քեւի կը ծան կ'երթան):

ՎԵՐՋ Ա. ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՅՆ

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՏԵՍԱՐԱՆ Ա.

ԿՈՄԻԿ, ԲԻՐԱԲ

Կովիկ. — (Կը ֆաշկոսէ զԲիրաբ) Եկո՛ւր, եկո՛ւր: Բիրաբ. — Հանգիստ թող զիս:

Կովիկ. — Բայց եկո՛ւր նստինք որ կերածնիս մարտեցնենք:

Բիրաբ. — Ձգէ՛ որ նստիմ:

Կովիկ. — (Աքոռի մը վրայ կը նստցնէ մայրը) Մայրիկ, կենացս մէջ ասանկ ուրախ գիշեր մը անցուցած չէի:

Բիրաբ. — Դէմքերնուդ վրայ կը փայլի ունեցած ուրախութիւննիդ, բայց թէ որ տէրդ զայս ու քեզի այսպէս զուարթ տեսնէ ի՞նչ կ'ըսէ:

Կովիկ. — Ո՛ր տէրս:

Բիրաբ. — Քանի՞ տէր ունիս:

Կովիկ. — Երկու, երկու:

Բիրաբ. — Տարօրինակ բան մ'ալ այս է:

Կովիկ. — Կը սխալիք մայրիկ. ես մարդ տեսեր եմ որ տասը ծառայ ունի. ես որ երկու տէր ունիմ տարօրինակ բան է, չէ չէ...:

Բիրաբ. — Եթէ իմանան քու տէրերդ որ երկու զատ զատ մարդիկներու կը ծառայես ի՞նչ կ'ըսեն:

Կովիկ. — Ես յերաւի երկու տէր ունիմ,

բայց թէ որ երկուքը մէկզմէկու հետ խառնեմ հազիւ թէ ամբողջ տէր մը կրնամ կազմել :

Բիրաբ. — Շատո՞նց ի վեր է որ երկու տէր ունիս :

Կովիկ. — Այո, մէկը շատ հին է, պապէս մնացած. իսկ միւսը նոր և Մարգրիտի հայրն է :

Բիրաբ. — Խեղքս չհասնիր. բայց...

Կովիկ. — Մի վախնար մայրիկ. անանկ մէկ վարպետութեամբ մը կը ծառայեմ որ ոչ մէկը և ոչ միւսը կրնան բան մը հասկնալ. նայէ՛ ինչ կ'ընեմ. մէկը կը քնացնեմ միւսը կ'արթնցնեմ. մէկուն այս՝ կ'ըսեմ և միւսին ոչ. վերջապէս չեմ ձգեր անանկ ժամ մը յորում երկուքն ալ զիս կանչեն. բայց ինչո՞ւ համար երկարօրէն ասոնց վրայօքը խօսիլ, գանք մեր կերակուրներուն վրայ : Ինչ անուշեղէններ էին որ կերանք, թագուհիներու արժանի խմորեղէններ, ո՛հ երբէք չպիտի մոռնամ հաւկիթով շինուած շաքարեղէնները որոնք բերնիս մէջ կարծես թէ սառի պէս կը հալէին. բայց այն գինին, ո՛րչափ ուրախ կ'ընէ եզեր մարդըս. եթէ հարուստ մէկն ըլլայի, զուարթ ըլլելու համար ամէն օր առտունէ մինչեւ իրիկուն գինի կը խմէի : Այս Պօռտօյի գինին մարդս կը քաջալերէ գիտէ՞ք : Չեմ գիտեր բայց գինի չեմօմ ինքզնիքս հիմակուան պէս քաջասիրտ չէի գտնար. (Թեոփիլէ կը մտնէ) Ինչ ցնծութիւն. (ռժգնակի) Ինչ ուրախութիւն. եթէ այս միջոցին օրիորդ Մարգրիտը գէմս ելլէ, իսկոյն վիզը կը պլլուիմ, համբոյրներ կ'առնում իր վարդակարմիր աչտերէն (հեղը կը տեսնէ) և... և... և...

Բիրաբ. — Ինչո՞ւ չես շարունակեր :

Կովիկ. — Բաջալերութիւնս կորուսի :

Բիրաբ. — Ի՞նչ է :

Կովիկ. — Լռէ՛ :

Բիրաբ. — Լռէ՛, ըսէ՛ :

Կովիկ. — Տէ՛րս է ան՛րս է :

Տ Ե Ս Ս Ր Ա Ն Բ.

Թ.Լ.ՈՓԻԼԷ ԵՒ ՆՈՅՆԲ

Թեոփիլէ. — Այս օրքան ուրախ կը տեսնեմ զքեզ Կովիկ :

Կովիկ. — Տէ... տէ... տէ... ր :

Բիրաբ. — Անանկ խոժոռադէմ մէկն է որ զաւակս վախցուց և լեզուն կորոյս :

Թեոփիլէ. — (Բարկուքեամբ) Ի՞նչ կայ, ինչո՞ւ պապանձեր ես :

Կովիկ. — Տէ... տէր... պա... պա... պա... տիւ ունիմ ձեզի ներկայացնելու իմ մէկ հա... հա... հատիկ մա... մա... մայրս :

Թեոփիլէ. — Տիկին ձեր զաւակն է այս :

Բիրաբ. — Այո՛ պարօն :

Թեոփիլէ. — Բայց քեզի չնմանիր :

Բիրաբ. — Ոչ. իրեն կը նմանի :

Թեոփիլէ. — Ինչո՞ւ չես պատասխաներ :

Բիրաբ. — Վասն զի կարողութիւն չունի :

Կովիկ. — Տէր պատասխանելու բան մը չկայ :

Թեոփիլէ. — Քեզի կը հարցնեմ թէ ինչո՞ւ այնչափ այլայլած ես, պատճառը ըսէ՛ :

Կովիկ. — Պատճառը այն է որ ուրիշ ան-
զամենք երբ զիս կանչելու ըլլայիք իսկոյն կը
պատրաստուէի ձեզի պատասխանելու. բայց այս
անգամ յանպատրաստից զիմացս ելաք և ըսելիքս
մոռցայ :

Թեոփիլ. — Այսքան վախկո՞տ ես :

Կովիկ. — Ձեր կերպարանքը չգիտեմ թէ ին-
չո՞ւ համար այսչափ վախ տուաւ ինձի :

Բիրաբ. — (Մեկուսի) Թէ որ արջ մը ըլլար
զաւակս այսքան չէր վախնար :

Թեոփիլ. — Ձեմ՝ ուզեր որ զիմացս ելած
ժամանակդ ասանկ տեսնամ քեզի, կ'ուզեմ որ
համարձակ ըլլաս և ամէն հարցումներուն շուտով
պատասխանես, ապա թէ ոչ կը վնասեմ զքեզ :

Կովիկ. — Ձէ... չէ տէր, միշտ համարձակու-
թեամբ պիտի պատասխանեմ :

Թեոփիլ. — Երուանդը տեսա՞ր :

Կովիկ. — Այո՛ տէր :

Թեոփիլ. — Ո՞ւր :

Կովիկ. — Ի գոգն Մարգրիտի :

Թեոփիլ. — Խեղճ տղայ. բոլոր իր ստաց-
ուածքը վտանգի մէջ կը դնէ Մարգրիտի համար,
չա՞տ կը սիրէ Մարգրիտը :

Կովիկ. — Ի՞նչ կ'ըսէք տէր. Մարգրիտի վրայ
ունեցած սէրը այնպիսի սաստկութեամբ բորբոքած
է իր սրտին մէջ զոր մարելը անհնար է :

Բիրաբ. — Այո՛, զաւակս իրաւունք ունի.
վասն զի մենք խմելու անգամ ջուր չենք կրնար
գտնել :

Կովիկ. — Դո՞ւ ինչ կը ծախես :

Թեոփիլ. — Ես ալ գիտեմ ասանկ ըլլալը,

բայց ի՞նչ ընելու եմ զինքը սիրոյ ճիրանէն ազա-
տելու համար. վասն զի կը սիրեմ զինքը, եղբոր-
որդիս է. մինչդեռ եղբայրս հոգին աւանդելու
վրայ էր, իր գողգոջուն ձեռքուններովը զիս
գրկեց ու ըսաւ թէ անա քեզի կը թողում իմ եր-
ուանդս. ես ալ երգում տուի որ մինչև որ մեռ-
նիմ երուանդին վրայ հոգ տանիմ. բայց ի՞նչ ընե-
լու եմ այսպիսի պարագայի մը մէջ : Ի՞նչ խելք
կը տաս ինձի Կովիկ :

Բիրաբ. — (Մեկուսի) Չաւակս խելք տալու
ալ սկսեր է : Աստուած հասն ըլլայ :

Կովիկ. — Ի՞նչ խելք կրնամ տալ, մինչև որ
երուանդի սրտին մէջ ունեցած սէրը իմ սրտիս
մէջ չփոխադրենք անկարելի բան է որ կարենանք
երուանդը ազատել :

Թեոփիլ. — Ի՞նչ ըսել կ'ուզես :

Կովիկ. — Ձեզի հաւատարիմ ըլլալս յայտնե-
լու համար, ի՞նչ ընեմ, ես պիտի ստիպուիմ Մար-
գրիտն սիրել որպէս զի Երուանդը ազատի : Եւ
այս բանիս համար ժամ առաջ ձեռնամուխ ըլլա-
լու ենք. վասն զի Երուանդը քանի մը շարաթէն
կրնայ գերեզման իջնալ :

Թեոփիլ. — Ի՞նչ կ'ըսես :

Կովիկ. — Այո՛ տէր. ես չատ ջանացի եր-
ուանդը համոզելու, իսկ նա Մարգրիտը յիշելուն
պէս խելքը կը կորսնցնէ և... :

Թեոփիլ. — Ուրեմն կարելի եղածին չափ
կ'աշխատիմ ես զինքը Մարգրիտի գրկէն յափըշ-
տակելու : (Բարկութեամբ) Երթամ զինքը առնեմ
ու տանս մէջ բանտարկեմ, Մարգրիտն ալ խոյ-
տառակ բնեմ... բայց... անգթութիւն մըն է...

որքան անադորոյն մէկը ըլլալու է որ կարենայ երկու վտակամանուդէ քանկերու հետ ասանկ գաղանաբար վարուիլ : Չէ' . . . չէ երթամ Պ. Անտօնի նամակ մը գրեմ և հասկցնեմ իրեն ամէն բան . անիկայ ալ իր կողմէն պէտք եղած անօրէնու թիւնները կատարէ և ասանկով կրնանք երուանդը ազատիլ . մնաք բարով , տիկին . դու ալ հոս սպասէ որ նամակը առնես տանիս : (Կ'երթայ) :

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Գ .

ԱՆՏՏՈՆ, ԲԻՐԱՐ, ԿՈՄԻԿ

Անտօն յիսի մը կրքնեղով կամաց կամաց կը գայ
Կոմիկ . — Առ միւսն ալ :
Բիրաբ . — Այո է միւս տէրդ :
Կոմիկ . — Այո :
Բիրաբ . — Երկուքն ալ մէկգումէկէ ցած :
Կոմիկ . — Չէ ասիկայ միւսէն բարձր է :
Բիրաբ . — Ես երթամ , ինչո՞ւ իս սպասեցնել
կը տաս , կը վախնամ աս մարդէն :
Կոմիկ . — Կայնէ ասոր ալ ներկայացնեմ գրեզ :
Անտօն . — Միշտ անհանգիստ միշտ հիւանդ .
Ի՞նչ պիտի ըլլի վրձակս : Հո՞ս ես Կոմիկ :
Կոմիկ . — Այո տէր :
Անտօն . — (Կը նստի) Անկողինէն հիմայ ելայ .
չատ տկար եմ . զգրեմ թէ պատճառը ինչ է :
Լուր մը ունի՞ս :
Կոմիկ . — Ոչ լուր ունիմ և ոչ մուր , միայն

մայր մը ունիմ որ պատիւ յանձին կը համարիմ
զայն ներկայացնելու ձեր մեծութեանը :

Բիրաբ . — Բարի լոյս պարօն :

Անտօն . — Աստուծոյ բարին տիկին . ի՞նչ-

պէս էք :

Բիրաբ . — (Առ Կոմիկ) Ի՞նչ բան :

Կոմիկ . — (Բարկաբեամբ) Աղէկ եմ չըսե՞ս :

Բիրաբ . — Աղէկ եմ :

Կոմիկ . — Օ՛չ , այսչափ տարիներէ ի վեր
միայն բարի լոյս մը սորվեր ես . ես ալ ամէն տեղ
քեզ կը գովեմ ըսելով թէ իմ մայրս ուսումնական
է , ճարտասան է և դուն . . . :

Բիրաբ . — Երկար կ'ընես Կոմիկ , ահա ըսի
որ աղէկ եմ :

Անտօն . — (Առ Բիրաբ) Ի՞նչ կը խօսիք մէկգումէ-
կու հետ :

Բիրաբ . — (Առ Կոմիկ) Ի՞նչ բան :

Կոմիկ . — Տէր , լուսահողի հօրս համար կը
խօսինք :

Անտօն . — Աղէկ ատեն գտեր էք : Ի՛նչ մը
առաջ Մարգրիտի հետ էի և քու վրայօք շատ
գանգատներ կ'ընէ . կրնա՞ս ըսել ինձի պատճառը :

Կոմիկ . — (Մեկուսի) Միշտ պատճառ կը հար-
ցընէ : (Բարձր) Պատճառը այն է որ չեմ ձգեր
զինքը անձանօթ երիտասարդներու հետ խօսակցի :

Անտօն . — Որո՞ւ հետ կը խօսակցի :

Բիրաբ . — (Առ Կոմիկ) Ես երթամ :

Կոմիկ . — (Առ Բիրաբ) Կայնէ :

Անտօն . — Բայց ի՞նչ երկար խօսք է որ լմնա-
լիք չունի , կը բարկացնէք զիս , առաջ իմ հար-

ցումներուս պատասխան տուր և վերջը խօսէ մօրդ հետ :

Բիրաբ. — (Առ Կովիկ) Երթամ երթամ :

Կովիկ. — Լռէ :

Անսօն. — Ձրսես որո՞ւ հետ կը խօսի :

Կովիկ. — Երուանդին հետ, չառ կը սիրէ Երուանդը. միշտ անոր վրայ կը խորհի, անոր վրայ կը խօսի. գրեթէ անոր համար կ'ապրի. եկո՛ւ տե՛ս որ Երուանդը չսիրեր զինքը :

Անսօն. — Երուանդը չսիրէր Մարգրիտը :

Կովիկ. — Ոչ, մանաւանդ թէ կ'ատէ :

Անսօն. — Ուրեմն ճար մը մտածելու եմք Մարգրիտը ազատելու համար :

Կովիկ. — Դիչեր ցորեկ մտածմունքս այն է. բայց բան մը չկրցի գտնալ : Դուք որ իր հայրն էք, Մարգրիտը մեկուսի առնելու էք, և իրեն խրատ տալու էք որ այսպիսի տղայական զուարճութիւններէն ետ քաշուի. իսկ եթէ մէկը սիրել կ'ուզէ, ահա ես պատրաստ եմ. քանի որ Երուանդը չսիրեր զինքը, ձեր ազջիկը թշուառութեան վիճը կ'իյնայ և կը տկարանայ որ քան զօր. վասն զի ինչպէս որ կ'ըսէին նախնիք, սէրը երկու կողմէն ըլլալու է : Ահա իմ խորհածս և գտածս :

Անսօն. — Բայց Մարգրիտը կ'ուզէ՞ քեզ սիրել :

Կովիկ. — Ինչո՞ւ համար չպիտի ուզէ : Ես մօրդ չեմ :

Անսօն. — Դու ալ մօրդ ես. բայց...

Կովիկ. — Տէր, ես ձեր ազջկանը բարութիւն մը ընելու համար յանձն կ'առնում այսպիսի ծանր պաշտօն մը. եթէ չէք ընդունիր... դուք գիտէք...

Անսօն. — Ի՜նչպէս կրնայ ըլլալ որ Երուանդը իմ ազջիկս չսիրէ, անցեալ որ զինքը տեսի և այնչափ քաղաքավարութեամբ վարուեցաւ հետս, ինչպէս որ ծառայ մը կ'ընէ իր տիրոջը :

Կովիկ. — Ձեզի հետ քաղաքավարութեամբ վարուիլը երբէք չ'արգելու որ ձեր ազջիկը ատէ :

Անսօն. — Ուրեմն բան մը խորհինք որ...

Բիրաբ. — Ես ալ կը խորհիմ քիչ մը :

Կովիկ. — Բարեկամներուս ալ կ'ըսեմ թո՛ղ անոնք ալ քիչ մը մտածեն :

Անսօն. — Այո՛. (առ Կովիկ) դուն գնա Երուանդը ինձի կանչէ :

Կովիկ. — Շատ ազէկ տէր (կ'երթայ) :

Անսօն. — Դու ալ գնա Մարգրիտը կանչելու :

Բիրաբ. — Լաւ. ծառայ եմ :

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Դ.

Ա Ն Տ Օ Ն

Անսօն. — Տարօրինակ բաներ, Մարգրիտը իր հոգին կու տայ Երուանդի համար և Երուանդը իր ատելութիւնները Մարգրիտի համար. անհաւատալի դէպք : Բանի մէջ բան կայ : Ինչ որ ըլլայ հարկաւ ետքէն պիտի հասու ըլլամ : Հիմա երկուքն ալ կը գան և կը խօսիմ իրենց հետ. ահա Երուանդը կը գայ :

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Ե.

ԵՐՈՒԱՆՈՒ ԵՆ ՆՈՅՆԵ

ԵՐՈՒԱՆՈՒ. — Ծառայ եմ տէ՛ր :

ԱՆՏՈՆ. — Շատ կը բաղձայի ձեզի հետ առանձին տեսութիւն մը ընելու :

ԵՐՈՒԱՆՈՒ. — Ծնորհակալ եմ :

ԱՆՏՈՆ. — Նախ ձեզի բան մը պիտի առաջարկեմ որուն ոչ չպիտի ըսէք :

ԵՐՈՒԱՆՈՒ. — (Մեկուսի) Արդեօք Մարգրիտը ձեռքէս առնէ պիտի : (Բարձր) Տէր խօսեցէք :

ԱՆՏՈՆ. — Ընտանիքի մը երջանկութիւնը պիտի խառնէք եթէ առաջարկելիքս չընդունիք : Իմ աղջիկս Մարգրիտը...

ԵՐՈՒԱՆՈՒ. — (Մեկուսի) Ես գիտէի որ նորա համար պիտի խօսի, ի՞նչ պիտի ըսէ արդեօք :

ԱՆՏՈՆ. — Գիտէք որ ձեր վրայ սաստիկ սէր ձգած ըլլալուն ըրածը չգիտեր, և դուք պարտն կը մերժէք իւր սէրը :

ԵՐՈՒԱՆՈՒ. — Ե՛ս, ոչ երբէք, ի թուր սրտէ կը սիրեմ զինքը :

ԱՆՏՈՆ. — Բայց կոմիկը ինձի ըսաւ որ դուք չէք սիրեր զինքը :

ԵՐՈՒԱՆՈՒ. — Խաբար է ձեզ. այն ձեր ծառան Մարգրիտը ինձի հետ տեսնալուն պէս առիւծ կը կտրտի և չիժողուր որ խօսակցինք. կը սիրեմ Մարգրիտը և սիրելէն չպիտի դադրեմ :

ԱՆՏՈՆ. — Կոմիկը ասանկ բաներ ընէ, ընաւ չէի յուսար :

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Զ.

ՄԱՐԳՐԻՏ ԵՆ ՆՈՅՆԵ

Մարգրիտ. — (Հօրը ձեռքը պագնելով) Հայր :

ԵՐՈՒԱՆՈՒ. — (Մարգրիտի ձեռքը պագնելով)

Օրիորդ :

ԱՆՏՈՆ. — Ի՞նչ կ'ըսես Մարգրիտ, կը սիրե՞ս Երուանդը :

Մարգրիտ. — Ո՛հ, (Երուանդի վիզը պղտելով) կը սիրեմ Երուանդը :

ԵՐՈՒԱՆՈՒ. — Տէր, (ի ծունկի իջանկ) վերջ տուր մեր թշուառութեանց :

Մարգրիտ. — Հայր, (ի ծունկի իջանկ) կարելի եղածին չափ չուտ :

ԱՆՏՈՆ. — Ելէք անմեղ էակներ, (ստ երուանդ) քեզի կը տամ Մարգրիտը, քուկդ է :

Մարգրիտ. — Ինչ երջանկութիւն :

ԵՐՈՒԱՆՈՒ. — Անյուսալի էր այսքան չուտ : Այն գազան կոմիկը որ կ'ուզէր մեզ գատել, մեր ժամ առաջ միանալուն պատճառ եղաւ :

ԱՆՏՈՆ. — Այո, եթեմ զինքը գտնամ և աղէկ մը ծեծելէն զինի վռնտեմ զինքը. չար ծառայ, (ձեռքերէն կը բռնէ) եթեմք գաւկըններս մէկտեղ. ձեզի ալ կը հրամայեմ որ կոմիկը տեսնալնուդ պէս չարաչար պատժէք զինքը :

Մարգրիտ. — Ի՞նչ ուրախութիւն :

ԵՐՈՒԱՆՈՒ. — Ո՛հ սէր... (Կ'երթան) :

ՏԵՍԱՐԱՆ Է.

ԿՈՄԻԿ

Կոմիկ. — Ծամկերով եւ ձեռքը փեռեալ աւելով
 մը կ'աւելի. Աղէկ ճամբայ բանեցուցի երուանդը
 Մարգրիտէն զատելու համար. մէկ տէրս մէկ կեր-
 պով համոզեցի միւսը ուրիշ կերպով. կը յուսամ
 որ պիտի յաջողիմ. ինչ երանութիւն ինձի համար
 որ 30 տարիէ ի վեր ծառայութեան փափուկ պաշտո-
 նը կը վարեմ, եւ իմայ Մարգրիտն ինձի կ'նստեմ
 պիտի առնուիմ. երուանդի համար բաւական զրպար-
 տութիւններ գիշերի Անտոն տիրոջս. Թէոփիլէ տի-
 րոջս ալ Մարգրիտը բամբասեցի. հիմա երկու
 կողմն ալ պիտի դատէ որ Մարգրիտն եւ առնեմ.
 Ըղձարի դատ. եթէ Մարգրիտն իս սիրելու հա-
 ւանի (միշտ աւելով), այն ատեն բազմոցներու
 վրայ պիտի նստիմ Մարգրիտն ալ քովս. մայրս
 ալ մէկ կողմս (կը ցաւի). ինչ ուրախութիւն. Միայն թէ
 երուանդը ինձի հետ պիտի թշնամանայ,
 հոգ չէ. բաւական է որ Մարգրիտը ատէ զինքը.
 Գեղեցիկ օրիորդի մը ամուսին ըլլալու համար
 հարկաւ սխտրիմ մը պիտի ունենայի. այս բնական
 է. թող այն ալ երուանդը ըլլայ. Ո՞վ գիտէ թէ
 որչափ նախատուեցաւ խեղճը. տէրս տակաւին
 նամակը չառաւ, եթէ առնէ կարգայ զայն աւելի
 պիտի սրղոյի երուանդի գէմ. Խեղճ երուանդ, կը
 ցաւիմ զինքը. եթէ իմանայ որ Մարգրիտը եւ պի-
 տի առնեմ որչափ պիտի յուսահատի սրղեօք.

այն ատեն ալ ես ոտք կ'ըլլեմ եւ իմ մայրս իրեն
 կու տամ. ինչ կ'ուզէ տակաւին, ինձի ալ հայր
 էլ ըլլայ. Պատրաստ զաւակ մը գտնալը ամէն մար-
 դուն բազմը չէ. մայրս ալ գեղեցիկ կ'սիկ մ'է
 (միշտ կ'աւելի), միայն թէ քիչ մը քիթը մեծ եւ ճա-
 կատը դուրս ելած է. քիթն մեծութիւնը վնաս մը
 չի տար իր գեղեցկութեանը. Շատ խելացի է միայն
 թէ խելք չունի. վերջապէս ճարտասան կ'սիկ մըն
 է, բայց ինչ բնէ խեղճը որ խօսիլ չգիտեր. բայց
 կը սորվի, տակաւին սղտիկ է, դեռ երէկ լրացուց
 իր վաթսուներորդ տարին. Բայց հիմայ իմ հար-
 սանիքիս վրայ խորհիմ եւ ապա մօրս վրայ. Բազ-
 մոցները աղէկ մը սրբեմ որ տիրոջս աչքը մանամ.
 մէկը կը գայ.

ՏԵՍԱՐԱՆ Ը.

ԹԵՓԻԼԷ ԵՒ ՆՈՅՆ

Թեոփիլէ. — Կ'մեցուցի նամակը. ամէնն ալ
 մանրամասնաբար գրեցի եւ կը յուսամ որ Պ. Ան-
 տոնը իր տունը չընդունիր ասկից ետքը երուանդը.

Կոմիկ. — Շատ աղէկ տէր. նամակը հիմայ
 կը տանիմ.

Թեոփիլէ. — Մի ուշանար որ ժամ առաջ
 զատեմ առնեմ երուանդը. բնաւ զինքը չտեսայ
 այսօր. Մարգրիտի հետ ըլլալու է դարձեալ.

Կոմիկ. — Այո տէր միշտ մէկտեղ են.

Թեոփիլէ. — Այն անառակ աղջիկը խեղճ
 տղուն կորստեանը պատճառ պիտի ըլլայ.

Կովիկ. — Հոգ մի ընէք տէր, այս նամակաւ
կրնաք յաջողիլ:

Թեոփիլէ. — (Նստակիւ սեղանի վրայ կը ձգէ)
Նամակը հոս կը ձգեմ առանց ուշանալու տար
(կ'երթայ):

Կովիկ. — Շատ աղէկ տէր:

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Թ.

ԲԻՐԱՔ ԵՆ ՆՈՅՆ

Բիրաբ. — Դարձեալ գործի վրայ ես:

Կովիկ. — Ե՞րբ դատարկ տեսար զիս:

Բիրաբ. — Ի՞նչ լուր ունիս:

Կովիկ. — Բերկրայի լուրեր ունիմ քեզի հա-
զարդելու. Մարգրիտն ինձի կնութեան պիտի առ-
նում, Երուանդն ալ հայր:

Բիրաբ. — (Ջարմանով) Երուանդը հայր:

Կովիկ. — Այո՛, այո՛, հայր պիտի ըլլայ
ինձի. չե՞ս ուզեր:

Բիրաբ. — Բայց ի՞նչպէս:

Կովիկ. — Օ՛ք երկար կ'ընես... քու էրիկդ
պիտի ըլլայ:

Բիրաբ. — Կը հաւանի՞ արդեօք. եթէ ըն-
դունի զիս կնութեան գէշ չըլլար: Բայց ի՞նչպէս
յուսում, վասն զի ես ծեր եմ:

Կովիկ. — Ինչ չլատ ունի. Երուանդը արդէն-
հասկնալով շատ կը սիրէ. դու ալ ինչ ես, ահա
կ'երթայ կը լիննայ:

Բիրաբ. — Կնիկներուն հիներն ալ տակաւին
պատիւ ունին եղեր:

Կովիկ. — Անշուշտ:

Բիրաբ. — Գէշ չպիտի ըլլայ, խելքս հասաւ:

Կովիկ. — Առաջ ես Մարգրիտը առնեմ,
եաքն ալ դու Երուանդին հետ կը կաբգուխս:
Հարսանեաց համար գնա անուշեղէններ ծախու
առ, որպէս զի դու ալ քու կողմէդ Մարգրիտի
ընծայ մը ըրած ըլլաս:

Բիրաբ. — Շատ աղէկ ես երթամ առնելու.
բայց իմ գործս ալ լինցուր:

Կովիկ. — Հոգ մի ընէր:

Բիրաբ. — Ինչ գիտնամ, հայինք, մեծ է
զօրութիւն Աստուծոյ (կ'երթայ):

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Ժ.

ԱՆՏՈՆ, ԵՐՈՒԱՆԴ, ՄԱՐԳՐԻՏ ԲԵՆ ԲԵՆԻ ՏՈՒՄԸ, ԵՆ ՆՈՅՆ

Կովիկ. — Ի՞նչ կը տեսնեմ, Մարգրիտը Եր-
ուանդին թեւը մտած: Ա՛հ աս որքան թշուառ
եմ ես:

Անտոն. — (Առ Կովիկ) Անիծեալ քեզ մինչեւ
հիմայ հաւատարիմ ծառայ մը կը ճանչէի. բայց
հիմայ ամէն գործերուդ հասու ըլլալով խմացայ որ
վատթարին մէկն ես:

Մարգրիտ. — Քանի որ կը յիշեմ ինձի ըրած-
ները, այնպէս կուգայ ինձի որ առնեմ զինքը
գաղաններու տաջիւր նետեմ:

ՆՐՈՒԱՆՈՂ. — Բայց ինձի բրաժները, ա՛հ թըշ-
ուառակա՛ն երկու կտոր ալ ընեմ քեզ դարձեալ
չեմ կշտանար :

Կովիկ լիջս շուռ, աւելը ձեռքէն կ'իյնայ

ԱՆՏՈՆ. — Անխիզ մարդ, ասանկ դաղտնի
դարան կը լարես երկու անոնկ էակները կորսըն-
ցընելու համար :

ՄԱՐԳՐԻՏ. — Այո հայր :

ՆՐՈՒԱՆՈՂ. — Նիմէ մի ըստ միովէ պատմելու
ըլլանք իր գազանային վարքը շարթուան մէջ
հազիւ կրնանք լինցնել :

Կովիկ. — (Մեկուսի) Որչափ ալ բարեկամ
ունիմ :

ԱՆՏՈՆ. — Ինչո՞ւ լուռ կը կենաս :

Կովիկ. — Ինչ ընեմ տէր :

ԱՆՏՈՆ. — Պատասխան տուր ըսածներուն :

Կովիկ. — Բոլորն ալ զրոյարտութիւն է :

ԱՆՏՈՆ. — (Նախակը կը տեսնէ կ'ստնէ) Աս ի՛նչ
է նայիմ, ինձի համար է այս՝ (կը բանայ) . Մեծա-
պատիւ տէր, եւթօրորդիս Նրուանդը ձեր աղջիկին
վրայ սէր ձգած ըլլալուն ողորմելի վիճակի մէջ
կը գտնուի, ուստի կ'աղաչեմ որ զինքը չընդու-
նիք ձեր տունը. ստորագրութիւն Թեոփիլի :

ՆՐՈՒԱՆՈՂ. — Ո՞վ Աստուած :

ՄԱՐԳՐԻՏ. — Ի՞նչ կը նշանակէ աս :

ՆՐՈՒԱՆՈՂ. — Կովիկին հարցուցէք :

ԱՆՏՈՆ. — Ի՞նչ կը նշանակէ այս նամակը :

Կովիկ. — Տէր, նամակը դուք կարդացիք և
նշանակութիւնը ինձի՞ կը հարցնէք. ինչ գիտ-
նամ ես :

ԱՆՏՈՆ. — Աս ալ քու սա տանայութիւնդ է
(ախանջէն կը բռնէ) . անբան անասուն :

ՆԵՐՍԷՆ. — Կովի՛կ Կովի՛կ :

Կովիկ. — Բանս բուսաւ, հիմայ միւս տէրս
ալ պիտի գայ. աս որքան թշուառ եմ ես :

ԱՆՏՈՆ. — Ի՞նչ էր պատճառը որ աս երկուքը
բաժնել կ'ուզէիր մէկզմէկէ :

ՆԵՐՍԷՆ. — Կովի՛կ Կովի՛կ :

Կովիկ. — Աս ալ բնաւ մտքէս անցած չէր :

ԱՆՏՈՆ. — Ո՞վ է քեզ կանչողը :

Կովիկ. — Սա...սա...տանան (ձեռնարկեռովը
երեսը կը ծածկէ) :

ՆՐՈՒԱՆՈՂ. — Շատ կ'ուզէի որ այս վիճակի
մէջ տեսնամ քեզ :

Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Ժ Ա.

ԹԵՈՎՓԻԼԷ ԵՆ ՆՈՅՆԲ

ԹԵՈՎՓԻԼԷ. — (Նրուանդը Մարգրիտի հետ կը
տեսնայ կ'սպչի) Մեր ծառան տեսա՞ք :

ԱՆՏՈՆ. — Ո՞վ է ձեր ծառան :

ԹԵՈՎՓԻԼԷ. — Կովիկը. Կովի՛կ :

ԱՆՏՈՆ. — Դու ալ խենդ ես ինչ ես. Կովիկը
ի՛մ ծառաս է :

ԹԵՈՎՓԻԼԷ. — Կատակ ընելու ատեն չունիմ
ըսէք ինձի եթէ տեսաք զինքը :

ԱՆՏՈՆ. — Ի՛նչպէս կրնայ ըլլալ որ...

ԹԵՈՎՓԻԼԷ. — Սիրտս կը նեղէք, կարեւոր
գործեր ունիմ, պիտի երթամ, ըսէք :

Անտոն. — (Առ Կովիկ) Երեւոյ բաց ձեռքերդ վար ա՛ն :

Թեովփիլէ. — Այո՛, ահա իմ ծառաս, ի՞նչ իրաւունքով ականջէն բռնեմ էք :

Անտոն. — Իմ ծառաս է :

Թեովփիլէ. — Ձէ իմա է :

Անտոն. — (Առ Կովիկ) Որո՞ւն ծառան ես :

Կովիկ. — Ձեր ծառան եմ...

Թեովփիլէ. — Բայց ես...

Կովիկ. — Այո ձեր ծառան եմ :

Անտոն. — Հիմայ կը հասկնամ. ինձի ալ կը ծառայես Պարօն Թեովփիլէի ալ. չեմ ուզեր որ ասկից ետքը իմ տունս գաս, կորիք գնա (կը հրէ). բայց եկուր հանէ՛ հագուստները և անանկ գնա :

Կովիկ. — Տէ՛ր :

Անտոն. — Շուտ եղիւր հանէ՛ :

Կովիկ. — (Կը հանէ վրայի հագուստը) Բայց առանց հագուստի...

Թեովփիլէ. — Ես ալ չեմ ուզեր որ աչքիս երեւաս, կորիք (կը հրէ) :

Յրուանդ. — Հօրեղբայր իմ. ինձի համար ալ բաւական զրպարտութիւններ բրած է ձեզի. բռնորն ալ սուտ են, և ես օրիորդ Մարգրիտը կը սիրեմ ինչպէս որ ան ալ զիս :

Թեովփիլէ. — Շատ աղէկ : (Առ Կովիկ) Վայ-բերնի գազան (կ'երթայ) :

Անտոն. — (Առ Կովիկ) Անբան անասուն (կ'երթայ) :

Յրուանդ. — (Առ Կովիկ) Է՛չ աւանա՛կ (կ'երթայ) :

Մարգրիտ. — (Խղճալով) Կը խղճամ քու վրադ :

բայց ինչո՞ւ : Ձիւ թշուառացնէիր պիտի եթէ հայրս չիմանար քու սատանայութիւններդ : Անիծեալ, տխմար, ապուշ : (Կ'երթայ) :

Տ Ե Ս Ս Ի Ր Ա Ն Ժ Բ.

ԿՈՄԻԿ տառնալից

Քիչ մը առաջ մէկը իմ ծառաս է, կ'ըսէր ինձի համար, միւսն ալ իմ ծառաս է կ'ըսէր, հիմայ երկուքն ալ զիս թողուցին. ո՛հ թշուառութեանս : (Բխրաբ. կամաց կամաց գալով դռան առջև կը կենայ ձեռքի սակառ մը) : Ի՛նչ բնեմ ուր երթամ :

Տ Ե Ս Ս Ի Ր Ա Ն Ժ Գ.

ԲԻՐԱԲ և ՆՈՅՆ

Բիւրաբ. — Աս շարարեղէններն ալ որչափ ծանր են :

Կովիկ. — Եթէ մայրս գայ ու զիս ասանկ մերկ տեսնայ ի՛նչ պիտի ըսէ արդեօք :

Բիւրաբ. — (Խրոյլի) Անկարեղի բան վասն զի Երուանդը հիմայ տեսայ երեսս անգամ չհայեցաւ. ի՛նչպէս կրնայ բոլոր որ իրեն հետ ամուսնանամ :

Կովիկ. — Խեղճ մայրս կը յուսար որ Երուանդը պիտի առնէր իրեն ամուսին : Ո՛հ թշուառութեանս. Երուանդին Մարգրիտը առնելը ինձի ալ վիաս տուաւ մօրս ալ. ինչ աղէկ կ'ըլլար թէ որ

Մարդըրիտը ես առնէի և մայրս ալ երուանդը առնէր. ասանկով երիտասարդ հայր մը պիտի ունենայի. բաղդը կը ծածալի զիս :

Բիրաբ. — (Կովիկը կը տեսնէ) Զաւակս դարձեալ գործի վրայ է, վասն զի զգեստները հաներ է. Կովիկ ի՞նչ լուր ունիս, հարսնիքները ե՞րբ պիտի կատարուին, ես շաքարեղէնները առի :

Կովիկ չպատասխանէր

Բիրաբ. — Ինչո՞ւ լուր կ'ենաս, գործերդ աւելցուցի՞ր ինչ ըրիր որ ասանկ կը խորհիս :

Կովիկ. — Բան մը չկայ :

Բիրաբ. — Հարսանեաց հանդէսը ե՞րբ պիտի կատարուի :

Կովիկ. — Կատարուեր լինցեր ան. երուանդը առաւ Մարդըրիտը :

Բիրաբ. — Բայց երուանդը իս կ'ուզէր առնել ըսիր, խաբեցի՞ր զիս :

Կովիկ. — Քեզ խաբելու համար չըսի բայց անանկ եղաւ. ասկից ի զատ երկու տէրերս ալ իս վռնտեցին :

Բիրաբ. — Եւ ի՞նչպէս :

Կովիկ. — Ի՞նչպէս պիտի ըլլայ, հազիւ թէ մէկ տերոջն հրամանները կատարելու ետեւէ էի, միւս տէրս ալ սկսաւ կանչել զիս. մէկուն այո՛ միւսին ո՛չ ըսելով իմացուեցաւ որ երկու տէրանց ծառայողներէն մէկն ալ ես եմ. մէկը գայլի կերպարանք մտնալով կարծես կ'ուզէր զիս ուտել. միւսն ալ առիւծի նման բզիկ բզիկ ընելու կը ջանար զիս. ականջս կը քաշէր, ապտակ կ'ինջեցնէր իմ նազելի այտերուս, ասդիս անդին կը շրէր.

նոյն միջոցին քեզ կը յիշէի. ա՜հ ասանկ խաղք խայտառակ ըլլալէն զկնի զգեստներս ալ առին վրայէս և հիմայ ասանկ մնացի. այս վիճակը շատ ողորմելի վիճակ մըն է. առաջ ինչ էր նէ դարձեալ ծառայ մըն էի, այլ հիմայ...

Բիրաբ. — Անփետուր աքաղաղի դարձեր մնացեր ես :

Կովիկ. — Ի՞նչ ընենք :

Բիրաբ. — Ինչ պիտի ընենք, հիմայ ազատ ես, վասն զի տէր բան չունիս, ազատ ես ինչ որ ուզես կրնաս ընել, մի՛ մտածեր ինչ ընենք, եկուր շաքարեղէնները ուտենք գոնէ :

Կովիկ. — Իրիկուան ուտելու հաց ունի՞նք :

Բիրաբ. — Հաց չկայ. ես արդէն երկու օրէ ի վեր հաց չէի ուտեր որ հարսնիքի գիշերը շատ ուտենք :

Կովիկ. — Շաքարեղէնները գնա ծախէ՛ և հաց ծախու առ :

Բիրաբ. — Զեմ՝ կրնար ծախել :

Կովիկ. — Բայց ինչ ընելու ենք այս իրիկուն :

Բիրաբ. — Անօթի մնալու ենք. ա՜հ այս է երկու տէրանց ծառայութիւն ընողներուն վերջը. իմ թշուառութեանս ալ պատճառ եղար (կ'երթայ) :

Կովիկ. — (Կը կեկայ) գլուխը ծռած ու կանաչ կանաչ շարով կ'երթայ շուկով) Այս ինչ դժբախտութիւն է գլխուս եկաւ :

Ծան. — Պարոնեանի ձեռագիրը հոս կ'աւարտի. բայց յաջորդ էջին վրայ սա յաւելուածական քանի մը տողեր ալ կան, զորս Պարոնեան կ'երեւայ վերջին քանի մը տողերուն տեղ դնել կ'ուզէր :

Բիրաբ. — Անօթի մնալու ենք, ահա այս է
երկու տէրանց ծառայելով օրհարդ սիրողներուն
վիճակը :

Կովիկը կը կենաց զուխը ծռած ու կամաց կա-
մաց կ'երթայ :

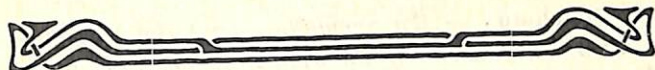
ՎԱՐԱԳՈՅԸ Կ'ԻՋՆԱՅ

ՎԵՐՋ ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Պոլիս, 18 Նոյեմբեր 1865

Պ Ո Յ Գ

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՔ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

Պ Ռ Ո Յ Գ

Պոպոզ Զ. Յ. Պարոնեանի անսուստ և մնացած
մեկ քստերգութիւնն է զոր գտնելու քարեքաղցու-
թիւնը կը պարտինք Հ. Էֆ. Ասատուրի :

Բիւնը շատ ինկնասխալ բան մը ըլլալ կ'երեւայ
այն վիճակին մէջ որով մեր ձեռքը հասած է :

Ձեռագիրը որ մեր ձեռքը հասած է, ճիշդ այն
տեղէն կը սխալ, որիկէ մեզի ալ սխալ էնք. առաջին
քառական քերքեր դժբաղդաբար ինկած կորսուած են.
իսկ առաջին արարուածէն յետոյ արդէն Պարոնեան
չէ շարունակած, պարզապէս յատկապէս ինքն-
գործեան եւ տեսարաններու հասակոտներու ձգելով :

Տ Ե Ս Ի Լ Ը.

ՂՈՒԿԱՍ, յետոյ ՄԱՐԳՐԻՏ

Պ. Լուկաս. — Այս օրուան համար այս դասը
կը բաւէ, դաս մ'որ տեսական եւ գործնական
եղաւ եւ զոր լաւ ըմբռնեցին : Անպիտաններ, այս-
չափ ալ մարդս աւանակի տեղ դնել կ'ըլլա՞յ մի...
երկու ձի կերակրէի աւելի չահաւոր կ'ըլլայի եւ
սիրտ չէի հատցուներ... արժանապատուութիւն,
զգացում, խիղճ չունին մարդիկ :

Մարգրիտ. — Ինչո՞ւ բարկացար դարձեալ :

Ղուկաս. — Մի հարցներ, դուն ես բարկու-
թեանս պատճառը, դուն դբիր սրտիս մէջ բար-
կութեան հուրը զոր կ'արծարծեն այժմ մեր պա-
րոն փեսայներն, անկիրթները:

Մարգրիտ. — Ի՞նչ բրին խեղճերը:

Ղուկաս. — Ի՞նչ պիտի ընէին դեռ... սե-
ղանը լափեցին:

Մարգրիտ. — Բայց վերջապէս մին մեր աղջ-
կան ամուսինն է, մեր զաւակն է:

Ղուկաս. — Կ'ատեմ ես այն զաւակներն որ
իրենց հայրը կը սիրեն մի միայն անոր քսակը
հատոյնելու համար, անոր ստակոյն իրենց որո-
վայնն պարարելու համար, սիրամարդի պէս զար-
դարուելու համար, կառքերով պարտելու, թաւ-
րոններ, պարահանդէսներ երթալու համար: Հայր
մը սիրուելու է հայր ըլլալուն համար, խնա-
յուելու է հօր քսակին, խնայուելու է հօր մը
սրտին... անպիտաններ... (կը ղեկնի):

Տ Ե Ս Ի Լ Թ.

ՄԱՐԳՐԻՏ, յետոյ ՄԱՐԿՈՍ

Մարգրիտ. — Խօսք չհասկնար որ զգացունեն
իրեն թէ պայման ունի չորս տարի գիրենք տանը
մէջ պահելու: Պայման մը, ինչ որ ալ ըլլայ,
յարգուելու է երկու կողմէն: Եւ անոնք միթէ
յանցաւոր են յարգելով իրենց պայմանները: Եր-
կու երեք ամսուան մէջ քաջածնեալ Աստուած
միայն գիտէ. և ասոնք հերիք չէին Վարդիկին ալ
խնդիր մը յարցոյց...

Մարգար. — Հո՞ս էք, Տիկին:

Մարգրիտ. — Ժամանակին հասար: Մեր հո-
գեկան ցաւաց բժիշկն եւ դուն, երբ անկեղծ
խորհուրդներու պէտք ունենանք՝ դքեղ կը կան-
չենք:

Մարգար. — Շատ կը բարձրացնէք զիս Տիկին:

Մարգրիտ. — Զեր ազնուութիւնն է այդ: Զը
գիտեմ ինչպէս մտեր է Վարդիկին մտքին մէջ
կարգուելու գաղափարը:

Մարգար. — Վարդիկը... բայց ինձի հասա-
կալից է նա...

Մարգրիտ. — Թերեւս քանի մը տարիք ալ
աւելի ունի և զարմանալին այն է որ զայն կնու-
թեան ուղիւ հազիւ քսանը հինգ տարեկան է:

Մարգար. — Բա՛նըհինգ յիսուններորդ:

Մարգրիտ. — Այսօր աղջիկտեսի պիտի դան.
չկրցի արգելել աղջիկ-տեսը: Թո՛ղ դան տեսնեն,
հոգ չէ, միայն թէ աշխատելու է չըջել Վարդի-
կին միտքն այդ գիտաւորութենէն: Ամուսնոյս
բացած չեմ այս ինդիրը որպէս զի նորանոր կռիւ-
ներու առիթ չտամ: Ուստի կը խնդրեմ որ առան-
ձին տեսակցէիք Վարդիկին հետ և համոզէիք
զինքն թէ պարագայ բան է իրեն համար աշխարհ
մանկը:

Մարգար. — Պիտի աղաչէի որ այս պաշտօնն
ուրիշի մը յանձնէիք, որովհետեւ ես ոչորա-
պտոյտ ճամբայներով չեմ կրնար խօսիլ, այլ և այլ
քաղաքավարական ձեւերով չեմ կրնար սքօղել
ինչ որ կ'ուզեմ ըսել. պարզապէս կ'ըսեմ իրեն թէ
այս խնդրութիւնն է, ինքն ալ կը վերաւորուի. և
չեմ ուզեր որ վերաւորուի ինձմէ:

Մարգրիտ. — Չէ, չէ, հասկցուր կերպով մը... փափուկ կերպով մը... որովհետեւ, ինչպէս գիտէք, ջղային է... չըլլայ որ ջղերուն դպչի... հոս կը զրկեմ զինքը...

Մարգար. — Ձեր սիրոյն համար կ'ընդունիմ ուրիշի մ'ալ հակակրութիւնը հրաւիրել:

Մարգրիտ. — Չէ, չէ... ձեր վրայ մեծ համարում ունի: Արդէն ինքն է որ կու գայ... ես կը մեկնիմ (կը մեկնի):

S E U I L ժ.

ՄԱՐԳԱՐ ԵՆ ՎԱՐԳԱՐ

Վարդիկ. — Ուշացաք կարծեմ:

Մարգար. — Կանուխ իսկ եկայ, բայց, որպէս կ'երեւայ, սպասողին համար ժամերը դանդաղ կը քայեն:

Վարդիկ. — Իմացաք անշուշտ որոշումն...

Մարգար. — Այո՛:

Վարդիկ. — Առանձին ապրելէ ձանձրացած՝ ուղեցի ընկեր մը ունենալ որպէս զի միտքարէ գիտ ցաւոցս մէջ, քաջալերէ յուսահատութեանս մէջ, պաշտպանէ զիս տկարութեանս մէջ:

Մարգար. — Այո:

Վարդիկ. — Ի՞նչպէս կը թուի ձեզ այս որոշումն:

Մարգար. — Ամեն մարդ ազատ է իւր կարծեաց մէջ:

Վարդիկ. — Այսինքն ինքսակար որոշում մ'է:

Մարգար. — Ամէն մարդ տէրն է իւր անձին և կրնայ որոշումներ տալ ի վնաս կամ յօգուտ իւր անձին:

Վարդիկ. — Այո՛, բայց կ'ուզէի ձեր կարծիքն ալ իմանալ, որովհետեւ ձեր խորհուրդներն անոր համար արժէք ունին որ անկեղծութեամբ ու խելքով բաղադրուած են:

Մարգար. — Իմ կարծիքովս ասանկ որոշումները զործադրուելու են առանց ուրիշներու հաւանութեան հարցուելու. որովհետեւ ամէն մարդ իւր կարծիքն ունի...

Վարդիկ. — Բայց ձեր կարծիքը կ'ուզէի լսել, որովհետեւ կը յարգեմ զձեզ իբրեւ հայր, գրեթէ ձեր ձեռքը մեծցած եմ...

Մարգար. — Այո՛, (մեկտախ) իզմէ մեծ է:

Վարդիկ. — Պզտիկ աղջիկ մ'էի երբ դուք դեռ երիտասարդ կու գայիք մեր տունը եղբօրս հետ նորա խաղալու համար: Ուստի պարտ էր որ ձեզ դիմէի ասանկ խնդրոյ մը համար որուն մէջ են իմ ներկայս ու ապագայս:

Մարգար. — Եւ որովհետեւ այսքան թախանձանօք կ'ստիպէք զիս կարծիքս յայտնելու ես կ'ըսեմ թէ մեր տարիքի մարդիկ բնաւ խորհելու չեն այնպիսի նիւթերու վրայ որոց մէջ սէր կը խառնուի:

Վարդիկ. — Բայց ես ձե՛ր տարիքն...

Մարգար. — Իմ տարիքս ունեցողներուն համար է իմ խօսքս... Իմ տարիքս ունեցողներն, այր թէ կին, գոհանալու են ուրիշներու պզտիկ տղայները սիրելով, անոնց վրայ գուրգուրալով, նորապսակներու երջանկութեան վրայ ուրախու-

Թիւն զգալով, այնուհետեւ առաւօտուն մէջ մէկ գլուխ Սաղմոս կարգալով, յետոյ դուրսայ իւսկիւմ, և երեկոյեան դէմ քիչ մը օդ չնչկու համար դաշտը ելնել, երկցուկ քաղել և արեւուն ճառագայթներուն տակ չորցնել որպէս զի ձմեռն եթէ քրտնելու պէտք ունենանք եփնք ու խմնք. իմ տարիքիս անձերն աւելի գերեզման մանկ պատրաստուելու են քան թէ աշխարհ մանկու:

Վարդիկ. — Ձեմ հասկնար:

Մարգար. — Մեր տարիքին մէջ սէրը կը թափէ իւր տերեւները, սէրը վարսագեղ ծառերու մէջ կը բնակի:

Վարդիկ. — Ի՞նչ կ'ուզէք հետեւցնել:

Մարգար. — Կ'ուզեմ հետեւցնել թէ եթէ ես ձեր տեղն ըլլայի և զիս կնութեան ուղէին բոլոր ուժովս կը մերժէի, ներեցէք սակայն, այս իմ անձնական կարծիքս է...

Վարդիկ. — Ի՞նչու կը մերժէիք:

Մարգար. — Անոր համար կը մերժէի, որովհետեւ գիտէի թէ երիտասարդի մը սէրն ու միտումն գրաւելու համար մի միայն ոսկի ունէի, և գիտէի թէ երբ ամուսնութեան մը մէջ մի միայն մետաղ կայ՝ էրկին պարզապէս հանք բանեցնելու համար կ'առնէ այդ կլին իրրեւ գետին մը. կը փորէ գետինը մինչեւ որ հանքն սպառի. սպառեցա՛ւ հանքը, կը թողու գետինը: Կ'աղաչեմ, սակայն, չի՛րաւորուիք, իմ անձնական համոզումս է այս:

Վարդիկ. — Բայց այդ երիտասարդը կը սիրէ զիս:

Մարգար. — Ձեմ պնդեր թէ չսիրեր, բայց

եթէ ես քու տեղդ ըլլայի՝ չպիտի հաւտայի այդ երիտասարդին փաղաքական յայտարարութեանց, կեղծ սիրոյն, չորամարա շարժումներուն և ձեւերուն. որպէս կ'իմանամ, երիտասարդը հազիւ քսանընթիւ տարեկան կայ և ինչո՞ւ համար պիտի սիրէ յիսուն տարեկան աղջիկ մը:

Վարդիկ. — Յիսուն տարեկա՞ն եմ ես:

Մարգար. — Ինձի համար կը խօսիմ. ինչո՞ւ դուք ձեզի համար կը հասկնաք օրիորդ... քսանընթիւ տարեկան տղայ մը... իմ զաւկիս տեղը...

Վարդիկ. — Ըսել կ'ուզէք թէ իմ զաւկիս տեղն է:

Մարգար. — Ի՞նչ մասին կը խօսիմ ես...

Վարդիկ. — Կ'աղաչեմ որ ձեր մասին չխօսիք այլ եւս և իմ մասին խօսիք: Հինգ հարիւր ոսկի ունիմ և այս երիտասարդը ինձի հաւանած է. ամօթ է: Ես աղւուր չեմ...

Մարգար. — Ինչո՞ւ չըլլաք:

Վարդիկ. — Դժոխային դէմք մ'ունիմ. թխազայն, կատուի աչքեր ունիմ:

Մարգար. — Ինչո՞ւ այդպէս կը խօսիք:

Վարդիկ. — Ծեր եմ, ցնդած եմ:

Մարգար. — Կ'աղաչեմ, այդպէս մի՛ խօսիք, կը բարկանամ:

Վարդիկ. — Եւ խարճիս բոլոր տգեղութիւններն իմ անձիս վրայ կը կրեմ. բայց այս երիտասարդը՝ զոր չտեսայ տակաւին՝ կ'ուզէ զիս կեռութեան առնել. հաւանիմ թէ ոչ: Ես դարձեալ իմ ընելիքս պիտի ընեմ. ձեր կարծիքն, իրրեւ պատգամ պիտի չընդունիմ անշուշտ:

Մարգար. — Եթէ ես ձեր տեղն ըլլայի՝ չէի հաւաներ:

Վարդիկ. — Կը խնդրեմ իմ տեղս մի՛ ըլլաք դուք, ինձի համար խօսեցէք:

Մարգար. — Հասարակաց կարծեաց նայելով հաւանելու չես:

Վարդիկ. — Ի՞նչ կ'ըսէ հասարակաց կարծիքը:

Մարգար. — Ի՞նչ պիտի ըսէ հասարակաց կարծիքը... արդէն ես այս լուրը դրսէն իմացայ. քանի մը բարեկամներ հաղորդեցին ինձ:

Վարդիկ. — Ի՞նչ կարծիք յայտնեցին:

Մարգար. — Սա կարծիքը յայտնեցին թէ յարմար չգտանք:

Վարդիկ. — Ի՞նչու համար յարմար չգտանք:

Մարգար. — Երիտասարդը շատ երիտասարդ գտան:

Վարդիկ. — Զըսի՞ր իրենց թէ ես ալ ծեր չեմ. և իրմէ մեծ ըլլալովս ալ կրնայինք շատ սիրով ապրիլ:

Մարգար. — Անոր ալ սա դիտողութիւնը ըրին թէ ձեր կարգուելու տարիքն անցած էիք, թէ շատ դժբախտ կ'ըլլայիք, թէ ձեր ստակին համար կ'առնէր զձեզ:

Վարդիկ. — Զըսի՞ք թէ կը սիրէր զիս, բոլոր սրտով:

Մարգար. — Ըսի, խնդացին:

Վարդիկ. — Ի՞նչու խնդացին:

Մարգար. — Կը խնդրեմ խօսել մի տար ինձի, որովհետեւ անանկ բաներ ըսին զորս չեմ կրնար ձեզի հաղորդել. ես չեմ ուզեր և ոչ մէկուն սիրտը վիրաւորել. ինչո՞ւս պէտք:

Վարդիկ. — Այսօր բոլորովին փոխուած կը

տեսնեմ զձեզ. ձեր անկեղծութիւնը և հանդարտ բնավորութիւնը կորուսած էք, ձեւերով կը խօսիք և քիչ մ'ալ կիրքով, մասնավորապէս զիս վիրաւորելու համար: Կը կասկածիմ որ ձեր վրայ ունեցած դադափարս սխալ է եղեր... ինչո՞ւ կը վախնաք ձեր կարծիքը պարզապէս յայտնելու:

Մարգար. — (Յուզուած) Եւ ոչ մէկէն երկիւղ ունիմ, այնքան խօսքերէն պարտաւոր էիք հասկնալ նաեւ իմ կարծիքս, և ստիպելու չէիք զիս, իմ արժանապատուութեանս դպչելով յայտնել ձեզ բացարձակօրէն թէ ասանկ ամուսնութիւն մը կատակերգութեանց մէջ միայն կրնայ կատարուիլ:

Վարդիկ. — Բայց ինչո՞ւ բարկութեամբ կը խօսիք... կ'երեւի թէ շահ մ'ունիք այս ամուսնութեան չկատարուելուն մէջ:

Մարգար. — (Աւելի յուզեալ) Շահ, և ի՞նչ շահ կրնամ ունենալ... ես զքեզ սիրելուս համար կ'ըսեմ թէ վերջը պիտի զղջաս, գոնէ, քեզի հասակակից մէկուն հետ կարգուէիր... արարատ աշխարհ պիտի խնդայ վրադ, ուսկից որ անցնիս ծաղր ու ծիծաղ պիտի հրաւիրես վրադ... արեւդ սիրեմ, մի՛ սրդողիր... ճշմարտութիւնն է այս... ես քու թշնամիդ ըլլալու էի ըսելու համար քեզ, շատ յարմար ամուսնութիւն մ'է, թարմ ես, գեղեցիկ ես... փայլուն ապագայ մը կ'ունենաս... ճիշդ կարգուելու տարիքն ունիս... չըսի ասոնք, ինչո՞ւ չըսի ասոնք... անոր համար չըսի որ չեմ ուզեր դժբախտութիւն պատրաստել քեզի... և այսպէս անկեղծաբար խօսելովս անկեղծութիւնս կորուսած եղայ քեզի համար: Արեւդ սիրեմ, մի՛ բարկանար:

Վարդիկ. — Հերիք, հերիք... ես որոշած եմ ամուսնանալ, քու խորհուրդներուդ պէտք չունիմ, դուն լաւ անկեղծութիւն կեղծել գիտես...

Մարգար. — Նո՛ւ... այնպէս է, այնպէս... իրաւունք ունիս... յանցանքն իմա է որ առանկ գործերու մէջ կը մտնեմ... կարգուեցէք, կարգուեցէ՛ք, բայց յետոյ մի՛ ըսէք թէ ես պատճառ եղայ:

Վարդիկ. — Բնա՛ւ:

Մարգար. — Հաւանական է որ շատ ալ երջանիկ տղրիք, երբեմն անյարմար կարծուած ամուսնութեանց մէջ աւելի ներգաշնակութիւն կը տիրէ և ներգաշնակ ամուսնութեանց մէջ դաշնակն կ'աւրուի... բրե՛ք... բայց ինձի մի՛ սրբապիք:

Վարդիկ. — Ձեմ սրբապիք, բայց կարելի էր առանց վիրաւորելու յայտնել ձեր կարծիքները:

Մարգար. — Եթէ վիրաւորեցի՝ ներումն կը խնդրեմ: Ձեմ ուզեր որ վշտանաս: Կարգուէ՛, կարգուէ՛, ես կ'աշխատիմ որ այս ամուսնութիւնը կարգադրեմ, Աստուծով վերջը բարի կ'ըլլայ: Մահկանացուացս գուշակութիւնները շատ անգամ սխալ կ'ելնեն:

Վարդիկ. — Շնորհակալ եմ, դուն ալ ներէ ինձ եթէ վիրաւորեցի զքեզ:

Մարգար. — Ներուած է... կ'երթամ տեսնել եղբորդ կինն որպէս զի ըսեմ...

Վարդիկ. — Շատ լաւ, ըսէք որ պարտապ տեղ չգիմադրեն, որոշումս որոշում է:

Մարգար. — Այո՛ (կը մեկնի):

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԱ.

Վ Ա Ր Դ Ի Կ

Պարտաւոր չեմ բնաւ այլ եւս այս մասին հնազանդիլ ծնողացս կամքին որ մերժեց ամէն երիտասարդ... հինգ հարիւր ոսկւոյ գումար մ'ունիմ եղբորս քով, կ'առնեմ և գիտեմ թէ կ'ապրիմ: Թշնամեաց խօսքին կարեւորութիւն չեմ տար...

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԲ:

ՆՈՅՆ, ԼԵՒՈՆ, ԹՈՐՈՍ, ՅՈՎԱԷՓ, ԹԱԳՈՒԿ

Թագուկ. — (Դուսն աղեւ) Հրամեցէք, այս սրահը: (Կը մեկնի):

Լեւոն, Թորոս, Յովսէփ մի ըստ միտքե կը բարեւեմ Վարդիկը որ կոսրտեղով կ'առնէ բարեւեմն եւ կը մեկնի:

Թորոս. — (Առ Յովսէփ) Ո՞վ է այս կինը:

Յովսէփ. — Ձեմ ճանչնար: Բայց զարհուրելի կնիկ մ'է, վա՛յ ամուսնոյն:

Լեւոն. — Երեսը նայուելու բան չէ:

Թորոս. — Մեր Լեւոնին նշանուելիքը կարծեմ մեզի հոս հրամցնողն է... ազուսրիկ էր, այնպէս չէ՞:

Յովսէփ. — Ազուսր է... ի՞նչ կ'ըսես Լեւոն:

Լեւոն. — Դուք գիտէք:

Յովսէփ. — Միջնորդ կրնն ըսած էր տարիքը
պզտիկ է, բայց մեծ կ'երեւայ. մեծ չերեւար...
հազիւ քսանը մէկ տարեկան կը ցուցնէ:

Թորոս. — Մեծ չէ. ես կը վախնայի որ տգեղ
աղջիկ մը ցոյց պիտի տային մեզ ու սիրտերնիս
պիտի կոտրէր:

Յովսէփ. — Բախտաւոր է Լեւոն. որովհետեւ
ստիպուած ըլլալով անպատճառ ամուսնանալ
գլուխ պիտի ծռէր եթէ տգեղ իսկ ըլլար. բախտը
խնայեց իրեն: Այսպէս եթէ կարենանք հինգ
հարիւր օսկի կորզել՝ հարիւր յիսունն ինձի կու
տայ պարտքի տեղ, հարիւր քսանը քեզի, հա-
րիւր յիսունով փոխանակադիրը կը վճարէ որուն
պայմանաժամը մօտեցած է, ութսուն օսկիով ալ
մանր մունր պարտքերուն ի հաշիւ կուտայ, քիչ
մը չունչ կ'առնէ. ասով անանկութեան առաջքն
ալ կ'առնուի: Այնպէս չէ:

Թորոս. — Այո՛, այո՛... այնպէս չէ՞ Լեւոն:

Լեւոն. — Դուք գիտէք, հարկաւ կրն մ'ու-
նենալը անանկութիւն հրատարակելէն նուազ
վտանգաւոր է. պարտքերը գոցելու համար կ'ոռ
մը հարկը զգացուցիք ինձ, ի՞նչ կրնամ ընել,
ուրիշ պարագայի մը մէջ դեռ քանի մը տարիներ
չէի կարգուեր. բայց որովհետեւ պնդեցիք...

Թորոս. — Մեր պահանջները վճարելու
համար ուրիշ միջոց մը գտա՞ք...

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԳ.

Ն Ո Յ Ն Ք Ե Լ Մ Ա Ր Գ Ա Ր

Մարգար. — Բարի էք եկեր, բարեկամներ,
մեծապէս ուրախ եմ զձեզ հոս հանդիպելուս հա-
մար, ասանկ այցելութիւնները կը սիրեմ ես:

Թորոս. — Բարենպաստակ այցելութիւնները
կը սիրուին միշտ:

Մարգար. — (Լեւոնը ցոյց տալով) Կարծեմ,
պարոնն է որ...

Թորոս. — Այո՛, պարոնն է:

Յովսէփ. — Այո, ինքն է. պարոնը որ այս
տանը փեսայ պիտի ընենք:

Մարգար. — Շատ ուրախ եղայ... շատ ու-
րախ...

Թորոս. — Մեր այս աւուր այցելութիւնը
կէս պաշտօնական է կ'ըմբռնէ՞ք, աղջիկը տեսնել,
պայմաններու վրայ խորհրդակցել, և գործը կար-
գադրել, որովհետեւ տղան սպասելու շատ ժա-
մանակ չունի, առեւտրական գործերով Անգլիա
պիտի մեկնի և նորէն պիտի դառնայ, սանկ աղ-
ջիկ-տեսի պէս բան մը որպէս թէ...

Մարգար. — Աղջիկ-տես կ'իմանամ, բայց
աղջիկ-տեսի մէջ աղջիկն անպատճառ տեսնել
պէ՞տք է:

Թորոս. — Անշուշտ:

Յովսէփ. — Թէեւ քիչ մը տեսանք, բայց
կ'ուզենք որ անգամ մ'ալ...

Մարգար. — Շատ լաւ... (ի՞նչ մը խորհեցէն յետոյ) այո՛, այո՛, ինչո՞ւ չէ... իրաւունք ունիք տեսնելու... մեր ալ պարտքն է... վայրկեան մը, կ'աղաչեմ (մեկրուսի). ես քաջութիւնն չունիմ ներկայացնելու իրրեւ հարմնցու. զրկեմ թող նստի, տեսնեն: (Կը մեկնի):

Թորոս. — Հարուստներն քիչ մը հպարտ կ'ըլլան երբ ազջիկաեսի հանն իրենց ազջիկները:

S E U I L ԺԴ.

ՆՈՅՆՔ ԵՒ ՎԱՐԳԻԿ, յետոյ ՄԱՐԳԱՐ

Վարդիկ անուշ կը հրաւցնէ եւ Թագուկ խառնէ, անեմֆն աչ ոսքի վրայ կ'առնեն անուշը, ապշած իրարու երես նայելով:

Մարգար. — Կարծեմ թէ չյուսացիք որ ան ըլլար. գո՛հ մնացի՞ք. մեր ազջիկը, չիտակը խօսելով որովհետեւ տունէն չեմ ես, շատ համեստ ազջիկ է, բացուած չէ, եւ շատ ալ ամօթխած է. եթէ խեղճը յանցանք մ'ունի՝ մեծ ցուցնելն է, տարիքը շատ պզտիկ է: Իմ ձեռքս մեծցած է. կրնա՞ք ինձի ըսել թէ ինչ բանէ յառաջ կու գայ աս, որ քսան տարու մէջ քառասուն ցոյց տայ, շատ հետաքրքիր եղած եմ այս գաղանկաց խորը թափանցելու, չեմ կրցած:

Յովսէփ. — Ինչո՞ւ համար հարսը չհանեցիք:

Մարգար. — Ի՞նչպէս չհանեցին: Անուշ չը բերին:

Յովսէփ. — Ա՞ն էր:

Մարգար. — Կարծեմ: Ուրիշ ո՞վ կրնայ ըլլալ: Ինչպէս դուք, ես ալ դըսէն եմ, կրնաք առանց քաջուելու ձեր կարծիքն յայտնել ինձ, չա՞ն մը չունիմ...

Թորոս. — Ի՞նչ կ'ըսես, Լեւոն:

Լեւոն. — Ի՞նչ ըսեմ:

Յովսէփ. — Գեղեցիկ է, բայց պատճառներ ունինք:

Լեւոն. — Այո՛, պատճառներ ունինք:

Մարգար. — Ճաշակին յարմար չգտաւ կարծեմ:

Լեւոն. — Այո՛, այո՛, ճաշակիս շատ յարմար չեկաւ:

Յովսէփ. — Հինգ հարիւր ոսկի...

Թորոս. — Ինձի տգեղ չեքեւցաւ, միայն թէ առաջին տեսութեան երբ... կարծես...

Յովսէփ. — Թէեւ առաջին կարգի աղուոր չէ, բայց տգեղ չսեպուիր:

Թորոս. — Կարծես սանկ անուշ հով մ'ունի:

Յովսէփ. — Ե՛ս պիտի ըսէի. առանց զգալու ինքզինքը սիրցնելու հրապոյր մը կարծես...

Թորոս. — Անմեղութիւն մը:

Յովսէփ. — Անբծութիւն մը:

Մարգար. — Իրաւ, ամօթխածութիւնն է որ...

Թորոս. — Այնչափ մեծ ալ չցուցներ:

Յովսէփ. — Այո՛, այո՛: Լեւոն, խօսէ:

Մարգար. — Պարո՞նը պիտի առնէ...

Թորոս. — Այո՛:

Մարգար. — Շատ երջանիկ կ'ըլլաս. ամուսնական պատիւդ ապահոված կ'ըլլաս: Հաւանութեամբ

Թիւն աուր, թերեւս ստակը քեզի կ'առնենք, երթամ:

Թորոս. — Աս աղջիկը կ'առնուի:

Յովսէփ. — Այո՛, այո՛, սիրուն է, պարկեշտ է, բացուած չէ:

Մարգար. — Երեք հարիւր ոսկի միայն տալ կը հաճի իբրեւ պոստ:

Թորոս. — Դրամի համար չէ, բայց Լեւոնի ճաշակին չեկաւ:

Յովսէփ. — Այո՛, չհաճեցաւ:

Մարգար. — Եթէ չհաճեցաւ, տարբեր իւրնդիր. իսկ եթէ հաճէր թերեւս կրնայի քիչ մ'ալ փրցնել:

Թորոս. — Մեր ճաշակին յարմարեցաւ:

Մարգար. — Բայց հոգւոյ գեղեցկութիւնը, սիրտ մ'որուն յատակը կրնայ իյնալ ամէն նայուածք, յստակ, ջինջ ու պայծառ, որ երբէք պղտորուած չէ, սիրտ մ'որուն տակը ճահիճ չը գտնուիր. աչքերն անմեղութիւն կը յայտնեն, հապա շրթունքն որոնց վրայ կը փայլի ամօթխածութիւնը:

Յովսէփ. — Եօթը հարիւր ոսկի կրնա՞ք տալ:

Մարգար. — Ճակատ մ'որ երբէք արատաւորուած չէ, անուն մը որ զրուցուած չէ, հաւատարմութիւն մ'ունի որ...

Թորոս. — Չէ՞ք կրնար եօթը հարիւր ոսկի տալ...

Մարգար. — Մարմնոյ գեղեցկութիւնն կրնայ որ մը թողմիլ, բայց հոգւոյ գեղեցկութիւնը...

Յովսէփ. — Վեց հարիւր յիսուն ոսկի՞ ալ չէք կրնար տալ:

Մարգար. — Տո՛ւր ձեռքդ ինձի, եթէ այս օրիորդը առնելու միտք ունիք ըսէք ինձի, քանի՞ կ'առնէք: (Ձեռքն ընկնելով):

Յովսէփ. — Վեց հարիւր յիսուն ոսկւոյ կ'առնենք: Վեց հարիւր յիսուն ոսկի շատ չէ. երիտասարդը տեսէք, երիտասարդը:

Լեւոն. — Այո՛, շատ չէ:

Մարգար. — Չորս հարիւր ոսկւոյ տուի:

Թորոս. — Դիչ է:

Լեւոն. — Այո, շատ քիչ է, (սկզբնապէս) փոխանակագիրը չվճարուիր... չեմ ուզեր, չեմ ուզեր, դրամի համար չէ, բայց չեմ ուզեր... չսիրեցի...

Մարգար. — Հինգ հարիւր ոսկի կուտամ:

Լեւոն. — Հինգ հարիւր ոսկի ըսիք... դրամի համար չէ... բայց ունի գեղեցկութիւն մը...

Մարգար. — Տուր ձեռքդ ինձի:

Լեւոն. — Առէք:

Մարգար. — Կը հաւանի՞ք:

Լեւոն. — Այո՛:

(Իրարու ձեռք ընկնելով ընկալաւ իր ձեռքը)

Պուկաս. — Խորհի՛նք, խորհի՛նք, կը պատահանենք վերջնական կերպով և յետոյ կուգանք նշանտուքը կատարել...

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԵ.

Խիղճս հանդարտեցնելու համար լաւագոյն ընթացք մը չէի կրնար բռնել. ահա աղջիկը, ահա

երկառասարդը... կամ լաւ եւս, ահա հինգ հա-
րիւր ոսկին ահա երկառասարդը. եթէ կ'ուզէ կըր-
նայ առնել, թէ ոչ, որո՞ւ հոգը... ասանկ խնդրոյ
մէջ չէզոքութիւն պահելը շատ աղէկ է... երթամ
տեսնել զինքն ու ըսել...

S E U I L ԺԶ.

ՄԻԶԻՍԷՆ, ՍԵՐՈՒՄ:

Միհրան. — Ես ալ քեզ տեսնել կը փափա-
քէի: Ինչպէս բանալու է... Ի՞նչ ձեւով բա-
նալու է...

Սերոբէ. — Ես ալ միտք ունէի ձեզի կարեւ-
որ բան մը հաղորդելու... արժանապատուու-
թեան խնդիր... Ի՞նչպէս ըսեմ...

Միհրան. — Դիտէք որ երկու ամիսէ ի վեր
բախտը հոս նետեց զմեզ:

Սերոբէ. — Ծիշդ:

Միհրան. — Հոս կ'ուտենք, հոս կը խմենք,
հոս կը պառկինք, հոս կ'ելնենք, հոս կը քնա-
նանք, հոս կ'արթնանք:

Սերոբէ. — Այո՛, այո՛:

Միհրան. — Մտածեցի որ խեղճ մարդն ի՞նչ
պարտականութիւն ունի զմեզ կերակրելու մեր
կնիկներովը:

Սերոբէ. — Մեծ ցաւ եղած է ինձի ալ այդ
կէտը... և պիտի ըսէի ձեզի որ...

Միհրան. — Մեղք է մարդուն:

Սերոբէ. — Շատ ազնուութեամբ վարուեցաւ
մեզի հետ:

Միհրան. — Օր մը բերնէն ծանր խօսք մը
կը փախցնէ ակամայ և կը վիրաւորէ, ուստի պէտք
է որ մենք ալ քիչ մը ծախք ընենք:

Սերոբէ. — Շիտակը կ'ուզե՞ս, արդէն յայտ-
նեց ինձի:

Միհրան. — Խօսքը մեր մէջ, ինձի ալ յայտ-
նեց. . . ինձմէ գիտցած մի ըլլար:

Սերոբէ. — Դուն ալ որպէս թէ իւր վար-
մունքէն հասկցած եզիր... շատ բարկացեր է
արդէն... մեծ յուզմամբ խօսեցաւ հետս:

Միհրան. — Եթէ այնպէս է ջանա գոհացնել
զինքը:

Սերոբէ. — Ձեզի համար խօսեցաւ:

Միհրան. — Մեծ սխալ. ձեզի համար խօսե-
ցաւ ինձի:

Սերոբէ. — Քեզի համար խօսեցաւ եղբայրս...

Միհրան. — Ինձի՞ համար...

Սերոբէ. — Այո՛:

Միհրան. — Ինձի ալ քեզի համար խօսե-
ցաւ... Ի՞նչ հարկ կար ասանկ ճամբով իմացնել
մեզ: Շատ անազնիւ մարդ է եղեր... վար մարդ
է եղեր... վար մարդ է եղեր...

Սերոբէ. — Կերակրեցիք զիս... մարդ Աս-
տուծոյ ի՞նչ է մեր կերածը:

Միհրան. — Կերակուրի խօսք բերանն առ-
նել... Ի՞նչ տմարդութիւն... արդէն այս ընտա-
նիքին մէջ... խօսիլ մի՛ տար զիս... երեցայ,
երեցայ... եղբայր...

Սերոբէ. — Հապա ե՞ս... հապա ե՞ս...
կնկանս երեսը չեմ կրնար նայիլ:

Միհրան. — Իմին ալ կրնս իմ երեսս չնա-

յիր... խմ աւելի ծանր է... այս վիճակէն խալ-
սելու միջոց մը խորհինք: Իմինս անմարտելի է,
պատուոյ խնդիր կայ մէջը... Կարգուելէս վերջը
իմացայ թէ կինս սիրական մ'ունի եղեր... և
այս իսկ է եղեր պատճառ որ ոչ ոք կ'առնէ
եղեր... ահ, իմ ցաւս, իմ ցաւս... պէտք է
փախչիմ, Արաբիոյ մէկ կողմը և փախուստով
սրբեմ այն արատն որ օրէ օր կը թանձրանայ
ճակտիս վրայ:

Հոս կ'աւարտի վերջնական ձեւի մէջ դրուած ձեռա-
գիրը եւ ասկէ անդին եղածները հասակոտներ եւ արար-
ուածներու ծագիրներ են միայն զորս կը հրատարակենք Պա-
րոնեանի աշխատութեան եղանակին վրայ զաղափար մը տա-
լու համար գինքը ուսումնասիրողներուն:

Կամ նամակ մը կը բռնուի և կամ սիրականը
կը փախչի ու... (անընթեռնելի):

Ա Ր Ա Ր Ք Փ.

(Եւգինէ եւ Միհրան իրարու բարձ, արող
նեկեղով կը կոռնին)

— Ես կը գուշակէի թէ ասանկ պիտի վեր-
ջանար գործը:

— Այսպէս պէտք էր ըլլար որ ամէն բան
լմննար:

— Արժանի չէիր դուն ինձ ամուսին ըլլալու:

— Այո՛. քեզի պէս խայտառակ կնոջ մ'ա-
մուսին:

— Այսուհետեւ չեմ ուզեր զքեզ:

— Ես ալ չեմ ուզեր, միայն թէ հարկ է որ
հօրդ բացուի ամէն բան, յայտնուին ամէն գաղտ-
նիք և տեսնուի թէ որունն է իրաւունքը:

— Քեզի պէս մարդու իրաւունք:

(Կոռնեղով տեսարան կու գան)

(Սերոբէ, Բրաթիոն որ կը հրէ Սերոբէն որ կ'իյնայ)

— Ես կերակրեմ, որպէս զի ուրիշները սի-
րես, ձեզի պէս ամուսիններուն հետ այսպէս
վարուելու է:

— Չէ՞ք խպնիր:

— Ալ մեր մէջ ներդաշնակութիւնը կարելի
չէ վերահաստատել... այսօր պէտք է որ եր-
թաս... հիմայ կ'ուզեմ որ դուրս ելնես...

դուրս... դուրս... (կը հրե).... դուրս... տու-
նէն դուրս...

— Ոչ, չպիտի երթամ... դուն ալ հետս
պիտի գաս:

— Ծիծաղները սպասուհւոյն համար պահել...
ամէնէն աւելի յարգական ձեւերն անոր նուի-
րել... Ժպտա ակնարկութիւններ անոր... գոնէ
աղուստս ըլլար, անոր ընել... համակրութիւն
ցոյց տալ... գգուել... փայփայել, հնազանդիլ
սպասուհւոյն... այդ սոստանային, այդ հրէշին և
ինձի կռնակ դարձնել... կոնսիլի^ո համար առի-
քեզի... դուրս (արողով զարնել կ'ապառնայ),
դուրս... չեմ ուզեր... չեմ ուզեր տեսնել զեմս
մարդ մ'որ ամէն օր իւզերս հալեցնելու կը ծա-
ռայէ ինձի... դուրս...

— Խնդեցա՞ր... կանանց գէշն որքան
տգել է եղեր...

— Ոչ:

— Իրաւունք ունի... դուք ի՞նչ կարծեցիք
մեզի...

— Մենք ձեր գերիներն ենք...

— Դուն մի խառնուիր...

— Առանց ստակի կարգուիլ, ստակ ուզել,
առնել, հատցնել երկու ամսուան մէջ. այնուհե-
տեւ մեզի կրկին հոս բերել, բեռ ըլլալ, այնու-
հետեւ հնազանդելու է եղեր այս պարտներուն...
հա, հա, ամուսիններ... դուն ալ դուրս գնա'...

— Ալ այսուհետեւ կարելի է միտմին կե-
նակցիլ...

— Ես կը մերժեմ...

— Ձեմ ընդունիր...

(Խօսելով ինքնաբերական կողմէն Դուրս և Մարգրիտ)

— Բոլոր այս չարեաց պատճառը դու ես
կի՛ն: Ես գիտէի թէ...

— Ինչո՞ւ ես ըլլամ... և ի՞նչ կայ, փառք
Աստուծոյ...

— Ինչ կայ... տուն ըլլայ ու կռիւ չըլլայ...

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ տակաւին, իրարու գլուխ
կը պատռեն...

— Հիմայ կը հաշտուին...

— Ո՛հ, չեմ կրնար դիմանալ... ամենն ալ
դուրս ելնելու են տունէս...

— Քիչ մը ինձի մօտիկ ըրէ...

— Առաջ ես պիտի խօսիմ...

— Ոչ ես պիտի բռնեմ...

— Ամենեւին խօսքս մօտիկ չըներ...

— Երեսս չնայիր...

— ...Չքաշուիր...

— Չըլլար

— (Անընդունելի)

— Հաշիւներս տուր երթամ... երթամ:

— Ես ասանկ տուն չեմ կրնար նստիլ...
խայտառակութիւն է հոս...

— Ինչո՞ւ:

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ... իմ նշանածս կը սի-
րեն հոս... աչք ունին վրան...

— Ո՞վ:

— Ձեր փեսան... հաշիւներս մաքրէ ու
ստակն տուր որ երթամ... ես աղքատ եմ բայց
պատուաւոր մարդ եմ:

— Տեղդ նստէ՛ :

— Ոչ, ոչ...

— Ես ասանկ տուն չեմ տեսեր...

— Հիմայ (անընթեռնելի)

— (Անընթեռնելի) Ալ չեմ նստիր :

— Կ'երթամ :

— Հաշիւներուս զրպարտութիւն չեմ ուզեր...

հաշիւնիդ գիտէք :

— Հիմայ դուրս ելէք. գործեր ունինք...

անպիտան :

— Սրիկայ :

— Ինձի պէս... (անընթեռնելի) գտիր...

— Դուն ալ չե՛ս խախտիր. հրեշտակի պէս

կնիկ ունիս և սպասուհիին աչք կը տնկես :

— Կը վայլէ՞ քեզ... մեծ պիտի ըլլաս...

— Այո՛, այո՛, իմ գործս ի՞նչ պիտի ըլլայ...
տուէք իմ ստակս և գիտեմ ընել ինչ որ պէտք է :

— Աս ի՞նչ մէջ եկանք :

Այս տեսակ կանայք գինիով լի շիշերու պէս
են՝ քաշը վեր կը բարձրանայ ու կը կտորի եթէ
խիցը վեր չնետէ :

— Պէտք է յարգել :

ԳՐԱՎԱՃԱՌ - ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ

Ն Շ Ա Ն - Պ Ա Պ Ի Կ Ե Ա Ն

Կ. ՊՈԼԻՍ, 73, Էսկի Ջապրիե Ճառտեւի, 73

ԱՄԲՈՂՁ ԵՐԿԵՐ

3. 3. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

Պարոնեանի երկերուն հրատարակութեան այս գործը ինքնին շատ ծանր ու բազմածախս գործ մըն է, բայց հատարակութեան գծով իր փայլուն քննադատութիւնը պէտք էղած կորովը տուած է մեզի յարասեւեռու եւ ի գլուխ հանկու համար այս անհուն աշխատութիւնը:

Հրատարակուած են՝

Ա. ՄԵՆՍՊԱՏԻ ՄՈՒՐԱՅԿԱՆՆԵՐԸ (Յաւելուած ԿԸՍ-ՄԻՔՆԵՐ), վեպ պոլսական բարեբեւ, որ իրաւամբ Պարոնեանի գլուխ-գործողը համարուած է, այնչափ վեպին ստեղծողը քննադատական, տեսարանները սրամիտ ու վեպին մէջ տիրող ծիծաղը առողջ ու գութաբէ:

Գին 6 դրուշ

Բ. ՊԱՂՏԱՍՍԻ ԲԱՐՍԻՐ (Կատակերգ. երեք տարալ): Պաղտասար Աղբար՝ խիստ հաճով մէկ caricatureն է մեր ժամանակուան Խառատանական երեւոյթի բարեբեւուն, որոնք առաջ շատ փոխուած չեն տակաւին պար: Գին 3.20 դշ:

Գ. ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՏԱՄՆԱՐՅԱԸ, ԵՐԿՈՒ ՏԵՐՈՎ. ԵՄԱՌԱՅ, ՊՈՅՅԻ, մէկ հասարակ սովորութիւն ունեւ հասարակութեան բարեբեւութիւններ են, որոնց երկրորդը Պարոնեանի գրեթէ առաջին գործը էղող ու բարձրովն անհայ կատակերգութիւն մըն է, եւ երրորդը կիս-կատար մնացած աշխատութիւն մը, որ սակայն շատ բան կը պարունակէ արդէն իր այդ ձեւին մէջ իսկ:

Գին 6 դրուշ

Դ. ԱԶԳԱՅԻՆ ՋՈՋԵՐ, Պարոնեանի ամենէն կարեւոր գործերէն միւն, որ նախորդ ապագութիւններու պարունակածէն աւելի ըլլալով կը պարունակէ նաեւ քերքերու մէջ մնացած ու կորուսած Պարոնեանի գրած ուրիշ կենսագրականներն ալ, որով հասարակ բարձրովն նոր ու կենդանի ձեւով մը կը ներկայանայ մեզի:

Գին 10 դրուշ

Գին 6 դրուշ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0351835

49897